DÜNYA KLASİKLERİ

DEMİRYOLU SERSERİLERİ

Jack London

Türkçesi:
Şima Rondinelli

DEMİRYOLU SERSERİLERİ
Jack London

DEMİRYOLU SERSERİLERİ

BOYUT KİTAPLARI / DÜNYA KLASİKLERİ

DEMİRYOLU SERSERİLERİ

JACK LONDON

Çeviren
Şima Rondinelli

Sanat Yönetmeni
Murat Öneş

Teknik Hazırlık
Hulusi Oran

Sayfa Düzeni
Kıvanç Küçükyılmaz

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince
Boyut Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.
Tanıtım amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında,
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

ISBN 975-521-213-2
1. Basım

Baskı
Boyut Matbaacılık A.Ş.

Yazışma adresi: Boyut Yayıncılık A.Ş. Yüzyıl Mah. (Milliyet Gazetesi Arkası)
Matbaacılar Sitesi No. 115 a560 Bağcılar İSTANBUL
Tel.: (0 212) 629 53 00 (Pbx) Faks.: (0 212) 629 05 74-75
www.boyut.com.

DEMİRYOLU SERSERİLERİ

JACK LONDON

ROMAN

ÇEVİREN

ŞİMA RONDİNELLİ

I

İTİRAF

Nevada eyaletinin bir yerlerinde, iki saat gevezelik sırasında utanmadan yalan söylediğim bir kadın var. Burada hiçbir şekilde özür dilemek istemiyorum, tam tersine! Kendimi anlatmaya çalışıyorum. Ne yazık ki kadının adını bilmediğim gibi bugünkü adresini de bilmiyorum. Bir raslantı sonucu bu satırlar gözüne çarparsa, bana yazacağını umut ediyorum.

1892 yazında panayır süresince Réno'da bulunuyordum. Şehir, kendisini konukseverlikten vazgeçirecek kadar aç **hobo** (*) sürüsü bir yana, eşkıya ve çapulcu takımı tarafından da talan ediliyordu. Çoğu kez evlerin kapılarını çaldıklarından ev sahipleri, çözümü artık onlara yanıt vermemekte bulmuşlardı.

Bana gelince, ağzıma tek lokma koymamıştım. Buna karşın bize yemek uzatmak, masaya buyur etmek ya da bir sent vermek için açılan her kapı gürültüsüne ötekiler kadar hızlı koşuyordum.

(*) Hoboe; Topluluklar halinde yaşayan serserilere Amerikalılar'ın verdiği ad.

O sıralar öylesine tersoydum ki, bir gün garda memuru atlattıktan sonra, trenin kalkacağı sırada bir milyoner için ayrılmış kompartımana kaydım. Bir adım ötemde görevli beni engellemeye çalışırken kararlı bir tavırla zengine yaklaştım. İzleyicim tam üzerime atılacağı sıra milyonere seslendim. Ama terbiyede hiç kusur etmiyordum:

"Yemek için bana bir çeyrek (*) verin!" diye haykırdım.

Varlığım kadar gerçek, adam elini cebine attı ve bana... tamamı tamamına... bir çeyreği uzattı. İsteğim onu öylesine şaşırtmıştı ki, makine gibi sözümü dinledi: o zamandan beri bir dolar istemediğime esef etmişimdir; çünkü, kesinlikle elde edebilecektim.

İndiğimde sahanlıkta duran görevli suratımın ortasına bir tekme atmak istedi ama boşa gitti. İstediğim olmuştu!

Gelelim şu Réno'daki kadına. Son günün gecesi şehirden geçiyordum. At yarışına katılmıştım; öğlen yemek yemediğim için açlıktan ölüyordum. Bütün bunlar yetmezmiş gibi daha bu sabah, şehri benim gibi açlıktan ölenlerden kurtarmak için bir Kamu Güvenliği Komitesi kurulmuştu. Boşta dolaşan kardeşleri-

---

(*) Yirmibeş sentq

min bir bölümü de de Akrep Jean Boşta dolaşan kardeşlerimden bir bölümü de Akrep Jean tarafından toplanmıştı. Sierras'ın karlı tepelerinin ardında Kaliforniya'nın güneşli vadilerinin çağrısını duyar gibi oluyordum... Réno'nun tozundan pabuçlarımı kurtarmak için geriye çözümlemem gereken iki iş kalıyordu: önce biraz yiyecek bulmak, sonra Batı'ya giden gece posta trenini yakalamak. Genç olmama karşın bütün gece boş mideyle, kar sığınaklarının, tünellerin ve gökyüzüne kadar yükselen dağların arasından son hızla giden bir trenin dışında yapılacak yolculuk beni düşündürüyordu.

Ne ki bu yemek sorununun çözümlenmesi olanaksız gibiydi. Hareketlerle yanıt verilen ya da bana layık tek mekân olarak tutukevini gösteren bir düzine kapıda, bütün yardım isteklerim geri çevrilmişti. Bu tür öneriler, ne yazık ki, çok doğru olmaktan öteye geçmemişti. Bu nedenle aynı gece Batı'ya gitmeye karar verdim. Açların ve yersiz yurtsuzların soruşturmasını yapan Akrep Jean, şehrin her yerinde gücünü gösteriyordu.

Bazı evler, benim terbiyeli ve alçakgönüllü isteklerimi kısa kesmek için kapıyı yüzüme çarpıyorlardı. Bir evdeyse hiç açmadılar. Camlı taraçanın altındaydım ve kapıyı çalıyordum: ordakiler bana bakmak

için pencereye geldiler. Hatta, yiyecek hiçbir şeyi olmadığı için evlerine gelen bir serseriyi görsün diye, iriyarı bir erkek çocuğunu omuzlarına aldılar.

En acı ama zorunluluktan dolayı yapılan işi göze almıştım: yoksullara başvuracaktım. Onlara her zaman güven duyulabilirdi: dilenciyi asla geri çevirmezlerdi. Birleşik Devletler'de, tepelere kurulmuş evlerde benden çok kez ekmek esirgenmişti. Ama, işten çökmüş ve kırış kırış olmuş yüzüyle bir annenin fark edildiği, kırık kiremitlerin paçavralarla tıkandığı, derenin ya da bataklığın yanındaki küçük bir kulübede her zaman ekmek verilirdi. Ey, yardımseverlik için vaaz veren sizler! Yoksullardan örnek alınız, çünkü yalnız onlar bu erdemi kullanmasını bilirler. Onlar kendilerine gereksiz olanını vermezler çünkü fazlası ellerinde yoktur. Hatta, bazen kendilerine ayırdıklarını bile seve seve verirler. Köpeğe atılan bir kemik yardımseverlik örneği değildir. Yardımseverlik, en az köpek kadar aç olunduğu zaman kemiği onunla paylaşmaktadır.

Aynı gece, yemek odası pencerelerinin camlı taraçaya açıldığı bir villadan kovuldum. Kocaman etli böreği gövdesine indiren bir adam görmüştüm. Açık kapı önünde ayakta duruyordum; adam benimle konuşurken yemeğine devam ediyordu. Zevkten dört köşe

oluyordu ve daha az zengin olan hemcinslerine karşı belirgin bir hınç duyuyordu.

Şu sözlerle isteğimi kısa kesti:

- Sizin hiç de çalışmak ister bir haliniz yok.

Bu konuda tek sözcük söylemediğime göre bu yargı, en azından yersizdi. Ben yalnızca yiyecek bir şeyler istiyordum. Gerçekten de çalışmayı değil, aynı gece Batı trenine binmeyi düşünüyordum.

- Size fırsat verilse bile, çalışmazsınız! diye kükredi.

Karısının utangaç yüzüne bir bakış fırlattım ve anladım ki bu gardiyan olmasa lezzetli etli börekten ben de bir parça koparabilecektim. Ama o pisboğaz tabağına atıldı; o zaman küçük payımı alabilmek için biraz yağ çekmem gerektiğini anladım. İçimi çektim ve dediklerini kabul ettim. Yüreklilikle:

- Ben iş arıyorum, dedim.

Tek sözcüğüne bile inanmıyorum! dedi burnundan soluyarak.

Bir kere deneyin! diye, en iyi yalanlarımı savurarak yineledim.

- Pekâlâ. Yarın sabah şu ve şu caddelerin kavşağında olun (tam adresi unutmuşum). Yanan evin nerede olduğunu biliyorsunuz. Sizi tuğlaları atmak için tutacağım.

- Peki efendim. Orada olacağım.

Homurdandı ve tıkınmaya devam etti. Bense bekliyordum. İki dakika sonra. "Bak hele ben sizi gitti zannediyordum." diyen gözlerini bana dikti.

- Eee?

Be... Ben yiyecek bir şeyler bekliyordum, dedim yumuşak bir sesle.

-Ah! ah! Çalışmak istemediğinizi çok iyi biliyordum zaten! diye böğürdü.

Doğru olduğu kadar hakkı da vardı: ama bu sonuca bir yargılama yapmaktan çok düşüncelerimi okuyarak varmıştı. Kapıdaki dilenci alçakgönüllülük örneği olmak zorundaydı: ahlak dersi gibi, mantıklı varsayımını da kabullendim. Sesimi daha da yumuşatarak:

Anlayacağınız, şimdi açım. Yarın daha da aç olacağım. Ağzıma bir lokma koymadan, tuğlaları atarken ne denli zorlanacağımı düşünün! Halbuki siz beni biraz desteklerseniz çalışmak için tam formumda olacağım.

Adam etli böreğini tıkınmaya devam ederken iyice düşündü. Karısı titreyerek, bana arka çıkmaya çalıştı, ama kendini tuttu. Adam:

- Bakın ne yapacağım, diye iki lokma arasında açıkladı. Yarın şantiyeye gelin, günün ortasında yemek yi-

yebilmeniz için size yeterince avans vereceğim. O zaman içten olup olmadığınızı göreceğiz.

- Beklerken, diye başladım; fakat sözümü kesti.

- Şimdi size bir şeyler verirsem, sizi bir daha göremem. Ah! Sizin gibileri iyi tanırım! Bana iyice bakın. Hiç kimseye hiçbir borcum yok. Hayatımda yiyeceğimi dilenecek kadar alçalmadım; her zaman alnımın teriyle kazandım. Hoşuma gitmeyen yanınız, tembel ve sefil oluşunuz. Bunu yüzünüzden okuyorum. Ben dürüsttüm ve ölesiye çalışıyordum. Ben kendi yapıtlarımın sahibiyim. Siz de benim gibi yapınız; çalışınız ve dürüst kalınız!

- Sizin gibi mi? diye sordum.

Ne yazık ki, hiçbir espri, işten sersemlemiş bu adamın karanlık ruhunu etkilemiyordu.

Evet, benim gibi, diye diretti.

- Siz böyle hepimiz için mi konuşuyorsunuz?

Kesinlikle hepiniz için, diye yanıtladı inanç dolu bir sesle:

- Hepimiz sizin gibi olursak, diye sürdürdüm, söylememe izin veriniz, tuğlalarınızı atmak için adam kalmazdı.

Eşinin gözlerinde belli belirsiz gülümseme gördüm. Oysa onun ağzı açık kalmıştı ama bu tuğlalarını atmak

için adam bulmasını engelleyecek kötü bir yaşamdam dolayı mı, yoksa küstahlığımdan dolayı mı, bunu hiç bilemeyeceğim.

- Senin için soluğumu tüketecek değilim! diye haykırdı. Defol burdan, nankör dilenci!

Gitmek istediğimi belirtmek için bir adım geri çekildim ve ekledim:

- Ee! Hiçbir lokma yiyemeyecek miyim?

Birden ayağa kalktı. Hayvan gibiydi. Şehrin yabancısıydım ve Akrep Jean peşimden koşturuyordu. Kirişi kırdım. Bu hıyarağasının neden bana "nankör dilenci" dediğini kendi kendime soruyordum. Nankör diyebilmek için, bu Allahın belası herif bana ne vermişti? Arkama baktım. Pencereden babalığı yine gördüm, yeniden etli böreğine yumulmuştu.

Sonunda cesaretimi yitirmiştim. Kapıyı çalma yürekliliğini gösteremeden bir yığın evin önünden geçtim. Hepsi birbirini andırıyor, hiçbiri de konuksever gözükmüyordu. Sonunda umutsuzluğumdan sıyrıldım ve kendime güvenim biraz geldi. İnsanın yiyeceğini dilenmesi oyundan başka bir şey değildi; elimdeki kozlar hoşuma gitmediği zaman yenilerini isteyebilirdim. Böylece şansımı bir kez daha denemeye karar verdim. Karanlık basarken bir eve yaklaştım, çevresi-

ni dolandım ve mutfak kapısında dikildim.

Kapıyı yavaşça vurdum. Kapıyı açan, yaşını tam göstermeyen ama geçkince kadının dürüst yüzünü gördüğüm zaman, ona nasıl bir masal anlatmam gerektiğini anlamıştım. Şunu bilmelisiniz ki bir dilencinin başarısı, anlatma yeteneğine bağlıdır. Önce, kurbanını bir bakışta "tartması" ondan sonra da, o insanın nabzına uygun bir martaval okuması ve onu zayıf noktasından yakalayabilmesi için de uydurabildiği kadar uydurması gerekir. İşte en büyük güçlük burada başlar: kimden iş çıkacağını anlar anlamaz dilenci masala başlar. Hazırlanması için, ona bir dakika bile verilmemiştir. Şimşek gibi bir hızla müşterisinin huyunu anlaması ve hedefe ulaştıracak söylevi kafasında hazırlaması gerekir. Hobo kendisine kapıyı açan; erkek, kadın, çocuk, asık suratlı, cimri ya da cömert, güleryüzlü ya da kötü kalpli, Musevi veya Hıristiyan, siyah ya da beyaz, ırkçı önyargıları olsun veya olmasın, ister ileri görüşlü, ister geri kafalı olsun uyduracağı masalı kendi düş gücü ürünleri arasından değil, kapıyı açan kişinin yüzünün ifadesine göre kendiliğinden yaratabilecek bir sanatkâr olmalıdır. Anlatım başarımın büyük bir bölümünü, serserilik günlerimdeki bu özel antrenmana borçlu olduğumu çoğu kez düşünmüşümdür. Yiyeceğimi elde etmek için, gerçeğe uygun

masalları art arda sıralamam gerekiyordu. Acımasız gerekliliğin zoruyla, iyi romancıların özellikleri olan nitelikler, ikna yeteneği ve heyecan uyandırmakta bir hayli ustalık kazanılıyor. Öyle sanıyorum ki beni gerçekçi yapan, serseriliğin çıraklık dönemi olmuştur. Biraz sadaka elde edebilmek için, mutfak kapısının önünde tek geçer akçe gerçekçiliktir.

Sonuç olarak, sanat kotarılmış bir ustalıktan başka bir şey değildir ve birazcık beceriyle en aşağılık yalan bile kabullendirilebilir. Bir gün Manitoba'da Winnipeg Polis Karakolu'nda bulunuyordum. Canadian pacific şimendiferiyle batıya gidiyordum. Polisler "öykümü" öğrenmek istediler ve şipşak... onları uyuttum. Herifler karadan başka bir yeri kurcalamıyorlardı: onlara denizden söz etmekten daha iyi ne yapabilirdim? Bu konuda söylediklerimin doğruluğunu denetlemeleri olanaksızdı. Böylece onlara cehenneme benziyen Glenmore gemisindeki yaşamımdan dokunaklı bir sahne sundum (Glenmor'u yalnız bir kez, San Fransisko fiyordunda demir atmış olarak görmüştüm).

İngiliz muçosuydum. İngiliz şivesiyle konuşmadığımı anında yüzüme çarptılar. Ayaküstü açıklamam gerekti: Amerika Birleşik Devletleri'nde doğmuş ve orada büyümüştüm. Büyüklerimin ölümüyle İngiltere'ye,

beni Glenmore'a muço olarak sokan dedemin ve ninemin yanına göndermişlerdi. Umut ederim ki Glenmore'un patronu beni affeder; o gece Winnipeg Karakolu'nda, onu en korkunç suçlamalarla karaladım. Ne büyük acımasızlık! Ne büyük kabalık zorluk karşısında şeytansı zekâ! İşte Montréal'de Glenmore'dan kaçışımı hazırlayan nedenler.

Peki ninem ve dedem İngiltere'de oturuyorlardı da, ben niçin Kanada'nın göbeğinde ve batıya doğru yönelmiş bulunuyordum? Kaliforniya'da oturan evlenmiş bir kız kardeş yarattım hemen. Bundan sonra benimle o ilgilenecekti. İyi yürekliliğini anlatmayı uzattıkça uzattım. Ne ki bu taş yürekli polisler beni bırakmak istemiyorlardı. İngiltere'deyken Glenmore'a katılmıştım, iyi hoş ama Montréal'den kaçışımı izleyen iki yıl boyunca bizim gemi ne olmuştu? Nerelerde yüzmüştü? Tek gemiye ayak basmamış bu polislere dünya gezisi yaptırdım. Bulut yığınlarından etkilenerek ve dalgaların zerrecikleri yüzlerine çarparak, Japonya'nın geniş kıyılarında tayfuna karşı benimle birlikte savaş verdiler. Benimle birlikte yedi denizin limanlarında yükleri kaldırıp indirdiler. Onları Çin'e, Rangoon'a, Hindistan'a götürdüm, Cap Horn'un çevresinde çekiçle buzları kırdırdım ve nihayet Montreal'de demir attırdım.

Bir dakika beklememi rica ettiler, bir taraftan sobada ısınıp bir taraftan da başıma örecekleri çorabın ne olduğunu sezinlemek için kafamı çalıştırırken polislerden biri gecenin karanlığında kayboldu.

Polisin ardından gelen adamı gördüğüm zaman kendi kendime lanet etmeye başladım. Kulakmemelerine taktığı iki küçük altın halka Bohem gösterişi olsun diye takıl mamıştı. Hiçbir ova rüzgârı kalın köseleye çevrilen bu deriyi solduramamış: dağlardaki kar fırtınası, yürüyüşü-¬ ne bu unutulmaz sallanmayı verememişti. Ve yüzüme dik dik bakan bu gözlerde, güneşte parıldayan denizi gördüm. Yazık! geliştirmem gereken bir konu sunuluyordu; Çin denizlerinde asla yalpalamamış, Cap Horn'u dönüp dolaşmamış, Rangoon ve Hindistan'ı gözlerimle görmemiş olan ben ne yapacağımı düşünmeye çalışırken polisler beni inceliyordu.

Hapı yutmuştum. Felaket, bu yanık tenliyle kulakları altın küpelerle süslü Okyanus çocuğu görüntüsüne bürünmüş bir halde burnumun dibinde bitiyordu.

Kimdi? Nereden geliyordu? O düşüncelerimi okumadan benim anlamam gerekiyordu. Bu kötü polisler beni hücreye, mahkemeye, ardından da tutukevine götürmeden tavrımı değiştirmem gerekiyordu. Kim olduğunu bulmadan ilk önce o bana sorarsa halim dumandı.

Winnipeg Karakolu'nun polislerine, gözünden hiçbir şey kaçmayan bu heriflere açık vereceğimi mi sandınız? Hiç de değil. Boğulmakta olan ve son bir hareketle umutsuzca kurtarıcısına sarılan adamın rahatlığıyla ışıl ışıl parlayan neşeli gözlerle bu eski deniz kurdunu kucakladım. Üstüne atıldım, soru yağmuruna tuttum. Yargıçlarımın önünde, imdadıma koşmadan önce kurtarıcımın iyi niyetini gösterecektim.

Sonunda bu aptal aynasızlara anlattıklarımın doğruluğunu anlayacak -kestiğim rol kadar- ve onaylayacak biri çıktı.

O, sütü temiz, mert bir denizciydi. Polisler sorularımdan yorulmaya başlamışlardı. Sonunda biri susmamı emretti. Söz dinledim ama kafam yoğun bir şekilde bundan sonraki olayın senaryosunu hazırlamakla meşguldü. Şimdilik başımın çaresine bakabilmek için yeterince bilgi edinmiştim. İhtiyar denizci bir Fransız'dı. Bir İngiliz gemisi yolculuğu hariç, daima Fransız ticari yük gemilerinde bulunmuştu. Ve sonuç olarak -Tanrıya şükür!- yirmi yıl var ki denizciliği bırakmıştı!

Aynasız, bana soru sorması için onu sıkıştırdı. Denizci:

Rangoon'u ziyaret ettiniz mi? diye sordu.

Onaylayıcı bir işaret yaptım.

- O şehirde bizim üçüncü kaptanı ateşli bir hastalık yüzünden toprağa verdik.

Eğer bana hangi hastalık olduğunu sorsaydı, özellikleri hakkında hiçbir şey bilmediğim halde belki de "bağırsak iltihabı" diye cevap verecektim, ama üstünde durmadı. Konuşmasını sürdürdü.

- Rangoon'u beğendiniz mi?

- Çok güzeldi. Kaldığımız sürece çok yağmur yağdı.

- Size izin verildi mi?

Evet, dedim. Karaya üç muço çıkmıştık.

Tapınağı hatırlıyor musunuz?

- Hangi tapınağı?

Zaman kazanmaya çalışıyordum.

- Büyüğünü, merdivenin üstünde.

Tapınağı hatırlarsam betimlemem gerekecekti. Önümde bir uçurum açılıyordu. Kafamı salladım.

Limanın her yanından görülür, dedi. Bu tapınağı görmek için şehre inmek bile gerekmez.

Hiçbir tapınağı, Rangon'daki kadar lanetlememiştim. Yine de işin içinden sıyrıldım.

- Ne limandan, ne şehirden hatta ne de merdivenin üstünde görülür. Şu nedenle ki... (durumumu kurtarmak için durakladım). Şu nedenle ki... tapınak yoktur.

- Kendi gözlerimle gördüm; diye haykırdı denizci.

- Hangi yıldaydı?

Yetmiş birde.

1887'deki büyük yer sarsıntısında yıkılmıştı, diye anlattım. Çok eskiydi.

Yeniden ara.. Yaşlı denizci, gençliğinde gördüğü, deniz kenarındaki bu şahane tapınağı yıpranmış gözlerinde yeniden canlandırmak üzereydi.

- Merdiven hep var, diyerek yardımına koştum. Gerçekten de limanın her yanından görülüyor. Limana girildiği zaman sağdaki küçük adayı anımsıyor musunuz? (Onu başka tarafa taşımaya hazırdım fakat hiç kuşkusuz o yerde bir ada olmalıydı çünkü onaylayıcı bir hareket yaptı.)

Soluk almaya zaman bulabilmiştim. O, yılların getirdiği değişimleri düşünürken, ben masalımın son kısımlarını hazırlıyordum.

- Bombay gümrüğünü anımsıyor musunuz?

Anımsıyordu.

Yangında yerle bir oldu, diye kestirip attım.

Peki Jim Wan, onu anımsıyor musunuz? diye sordu, sıra ona gelince.

Pamuk ipliğinde cambazlık yapıyordum. Hemen sordum:

Ya Şanghay'ın Billy Harper'ini.

Eski denizci belleğini yokladı, ama düş gücümün Billy Harper'i belleğinin sınırlarını aşıyordu.

- Hadi canım, amma yaptınız, Billy Harper! diye üsteledim. Orada herkesçe bilinir. Kırk yıldır da orada yaşıyor. Hem de sürekli orada.

O anda bir mucize oldu. Denizci, Billy Harper'i anımsıyordu. Belki bir Billy Harper vardı, belki de kırk yıldır Şanghay'da oturuyordu ve hâlâ orada yaşıyordu ama bu benim için yeni bir haberdi.

Yarım saat boyunca denizciyle bu şekilde gevezelik ettik. Sonunda aynasıza benim yalancı olmadığımı açıkladı. Bir gece konuk edilmenin ve yemeğin ardından sabah salıverildim; San Fransisco'daki evli ablamı aramak için Batı'ya doğru gittim.

Akşamın alaca karanlığında bana kapıyı açan Reno'lu kadından biraz uzaktaydım. İyilik dolu yüzünü fark ettiğim anda, rolümün havasına girdim. Yumuşak başlı, masum, zavallı, ağzı var dili yok bir çocuk olmuştum. Şimdiye değin hiç ekmek dilenmemiştim. Büyük sıkıntımı görmek acı vericiydi. Utancımın ağırlığı altında eziliyordum. Dilenciliği neşeli bir oyun sayan ben, burjuva ahlakının ağır yükü altında iki bük-

lüm olarak Bayan Grundy'nin (*) oğlu olmuştum. Açlığın boğucu sıkıntısı, beni kapıları çalmak gibi böylesine alçakça bir yola başvurmaya zorluyordu. Bu arada suratıma hayatı açlıkla geçen saf bir gencin kaygu verici solgunluğunu vermeye çalışıyordum.

- Acıkmışsınız, zavallı çocuğum.

İlk önce onun konuşmasını beklemiştim. Başımla onayladım ve mırıldandım:

- İlk kez dileniyorum.

Haydi, giriniz!

Kapı ağzına kadar açıldı.

Yemeğimizi yedik ama ateş yanıyor, şimdi size bir şeyler hazırlarım.

Lamba yüzümü aydınlattığı zaman beni dikkatle inceledi.

- Oğlumun da sizin kadar sağlam olmasını çok isterdim, dedi. O, güçlü değil, sara nöbeti geliyor ve yere düşüyor. Bugün öğleden sonra yine düştü, zavallıcığın canı çok yandı.

Onu, anlatamayacağım kadar sevecen bir sesle öyle okşadı ki içimi çektim. Masanın öte yanında oturan, zayıf ve solgun yüzlü kafası sarılı genç adama baktım.

(*) İngiliz burjuvazisinin yapmacık erdemlilik taslayan simgesel kahramanı.

Kımıldamıyordu, ama parlak gözleri lambanın ışığında şaşkın bir bakışla beni süzüyordu.

- Aynen zavallı babacığım gibi, dedim. O da nöbet gelince yere düşerdi. Doktorları bile şaşırtan bir baş dönmesi. Bu hastalığın sebebini asla bulamadılar.

Kadın önüme birkaç haşlanmış yumurta koyarken.

- Öldü mü? diye sordu şefkatli bir sesle.

Evet öleli iki hafta oluyor. Felaket geldiği zaman onunla birlikteydim. Yolda birlikte karşıya geçiyorduk. Birdenbire düştü ve kendine gelemedi. Bir eczaneye götürdüler. İşte orada son nefesini verdi.

Bunlarla yetinmeyip babamın acınacak yaşantısını ballandıra ballandıra anlattım. Annemin ölümünden sonra San Fransisco'ya gitmek için ikimiz de çiftliği terk etmiştik; emekli maaşı (eski bir askerdi) ve elindeki az bir para geçimine yetmiyordu. Kitap satmak için bir yer edinmeye çalışmıştı. Aynı şekilde, bu melek kadına babamın ölümünden sonra San Fransisko yollarında yalnız ve terk edilmiş bir halde günlerce çektiğim acıları da anlattım.

İyi kalpli kadın ekmekleri kızartıp diğer yumurtaları pişirirken, önüme koyduklarını aceleyle yutuyor ve kafamda yarattığım zavallı öksüz imajını büyüttükçe ayrıntılara giriyordum. Öyle ki kendimi bu zavallı ço-

cuk gibi hissetmeye başlamıştım. Yuttuğum lezzetli yumurtalara ne kadar inanıyorsam var olduğuna da o kadar inandığım kötü talihim için ağlayabilirdim. Biraz sonra, sesim ağlamaklıydı. Elde elde edilen sonuçsa ise hayli şaşırtıcıydı.

Gerçekten de çizdiğim tabloya eklediğim her ayrıntıda bu iyi insan bana yeni bir yemek getiriyordu. Yolluk olarak da soğuk yemekler hazırladı. Bunların yanı sıra birçok kaynamış yumurta, karabiber, tuz ve büyük bir elma koydu. Beni çok kalın üç çift kırmızı yün çorapla takviye etti, temiz temiz mendiller, şimdi unuttuğum başka eşyalar verdi. Ben yedikçe bir taraftan da, yenilerini pişirmekten geri kalmıyordu. Aç kurt gibi tıkınıyordum. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu işi bir posta treninin üstünde Sierralar Geçidi'nde uzun bir yolculuğa çıkacağım için yapıyordum. Kadının talihsiz çocuğu ise sessiz ve hareketsiz bir şekilde masanın diğer yanında oturuyor ve dik dik yüzüme bakıyordu. Hiç kuşkusuz onun gözünde, esrarlı bir roman kahramanının serüveni ve kendisinde titreşen zayıf hayat ışığının bütün reddettiklerini temsil ediyordum. Yine de bir iki kere sahtekârlığımı anlayıp anlamadığını kendi kendime sorduğum oldu.

İyi ama nereye gideceksiniz? diye sordu annesi.

Salt Lake City'e. Orada evli bir ablam var (onu

Mormon (*) olarak göstermek üzereydim ama fikir değiştirdim). Kocası tesisatçı, tesisat ustası.

Çok iyi biliyordum ki tesisat ustalarının her zaman için çok para kazanmak gibi bir şöhretleri vardır. Ama bir kere söylemiş bulundum. Geriye bir açıklama hazırlamam kalıyordu.

- İsteseydim, yolculuk parasını muhakkak yollardı, dedim. Ama hastalık ve iş sıkıntılarıyla karşılaşmışlardı. Ortağı enişteni dolandırmıştı. İşte bu nedenle, para istemek için onlara yazmamıştım. Salt Lake City'e gidecek bilet paramın olduğuna onları inandıracağımı ve ne yapıp, ne edip oraya gidebileceğimi çok iyi biliyordum.

Ablam o kadar güzel ve iyiydi ki! Bana karşı daima iyi niyetli davranmıştı. Bir dükkânda çalışmayı ve zanaat öğrenmeyi düşünüyordum. Ablamın benden daha ufak iki kızı vardı. Bir tanesi henüz bebekti.

Birleşik Devletler'in çeşitli şehirlerinde icat ettiğim evli ablalar arasında en çok Salt Lake City'li olanı tercih ediyordum. Ondan bahsettiğim zaman gerçekten varmış gibi bir duyguya kapıldım: görebiliyordum onu, iki küçük kızını ve iyi kalpli, tesisatçı kocasını.

(*) Mormon Bir Amerikan mezhebi.

O, daima iyi yemekler pişiren, değişmeyen mizaçlı kadınlardan, tatlı bir şişmanlığa yüz tutmuş anaç tavırlı bir esmerdi. Eşine gelince, onu dünyanın en iyi adamı olarak düşünüyordum. Kim bilir? Bir gün karşılaşabilecek miyiz acaba? Şu ihtiyar denizci, asla var olmayan Billy Harper'i nasıl anımsadıysa, ben de bir gün Salt City'deki ablamı ve kocasını bulabilirdim.

Buna karşılık, sayısız anne, baba ve dedelerimi hiç görmeyeceğime inanıyordum çünkü, gördüğünüz gibi onları hep öldürüyordum. Kalp hastalığı annemden kurtulmak için kullandığım en beylik numaramdı; buna karşın, bazen onu ateşli tifo, zatürre ya da tüberküloz kurbanı olarak kaybettiğim de oluyordu. İngiltere'de akrabalarımın olduğu doğruydu - Winnipeg polislerinin tanıklık edebileceği gibi o kadar uzun zaman geçmişti ki, artık ölmüş olabilirlerdi. Şu veya bu şekilde yaşadıklarına dair hiçbir bilgim olmadı.

Reno'lu kadın bu satırları okursa, pişkinliğimi ve kalleşliğimi inşallah affeder. Biraz önce de dediğim gibi kendimi affettirmeye çalışmıyorum, çünkü hiç pişmanlık duymuyorum. Beni sadece gençlik, yaşama sevinci ve serüven zevki onun kapısına sürükledi. Tecrübelerim bana faydalı olmuştu. Bu mükemmel kadında insanlığın özünde bulunan iyiliği tanıdım. Dilerim ki, bana yaptığı iyiliğin karşılığını görür. Her şeye rağ-

men, durumumu tüm ayrıntılarıyla öğrenince kahkahalarla gülebilir.

Ona göre "masalım" doğruydu. Bana ve bütün aileme inanıyordu. Salt Lake City'e varmadan önce gerçekleştirmek zorunda olduğum tehlikeli yolculuğu düşünerek beni şefkate boğdu. Bu cömertlik bende az kalsın ciddi sıkıntılara sebep olacaktı. Kollarım hediyelerle dolu, ceplerim yün çoraplarla şişmiş bir halde dinlenirken gece kaçak yolculuk yapacağım treni hesaplıyordum. Birden kadıncağız, o gece aynı trenle gelecek postacı akrabası, dayısı veya enişteşini hatırladı. Ona göre her şey kendiliğinden çözümleniyordu! Beni gara kadar götürerek, akrabasına başıma gelen felaketleri anlatacak ve beni posta vagonunda saklamasını rica edecekti. Böylelikle, Ogdene kadar tehlikesiz bir şekilde rahat gidebilecektim. Salt Lake City ancak birkaç kilometre uzaklıktaydı. Bayılacak gibi oldum. Kadıncağız tasarısını anlatırken heyecanlanıyordu ve ben bitkin bir halde zorluklarımı yenmek için hızır gibi yetişen bu çareye karşı sonsuz bir hayranlık ve neşe duyuyormuş gibi rol yapmak zorunda kalıyordum.

İşin garipliğine bakın! Daha o gece batıya gitmek istiyordum ve işte şimdi doğuya gitmek zorunda bırakılıyordum. Ne kötü şaka! Serüvenimin iğrenç bir ya-

landan başka şey olmadığını ona itiraf etmeye cesaretim yoktu. Neşemden kabıma sığmayacak gibi olduğuma onu inandırmaya çalışırken bir yandan da kaçma olanağı bulmak için kafa patlatıyordum. İmkânsız. Beni posta trenine götürmek için can attığını söylüyordu. Daha sonra postacı akrabası beni Ogden'e kadar götürebilirdi. Yoksa yüzlerce kilometrelik bu ıssız yolu yeniden tepmem gerekecekti:

Ama şansım yardım etti. Hostesim şapkasını giymek için hazırlandığı sıra bir hata yaptığını fark etti. Akrabası bu gece gelemezdi: yolu değiştirilmişti; iki günden önce görüşülemezdi. Kurtulmuştum, çünkü deli gençliğim o kadar uzun süre beklememe izin vermeyecekti. Hemen yola koyulursam, Salt Lake City'e daha çabuk varacağıma, onu güleryüzle ikna ederek veda ettim. Kadının duaları ve iyi dilekleri hâlâ kulaklarımdadır.

Bu güzel yün çorapların ayrı bir önemi vardı benim için; fakat ne yazık ki aynı gece batıya giden bir posta treninin üstünde deldirdim onları.

II

KAÇAK YOLCULUK NASIL YAPILIR YA DA BİLETSİZ YOLCULUK YAPMA SANATI

Kaçak yolculuk yapayı kafasına koyan bir hobo, görevlilerin kendini aşağı atmak için harcadıkları bütün gayrete rağmen gençliği ve çevikliği sayesinde, bir kaza olmadıkça trene asılmayı ve yolculuğu sürdürmeyi başarabilir. Hele bu iş gece yapılırsa başarı şansı daha yüksektir. Cinayet olmadıkça hiç bir görevli onu aşağı atamaz. Serseri takımı da tren personelinin bunu yapmayacağını bilir.

Vagonların altındaki dingillere kaymayı başaran bir arkadaş, tren -hareket halindeyse- durmadan önce, kesinlikle yer değiştiremez. Bogi (*) üstünde iyi sığınmışsa, sakinse, etrafında dört tekerlek bütün çatı, tren ekibini yaya bırakarak yoluna devam eder ve en

---

(*) Bogi Uzun demiryolu araçlarının dönemeçleri düzgün izlemesini sağlayan, ana şasiye bağlı iki dingilli şasi.

azından "belalı" hatta düştüğü güne kadar öyle düş görür.

Yolculuk yapılan yolun, belalı hat diye adlandırılmasının sebebi, bir süre önce bir ya da birkaç görevlinin serserinin biri tarafından öldürülmesi yüzündendir. Bu hattaki trenlerde yakalanan zavallıya Tanrı acısın, çünkü tren saatte seksen kilometre bile yapsa onun hesabı önceden görülmüş demektir.

Frenci, haksız yere meşgul edilen boginin önüne yerleştirilen sahanlığa, tanderin (*) çanını çalmaya yarayacak uzunlukta bir ip ve çift uçlu çivi götürür. Çiviyi ipe bağlar, iki vogonun arasına kaydırır ve oyuna başlar. Çivi raylar arasındaki traverslere çarptıkça, vagonun tabanına doğru yukarı sıçrar, yeniden traverslere düşer ve bu olay böylece sürüp gider. Fren memuru ipi sarkıtarak, uçan silahı bir o yana bir bu yana sıçrayacak şekilde hareket ettirir, onu öne arkaya doğru hareket ettirir. Her darbe öldürücü olabilir ve saatte seksen kilometreyle bu gerçek bir ölüm dansı olur. Ertesi gün kaçak yolcunun yol boyunca parçalanmış cesedi toplanır ve yerel gazete bu garibe bir iki satır ayırır: "serseri olduğu muhak-

(*) Tander Buharlı lokomotiflerin arkasında yedek su ve kömür taşıyan açık vagon.

kak olan biri, muhtemelen içkili olup raylarda uyuya kaldığından..."

Usta bir hobonun kaçak yolculuk yapmayı nasıl başardığına tipik bir örnek olarak, kendi başarılarımdan birini ayrıntılarla anlatacağım.

Canadian Pacific'le batıya doğru yolculuk yaptığım bir sırada Ottawa'da kalmıştım. "Önümde üç bin kilometrelik bir demiryolu uzanıyordu. Sonbahardı, Monitoba'yı ve Rocheuse dağlarını geçmek zorundaydım. Dondurucu bir soğuk vardı ve gecikilen her gün, yolculuğun zorluklarını arttırıyordu. Cesaretimin kırıldığını hissediyordum. Montreal - Ottawa arasındaki uzaklık yüz seksen kilometreydi. İyi biliyordum çünkü bir zamanlar bu yolu yürüyerek kat etmiştim ve bu yolculuk, Kanadalı Fransız köylülerinden elde edilen ve azıcık, katıksız kuru ekmekten başka bir yiyecekle beslenmediğim altı günümü almıştı.

Üstelik giysi aramak için geçen bir günün yorgunluğuyla bitkinliğim daha da artmıştı. Ottawa, her şeyde rekor kıran başkent Vaşhington'dan sonra, Kanada ve Birleşik Devletler'de insanlarının eski elbiselerini atmak için fazla sabırsızlık göstermediği bir şehirdi. Vaşhington'da ise bir çif ayakkabı bulabilmek için iki hafta kaldım ve sonunda başarı sağlayamadan Jersey City'e gitmem gerekti.

Neyse, gelelim Ottawa'ya. Saat tam sekizde giysi avına başladım. Yemek yemeye bile zaman bulamadan en azından altmış kilometre yol aldım ve bin bir kapı çaldım, hiç durmadan çalışmaktan imanım gevredi. Sonunda, akşamın altısında yıpratıcı ve zorlu bir aramadan sonra yalnızca gömleğim eksik kalmıştı; elde ettiğim pantolon çok dardı üstelik de lime limeydi.

Saat altıya doğru biraz yiyecek bulma umuduyla demiryolunun yakınlarına ulaşmak için, ne bulduysam attım.

Ama şanssızlık peşimi bırakmıyordu. Sert bir tavırla kapıdan kapıya gönderiliyordum. Sonunda "elime sıkıştırılan sadaka" beni biraz yüreklendirdi. Bu sadaka uzun ve çeşitli deney süresi içinde bir daha göremiyeceğim kadar cömertçesine verilmiş orta boy bir bavul boyutlarında, gazete kâğıtlarına sarılmış bir paket şekildeydi. Issız bir köşeye doğru atıldım ve paketi açtım; ilk anda pastalar, sonra yine pastalar gördüm. Pastalardan nefret ederim! Ve önümde her cins ve her şekilde pastalardan oluşan bir çığ yuvarlandı...

Bir zamanlar Babil Irmağı kıyısında oturup ağlarlardı! Aynı şekilde ben de Kanada'nın bu kibirli başkentinde, bir pasta yığını önünde gözyaşları dökmek için çalılar arasına çöktüm. Ölen oğlunun yüzünü seyre-

den bitkin bir annenin umutsuzluğuyla seyrediyordum onları.

Beni nankör bir dilenci sanacakları kesin. Geçen akşamki gibi, toplantı yapan bir evin cömert davranışlarına katılmayı daima reddetmişimdir. Anlaşılan konuklar da pastaları beğenmek zorunda değillerdi.

Bu felaket, bana talihimin döneceğini bildiriyor gibiydi: gerçekten de, bundan daha kötü neyle karşılaşabilirdim! İyimser bir düşünceyle, koşullar düzelecekti.

Öyle de oldu. Yandaki evde "sofraya davetle" ödüllendirildim. Mutluluğun doruk noktasıydı bu. İçeriye alınıyorsunuz; çoğu kez yüzünüzün yıkanmasına izin veriliyor ve ardında ziyafet saati geliyor. Hele masa altında ayaklarını uzatmak, ipsiz takımı bayılır bu işe.

Yoldan oldukça uzakta geniş, gölgelik bir yerde yüksek ev hayli büyük ve konforluydu, evdekiler yemeklerini henüz bitirmemişlerdi. Beni doğrudan doğruya yemek odasına aldılar. Bu oldukça az rastlanan bir davranıştı, çünkü genellikle sofrada yemesi kabullenilen oldukça şanslı bir dilenci mutfaktan başka bir yere kabul edilmez. Kırçıllaşmaya yüz tutmuş saçlarıysa rahat tavırlı bir İngiliz, orta yaşlı karısı ve genç, güzel bir Fransız açlığımı dindirirken benimle sohbet etmek istediler.

İstasyona vardığımda trenlere atlamaya hazır en az yirmi kişilik bir "çaylak grubu"nun bekleştiğini gördüm. Trenin "kör vagonunda" iki-üç tanecik serseri olsa, neyse zaten fark edilmezler. Ama yirmisi! Durum hiç de iyi gözükmüyordu, görevliler hepimizi birden kabullenmeye asla razı gelmiyecekti.

Bunlara neden "kör vagon" dendiğini size anlatayım. Bazı posta vagonlarının iki ucunda da kapı yoktur. "Kör" adı da buradan gelir. Diğer vagonları ise anahtarla normal olarak kapanır.

Farzediniz ki, tren hareket ettikten az sonra bir adam bu vagonlardan birinin içine yerleşiyor. Ama kapı olmadığına göre ya da kapalı olduğuna göre hiçbir kondüktör, tren memuru bilet sormak için ya da onu dışarı atmak için kendisine ulaşamaz. O halde, gelecek istasyona kadar güvende demektir. Tren durmadan önce yola atlayıp, trenin baş kısmından karanlıklara kaçmak, hareket edince de vagondaki yerini almak kuraldır. Fakat sizin de birazdan anlayacağınız gibi, davranış var davranışcık var.

Tren sarsıldığı zaman, benimkilerin yirmisi birden vagona atıldı. Tren bir araba boyu bile ilerlemeden vagona tırmandılar. Kendi hesaplarına şahane bir salaklık! Ve de aceleleri yüzünden verdikleri fiyaskonun ilk tanığı ben oldum. Tren ekibi hemen alarma

geçti ve ilk istasyonda durum karışmaya başladı. Atladım, diğerlerinin de eşliğinde yol boyunca ileriye doğru kaçtım. Bu kuralı biliyorlardı: bu gibi durumlarda tren durduğu zaman daima baş kısma gitmek gerekir. Böylece koştum, öğrencilerim de bana kaçak yolculuk sanatındaki cesaret ve becerilerini göstererek bir bir yola atladılar.

Bu işin nasıl olduğunu size anlatayım. Trenin hareket ettiği anda frenci vagondan iner. Diğer vagonlara gidebilmek için yük vagonundan inmekten ve kapısı kapalı olmayan bir vagonu yakalamaktan başka çaresi yoktur.

Tren fazla olmamak şartıyla, hızı aldığı zaman, çünkü görevli tehlikeyi göze almaya cesaret edemez, yük vagonundan iner, birkaç bölmenin geçmesini bekler ve kapısı açık bir vagona yeniden biner. İşini kıvıracağı anda, memurun önceden vagonu terk etmiş olması için ipsizin yeterince baş kısımda olması gerekir.

Çömezlerimin sonuncusuyla aramda yirmi metre bırakarak bekledim. Tren ilerledi. Birinci vagonun üstünden gözcü görevlinin el fenerini seçebiliyordum. Demiryolu boyunca dikilen salaklar atlamak için en ufak bir hareket belirtisi göstermeden, trenin gözlerinin önünden geçip gittiğini gördüler. Zavallılar kendi

acemilikleri yüzünden daha başlangıçta saf dışı edilmiş bulunuyorlardı.

Onların ardından dalgayı daha iyi çakanlar sıralanıyordu. Bunlar ilk "kör vagon"un ve gözcünün geçmesini bekledikten sonra ikinci, üçüncü vagona atıldılar.

Pek tabii gözcü de yerinden inerek bir sonraki sahanlığa atladı ve oranın işgalcilerini dışarı atmak için cebelleşmeye koyuldu.

Fakat işin acıklı yanı: birinci vagon benim hizama geldiği zaman, memur oradan inmiş ve ikinci vagonda çırpınıp duruyordu. Arayı yeterince aşmış olan en tecrübeli it kopuklardan altısı bana yetişebilirdi.

Bir sonraki istasyonda dövüşe katılmış olan koşucuları saydım. On beşten fazla kalmamışlardı: beşi saf dışı edilmişti.

Bu imha hareketi istasyondan istasyona sürüp gitmek zorundaydı. On dört, sonra on iki, sonra on bir... dokuz... sekiz...den fazla kalmamıştık. O şarkıdaki on küçük zenciyi düşünüyor ve hepsinin sonuncusu olmaya kesinlikle karar veriyordum. Neden olmasındı? On sekiz yaşımın baharı içinde Gençlik, çeviklik ve kuvvetle ödüllendirilmemiş miydim? Bütün gücüme sahip değil miydim? Hepsinden öte "serseriler kralı" değil miydim?

Diğerleri benimle karşılaştırılınca çömezlerden, lapacılardan, aylaklardan başka neydi ki? Şarkıdaki son küçük zenci olmayı başaramazsam her şeyi yüzüstü bırakıp nereye olursa olsun, hatta isterse Alfa Fidanlığı'na bile olsa gidecektim.

Sayımız dörde inince, bütün tren ekibi bu azınlıkla ilgilenmeye başladı. Bu ustalıklı saldırı ve stratejide memurların elindeki kozlar daha çoktu. Geriye kalan diğer üçünü birer birer ektim ve sonunda yalnız kaldım.

Göğsüm gururla kabarıyordu: Krezüs bile milyonları için bundan daha kibirli olmamıştır! Tek başıma iki tren memuru, bir kondüktör, bir ateşçi ve bir makiniste karşı direniyordum.

İşte taktiklerimden bir tanesi:

Karanlıkta, trenin baş kısmında, görevlinin bana ulaşmak için vagondan inemeyeceği kadar uzak bir mesafede bekler ve yeniden tırmanırım. Mükemmel! Kazanılmış bir istasyon daha.

Bu istasyonda öne doğru kaçma manevrasına yeniden başlarım. Tren yeniden hareket eder: onun ilerleyişine bakarım. Vagondan fener yok. Bölmeyi terk mi ettiler? Garip. Bir şey söylenemez ama ne olursa olsun, her türlü olasılığa hazırlıklı olmalı. İlk vagon ba-

na ulaşıyor... atlamak için hız alıyorum... Gözcünün sahanlıkta gizlenip gizlenmediğini fark edebilmek için gözlerimi açıyorum. Gizlediği feneriyle pekâlâ orada olabilir ve bu fener basama ğa atladığım anda kafamda kırılabilir. Ne söylediğimi çok iyi biliyorum: bu kaza iki üç kez başıma geldi.

Ama hayır... sahanlık boş; trenin hızı artıyor. Hop! Bir istasyon daha... Acaba? Bana yavaşladılar gibi geldi. Anında dikkat kesiliyorum. Bana karşı komplo hazırlanıyor: Nasıl bir oyun acaba? Önümdeki kömür vagonundan gözlerimi ayırmadan, trenin iki tarafını da aynı anda görmeye çalışıyordum. Düşman bu yönlerden birinden ya da aynı anda üç taraftan beni kıstırabilir. İşte. Gözcü lokomotifte duruyor. Sahanlığın sağ basamağındaki sesten anlıyorum. Şimşek hızıyla sola atlıyor, ileri doğru koşuyorum. Kayboluyorum gecenin karanlığında. Ottawa'dan beri durum değişmedi. Trenin baş kısmında duruyor ve yoluma devam etmek için konvoyun geçmesini bekliyorum. Yeniden binme şansım gene aynı kalıyor.

Bütün dikkatimi topluyorum. Bir el feneri lokomotife doğru ilerliyor... sonra onu görmez oluyorum. Yukarıda kalmış olmalı ve gözcünün feneri ortasından kavramış olması olası. Tren hareket ediyor, birinci vagon serbest, ona biniyorum. Tren yeniden yavaş-

lıyor, gözcü benim sahanlığa atlıyor, diğer yana atlıyorum ve ileriye kaçıyorum.

Beklerken bir gurur dalgası her yanımı kaplıyor. Ben, yoldaki basit bir hobo yüzünden tren iki kez durdu. Yolcularla dolu koca treni, devletin kuryelerini ve lokomotifle zorlanan iki bin beygirlik buharı yalnız ben durdurabilirim iki kere! Üstelik seksen kilo ağırlığında ve cebinde metelik olmayan biri.

El fenerinin lokomotife doğru ilerlediğini yeniden görüyorum. Bu kez açıkça ilerliyor... artık fazla oluyor ve bundan gıcık alıyorum. Her şeye rağmen lokomotifteki gözcüden daha fazla korkacak çok şey var. Tren yeniden sarsılıyor. Tam zamanı. Atlayacağım sıra, birici vagonun üstünde, bu sefer fenersiz olan bir gözcünün karanlık silüetini görüyorum. Trenin hızlı gitmesine aldırmıyor ve kendimi ikinci vagona hazırlıyorum. Adam bana yetişiyor. Bir de lokomotifin üstünde olanın fenerini fark ediyorum. O da indi ve işte ikisi de yolun aynı tarafında peşime düşüyorlar. Bu sırada ikinci vagona sokuluyorum. Orada kalmıyorum; şimdi karşı -manevrayı gerçekleştireceğim. Tam sahanlığı geçerken, basamakta arkamdaki gözcünün adımlarını duyuyorum. Diğer yana atlıyor ve trene paralel olarak koşuyorum. İsteğim, birinci vagonu yakalayabilmek.

Tehlikeli bir durum: Trenin hızı artıyor ve gözcü beni yakından izliyor. Yine de, koşuda üstün olduğumu fark ediyorum, çünkü başarıyorum, onun basamaktan beni izlemesine bakıyorum: üç metre arkamda bana ulaşmaya çalışıyor. Ama tren hemen hemen eski hızına dönüyor ve aramızdaki uzaklık aynen kalıyor.

Bağırarak ona cesaret veriyor, elimi uzatıyorum, gelgelelim o sunturlu küfürler savuruyor, koşmayı bırakıyor ve en sondaki vagona biniyor.

Tren havayı yararak gidiyor ve kendimi kutluyorum, tam o sırada hiç fark etmediğim bir anda ve birdenbire dökülen bir su beni sırılsıklam ediyor. Ateşçi hortumun ağzını bana doğru tutmuş. Sahanlığı terk ediyor ve siperliği beni koruyan kömür deposuna yapışıyorum, saldırıda bulunmadan başımın üstünden geçip gidiyor. Ellerim, kömür deposundan inmek ve kötü şakayı yapanı kömür yağmuruna tutmak için kaşınıyor. Bunu yapmasına yaparım ama, o zaman da makinistin yardımıyla eşek sudan gelinceye kadar döver, bu yüzden vazgeçtim.

Bir sonraki istasyonda aynı oyun. Su sefer hareket ederken iki fren memuru ilk sahanlıkta duruyorlar. Ne yapmak istediklerini tahmin ediyorum: yolumu kesmek istiyorlar. Birinci sahanlığa çıkabilmek için ikinci sahanlığa çıkabilmem imkânsız. Vagon boyuma

geldiği anda orayı terk ediyorlar ve yolun her iki yanında yer alıyorlar. Aniden, beni takip edip sıkıştıracaklarını anlayıp ikincisine atlıyorum. Bu tuzak kurala uygun fakat yine de kurtuluş ümidi var: istikbal göklerdedir!

İzleyicilerime iyice dikkat etmeye çalışıyorum. Sahanlığın demir parmaklığından iniyorum ve fren kolunun üstünde dikiliyorum. Kazandığım birkaç saniye kayboluyor ve yandaki basamaklarda ayak sesleri duyuyorum. Bakacak zaman bile yok. Kollarımı havaya kaldırıyorum. İki vagon arasına asılıyorum. Bu arada gözcüler de geliyorlar. Arkama bakamayacak kadar meşgul olmama rağmen bunu hissediyorum. Her şey bir anda olup bitiyor. Bacaklarımı yardıma çağırıyorum. İşte şimdi ellerimin üstünde dengede duruyorum. Bacaklarımı çektiğim sırada gözcüler beni yakalamak için sıçrıyorlar ve yalnızca boşluğu yakalayabiliyorlar. Aşağıya bakığımda onları görüyor ve beddualarını duyuyorum.

Çok kötü bir durumdaydım: iki vagon arasında asılı kalmıştım. İsabetli bir hareketle, hızla ellerimi vagonlar dan birine, ayaklarımı da diğerine yerleştirdim. Sonra vagonların saçaklarına tutunarak vagonun çatısına ulaşmayı başardım ve kocaman bir aspiratöre iyice tutunarak soluk almak için oturdum. İşte bu tür

yolculukta adlandırdığımız gibi söyleyecek olursak "güvertedeydim." Böyle bir işi genç ve kuvvetli bir hobonun göze alabileceği söylememe izin veriniz; üstelik sinirlerin de sağlam olması gerekir.

Kısacası, tren yoluna devam ediyordu. Gelecek duruşa kadar kendimi güvende hissediyordum... ama o kadar da değil: çatıdan zamanında ayrılmasaydım, gözcüler beni taş yağmuruna tutacaklardı. Güçlü kuvvetli bir kimse iki buçuk kilodan on kiloya kadar ufacık, sevimli bir kaya parçasını "bir çığ tanesi" gibi, bir dam yüksekliğince atabilir ya da düşürebilir. Öte yandan, gelecek durakta gözcülerin çıktığım yerden ineceğimi beklemeleri muhakkaktı. Sıvışması bana kalmıştı.

Bundan sonraki kilometrelerde hiçbir tünel olmayacağı umudunu kuvvetle besleyerek ayağa kalktım ve beş altı vagon ilerledim. Sizi temin ederim ki bu tür bir gezinti için ürkekliği bırakmak en iyi yoldur: yolcu kompartımanlarının üstü, gece gezmelerine hiç de uygun değildi! Aksini iddia edene denemesi bedava. Hele bu acemi, sarsılarak dans eden bir vagonun üstünde karanlık boşluktan başka bir dayanak noktası bulmadan ilerliyorsa ve çiyden ıslanmış ve kaygan bir yere geldiği anda, bir sonraki çatıya atlamak için hız alıyorsa! İnanın, bu deneyden sonra, hobo kalbi-

nin sağlam olup olmadığını ya da başının dönüp dönmeyeceğini anlayacaktır!

İlk yavaşlamada sahanlığa kaydım. Bomboş. Durur durmaz yola kayarım. Baş tarafta lokomotifle benim aramda iki el feneri gidip geliyor. Beni vagonların tepesinde arıyorlar. Buna rağmen bir an vagon bogilerinin dört tekerlekli olduğunu fark edecek zaman bulabiliyorum (Tren altında, demir çubukların üstünde yolculuk yapıldığı zaman, altı tekerlekli bogilerden vebadan kaçar gibi kaçmak gerekir: çünkü felaketlere yol açarlar!).

Vagonun altına kayıyor ve ellerimle demir çubukları arıyorum: trenin durmuş olması beni mutlu kılıyor. Canadian Pacific vagonun altında bu işi ilk defa yapıyorum ve burası bana yabancı geliyor. Boginin üstüyle vagonun tabanı arasına yerleşmeye çalışıyorum; ama boş yer var. Birleşik Devletler'de trenin altına hızını almışken yerleşmek gibi bir alışkanlığım vardı. Ana direği yakaladım ve ayaklarımı frenin üçlüsüne uzattım; oradan boginin üstüne sonra içeriye kaydım ve tahtaların üstüne oturdum.

Şimdi buraya bakalım: karanlıkta el yordamıyla araştırarak üçlüyle yer arasında biraz ara olduğunu anladım; ama dardı ve karnımın üstünde sürünmek zorunda kaldım. Bir kere bogiye girdikten sonra, izle-

yicilerimin kayboluşum hakkında neler düşündüğünü kendi kendime sorarak tahtaların üstüne yerleştim. Artık benimle ilgilenmiyorlardı. (*)

Ama bu kesin miydi?... İlk istasyonda, vagonun tepesinde bir ışık fark ettim. İşte şimdi susmanın tam zamanıydı hem de gecikmeden. Yeniden üçlünün altından geçtim. Ama izimi buldular.

Emekleyerek yolu geçtim ve trenin baş kısmına doğru bir koşu tutturarak, karanlıktan yararlanarak toz oldum.

Tren yeniden hareket ediyor. Birinci vagonun üstünde bir el feneri parlıyor: gizleniyorum ve nöbetçi gözcünün gitmesini bekliyorum.

Ne var ki ikinci sahanlık üstünde bulunan diğeri beni görüyor ve arkadaşını çağırıyor. İkisi birden iniyorlar.

(*) Yazarın dul eşi Bn. Charmian London tarafından yazılan Jack London'un Yaşamöyküsü'nden okuduğumuza göre, Jack London, şaka yollu "şimendifer bileti" olarak adlandırdığı nesneyi, boşta gezen günlerinin değerli bir anısı olarak saklıyordu. Bu, Jack London'un çakısının yardımıyla bizzat kestiği on beş santim genişliğinde ve iki buçuk santim kalınlığında, bir tahtanın parçasıydı. İtiraf etmek gerekir ki, bu tahtanın tek başına bir anlamı yoktu! Karısının ricası üzerine, Jack tahta parçasına kendi elleriyle bağladığı bir etikete şu bildiriyi yazmıştı: "1894 yılı boyunca, boşta gezen günlerimde kullandığım, gerçekten de tahta parçası olan bu "kişisel bilet" yolcu kompartımanlarının bogilerinde bulunan tahtaya uyuyordu.
JACK LONDON, 12 Ağustos 1914.

Pöh! Ben de üçüncü vagonun çatısına çıkarım. Felaket! Onun üstünde de bir el feneri; bu kez kondüktör. Geçmesini bekliyorum. Şimdi, bütün ekibin önde olduğunu biliyorum.

Bir yarım daire çizip uç kısma doğru koşuyorum; üç el feneri yolu izliyor. Hızlanıyorum, indiğim zaman trenin yarısı beni geçmiş bulunuyordu.

Üç aç kurdun iki saniye içinde bana yetişeceklerini bilmiyordum.

Fren koluna tutunuyorum ve hop! çatıya, kediyi ağaca tırmanmaya zorlayan köpekler gibi sahanlıkta toplanınca ustalığıma lanetler yağdırıyorlar ve ataları-ma pek hoş olmayan iltifatlar savuruyorlar.

Hiç ırgalamaz. Makinist; ve ateşçiyle birlikte, yasayla ve büyük bir topluluğun yetkilileriyle desteklenmiş olarak bire karşı beş kişidirler. Buna rağmen onları bozguna uğratıyorum.

Çok arkada olduğumu sanıp, baştaki beş ya da altıncı sahanlığa kadar çatıları arşınladım. Dikkatle etrafı gözden geçirdim. Frenci orayı tutmuş. Beni fark etmiş olsa gerek, vagona hızla girmesinden anlıyorum bunu; hiç kuşkum kalmıyor; mutlaka ineceğim anda üstüme atılmak için kapının arkasından beni gözetli-

yor. Bırakalım hiçbir şey bilmediğime inansın ve yanlışında ısrar etmesi için orda kalalım.

Artık onu göremiyorum ama bir süre sonra orda olup olmadığımdan emin olmak için kapıyı araladığını anlıyorum.

Tren hızlanıyor. Onu avlamak için bacaklarımı sarkıtarak sallandırıyorum. Tren duruyor. Bacaklarım hâlâ sallanıyor. Kapı yavaşça açılıyor. İşte şimdi üstüme atlamaya hazır.

Birden yeniden çıkıyor ve vagonun önüne atlıyorum. Olay tam onun büzüldüğü kapının üstünde geçiyor; gecenin sessizliği içinde madeni çatı üstünde alabildiğince gürültü yapmaya çalışıyorum. Ön sahanlıkta beni yakalayabilmek için, o da içerde koşuyor. En uca kadar gitmekten sakınıyorum. Yarı yolda ters yüzü dönüp sessizce ve hızlı adımlarla terk etmiş olduğum yere ulaşıyorum. Yol serbest. Aksi yöne inmek için bundan yararlanıyor ve karanlıklar içinde kayboluyorum. Kimse fark etmedi bile.

Hattın sağındaki engele dayanacağım. Bakınıyorum. Bak bak; bu da nesi? Bir el feneri çatıyı baştan başa dolaşıyor. İndiğimi anlamıyorlar ve beni arıyorlar. Daha iyi; kataın iki yanında yukarıdakine paralel olarak iki ışık daha yürüyor. Ben tavşan onlar da avcı

yerine geçiyor; yerimden ayrıldığım zaman, aşağıda bulunan ikisi beni tuzağa düşürecek.

Bir sigara sararak, ekibin geçişini seyrediyorum. Beni geride bırakıyorlar ve birinci vagona gitmek için artık önümde hiçbir engel kalmıyor; hiç sıkıntısız gerçekleştiriyorum. Fakat tren hız almadan önce, tam sigaramı yaktığım sıra, beni kömür vagonunun önünde sanan ateşçinin kömürlerin üstüne çıktığını fark ettim. İçimi korku kapladı. Bu durumda ayaktayken, kömür parçalarıyla beni haşat edebilirdi. İlgisi yok! Bana laf atıyor ve ferahlayarak ses tonunda bir hayranlık seziyorum.

- Mendebur soyu!

Değerli bir iltifat duyan ya da hak ettiği ödülü alan bir öğrenci gibi titriyorum.

Yanıt vermek için bundan yararlanıyorum:

- Sen de bir daha benimle boy ölçüşmeye kalkma, yoksa...

- Anlaştık, diyor ve yuvasına dönüyor.

Lokomotifi halletmiştik ama gözcüler pusudaydı; duruşta ilk üç vagonu işgal ettiler; bunun üzerine, vagonun çatısına çıktım.

Hırslarından çatlayarak, treni durdurdular. Ne pahasına olursa olsun beni atmak istiyorlardı, benim

için koskoca tren üç sefer durdu ve her kez de kovalamacayı atlattım ve çatının üstüne çıktım. Buna rağmen inadım bütün ümitlerini kırdı, sonunda bunu anladılar. Bana karşı treni koruyamayacaklarını onlara kanıtlamış oldum; başka önlemler almaları gerekiyordu.

Son duruşta arkamdan koştular. Tasarılarını anlıyordum: beni uzaklaştırmak niyetindeydiler. Önce beni uç kısma doğru kovaladılar. Tehlikeyi sezdim; son vagona geçince, tren gidecek ve beni arkada bırakacaktı.

Şaşırtmak için dolambaçlar yaptım, daireler çizdim ve baş kısma ulaşmayı başardım. Gözcülerden biri boşuna ayaklarıma dolanıyor. Pekâlâ, o halde ona hayatımdaki en güzel koşuyu uygulayacağım, çünkü nefesim iyidir. Yolu uzatıyorum. Hiç önemli değildi; bu andavallı peşimden on beş kilometre bile koşsa, hızı ne olursa olsun trene yetişmesi gerekiyordu ve o yetişebilirse ben de!

Böylece, engel yaratan demir çubuklardan ve parmaklıklardan sakınmak için gözlerimi karanlık yoldan ayırmaksızın bana yetişmesine izin vermeyecek kadar koştum. Yazık! Çok uzaklara bakıyordum, Ayaklarım bilmem hangi ufak nesneye takıldı ve birkaç sendelemeden sonra yere yuvarlandım. Bir sıçrayışta ayağa

kalktım, gözcü yakama yapışmıştı bile. Direnmeye çalışmadım. Nefes alabilmek ve adamcağızın gücünü kestirmekle meşguldum. Omuzları dardı; en azından ondan on beş kilo daha ağırdım. Üstelik, yorgunluktan benden daha halsiz düşmüştü, bana kötü davranmaya kalkıştığı anda dünyanın kaç bucak olduğunu gösterecektim. Ama böyle bir işe yeltenmedi. Tam tersine beni trene götürüyor. Yeni bir sorun ortaya çıkıyor: Yaklaşmakta olduğumuz diğerlerinin el fenerlerini görüyorum. Vagonlarda, su depolarında cezaevlerinde insanın pestilini çıkarana dek atılan kanlı dayak hikâyeleri anlatılmıştı ve New - York polisiyle başımı belaya sokmaya hiç niyetim yoktu. Ya bu üç herif üstüme atılırlarsa? Allah da biliyor ya az da uğraşmadım! Zaman kaybetmiyorum, adamımın çenesine ve karnına nişan alıyor ve ondan gelecek ilk hareket-te fazlasıyla iade etmek üzere sağ sol çift kroşeyi önceden hazırlıyorum.

Tuh! Denemekten hoşlanacağım başka bir numaram daha vardı ve ilk karşılaşmamızda yapmadığıma biraz pişman oldum. Yakamdan tutmasına rağmen, direncini kırabilirdim. Kenetlenmiş parmakları, sıkıca düğmelenmiş yakamın altına kaydı.

Turnikenin ne olduğunu biliyor musun? Aha işte. Başımı kolunun arasına sokup hızlı, ama çok hızlı

dönmekten başka yapacak bir şeyim yoktu. Bu durumu biliyorum: Başımı, adamın kolu altına sokarak, kısa ve keskin sarsıntılarla, hiç düşünmeden çevirmek yeterlidir. Ne olduğunu anlamaya vakit bulamadan, parmakları hapsolacak ve kurtaramayacaktır. Bu hareket büyük bir kaldıraç gibi hareket etmektedir: Yirmi saniye sonra, tırnaklarından kan fışkıracak, nazik tandonlar kopacaklardır; sinirler ve kaslar berelenip ezileceklerdir. Biri sizi yakanızdan tutunca bu numarayı deneyin, ama şimşek gibi hızlı olun ve dönerken sol kolunuzla yüzünüzü ve sağ kolunuzla karnınızı korumayı unutmayın. Gerçekten de boş eliyle atacağı bir yumruk darbesiyle sizi durdurmaya çalışabilir.

Bu serbest yumruktan yaklaşarak değil uzaklaşarak manevra yapmak da kötü değildir: Atılan bir yumruk, her zaman yenen bir yumruğa tercih edilir.

Bu herif haddini bilmeyi bir türlü öğrenemeyecekti. Pestilimi çıkarma isteğinde bulunmayışı, onun tek kurtuluşuydu. Seslerini duyacak yere gelince, arkadaşlarına beni tuttuğunu haykırdı ve onlar da hareket işareti verdiler. Lokomotif ve üç vagon bizi geçti. Ardından, kondüktör ve diğer gözcü bindiler. Adam beni hâlâ tutuyordu, bırakmıyordu. Ne yapmak istediklerini seziyordum. Beni tren geçene kadar tutacaklar-

dı. Sonra gözcüm vagona atlayacak ve beni arkada... çukurda bırakacaktı.

Ama kalkış ani oldu. Makinist zaman kazanmaya çalıştı; üstelik katar uzundu, hızını arttırdı, gözcü endişeyle hızı hesaplıyordu.

Çıkabileceğini sanıyor musun? diye sordum masum masum.

Birden beni bıraktı, birkaç metre koştu ve tırmandı. Atladığı vagondon sonra üç dört vagon daha vardı. Gözcü başını eğmiş, beni gözleyerek basamakta duruyordu. Birden karar verdim. Son sahanlığa binecektim. Tren gittikçe hızlanıyordu; kendi atağımı başaramazsam, yoldaki başarısızlığımı ucuz atlatmış olacaktım ve gençliğime güveniyordum.

Omuzlarımı çökertip, tüm umudumu kaybettiğime inandıracak şekilde hareketsiz durdum, bu arada ayağımla sahanlığı yokluyordum. Mükemmel bir alandı. Gözcünün gözden kaçırmadığım başı geri çekildi: yakalayabilmem için tren hızının fazla olduğunu sanmıştı.

Gerçekten, tren, koşarak yetişmiş olduğum bütün trenlerden daha hızlı gidiyordu. Son vagon boyuma geldiği zaman, bu hızı dengelemeye kalkmadan ama bizi ayıran farkı ve de, atlayacağım zaman çarpışma-

nın şiddetini en aza indirgeyerek, kısa ve hızlı bir atak yaptım.

Karanlıkta sahanlığın demir parmaklığını fark etmek imkânsızdı ve yer arayacak zamanım yoktu. Parmaklık olduğunu tahmin ettiğim yere ellerimi uzattım ve aynı anda ayaklarım yerden kesildi, bunların hepsi tek bir harekette olmuştu. O sıra kendimi yolun üstünde ezilmiş kafa ve kaburga kemikleriyle, yerde bulma tehlikesiyle karşı karşıya geldim. Parmaklarım parmaklığa kenetlendi; kollarımı hızla çekerek perende attım ve ayaklarım sert bir şekilde basamağa yapıştı. İçimi kaplayan bir gurur dalgasıyla oturdum. Tüm serserilik yaşantım boyunca, başardığım en iyi atlayış bu olmuştu.

Gecenin son saatlerinde, en uçtaki sahanlığa yerleşilirse birçok istasyon atlatılabilirdi ama trenin uç kısmına güvenim kalmamıştı. Tren durunca, Pullmanlar (yataklı vagon) geçmek için acele ediyor ve bir yolcu vagonunun altına gömülüyorum. Bir sonraki istasyonda yine ilerliyor ve bogi değiştiriyorum.

Şimdi sağlam, kendimi güvenlikte hissediyorum. Beni "çukurda" sanıyorlar. Fakat günün ve oldukça maceralı bir gecenin yorgunluğu etkisini göstermeye başlıyor. Gittikçe soğuğun ve rüzgârın etkisini daha az hissetmeye başlıyor ve ağır bir uykuya dalıyorum.

Dikkat! demir çubukların üstünde uyumak ölüm demektir. Böylece ilk fırsatta ikinci sahanlığa atlayıp oraya uzanıyor ve uyuyorum. Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Yüzüme tutulan bir ışık beni uyandırıyor. Ve bana ilk vuruşu indirmeyi hangisinin göze alacağını çıkarmaya çalışarak kendimi savunmaya hazırlanıyorum. Fakat kötü davranmaya niyetleri yok gibi.

- Ben seni çukurda sanıyordum, diyor beni yakalayan.

- Zamanında bırakmasaydın, sen de kalacaktın benimle orada.

- Nasıl?

- Çünkü ben de seni bırakmayacaktım, işte bu kadar.

Mahkeme kurdular ve nihayet kararlarını açıkladılar.

Haydi, hobo, seni trenden atmak olanaksız olduğuna göre olduğun yerde kal.

Bunun üzerine uzaklaştılar ve nöbetlerinin sonuna kadar da beni rahatsız etmediler.

Bütün bunları size, "kaçak yolculuk" sayılabilecek operasyona örnek başlığı altında anlattım. Doğal olarak, size çok başarılı, şansın yolunda gittiği bir geceyi anlattım; talihimin iyi gitmeyerek, kazaya uğradığım geceleri -ki bunlar sayısız- hiç anlatmadım.

Sözü kısa keserek size nöbet sonunda neler olduğunu anlatacağım. Şehirlerarası tek yollu hatlarda eksp-

reslerin geçmesine izin vermek için marşandizler garlarda beklerler. Trenimi terk ederek bir sonraki marşandizi soruşturmaya başladım. Bulmakta da gecikmedim, yedek hatlarda hazır, duruyordu. Yarı yarıya kömür dolu bir vagona yerleştim. Yerleşir yerleşmez de uyuyakalmışım.

Birden açılan kapının gıcırtısıyla sıçrayarak uyandım. Soğuk bir gün başlıyordu; gökyüzü kapkara bulutlarla kaplıydı. Tren hâlâ hareket etmemişti. Bir kondüktör, açılan yerden başını uzatmıştı, birden:

- Dışarı, sersem! diye uludu.

Sözünü dinledim ve her vagonu kontrol ederek vagonları bir uçtan bir uca dolaşmasını izledim. Gözden kaybedince, beni kovduğu vagona yeniden binme yüzsüzlüğünü gösterebileceğimi hiç tahmin edemeyeceğini düşündüm. Böylece tekrar yerime bindim.

Herhalde kondüktör de aynen benim gibi düşünmüş olacak ki biraz sonra vagona gelip beni yeniden dışarı attı.

"Yeniden aynı oyuna başlayacağımı asla düşünemez" dedim kendi kendime. Ahmak! Fakat bu kez, tedbir aldım. İki kapıdan yalnız biri açılabiliyordu, diğeri kilitlenmişti. Ben de kömür içinde bir çukur açarak oraya girdim.

Kapının açıldığını duydum. Kondüktör kömür yığınını indirdi. Beni fark etmedi ama, inmem için bağırdı.

Ses çıkarmadan durunca, onu aldatabileceğimi sanıyordum, o ise bulunduğum çukura kömür parçaları atmaya başladı, teslim oldum ve üçüncü kez inmek zorunda kaldım. Bir daha yakalayacak olursa başıma gelecekleri düşünmemi belirterek, beni tehdit etmek zahmetinde bulundu.

Taktik değiştirmeyi uygun buldum. Bir adam sizle aynı düşüncelere sahip olursa, en iyisi sizin görüşlerinizi hemen değiştirmeniz ve bir diğerini uygulamanızdır.

Böylece, bitişik yoldaki vagonların arasına saklandım ve bekledim. Hesapladığım gibi, herifçioğlu tekrar geldi, kapıyı açıp başını uzattı ve terk ettiğim deliğe kömür parçaları attı. Hatta oraya bakmak için kenarına bile tırmandı. Nihayet halinden hoşnut, uzaklaştı.

Beş dakika sonra tren yola çıkıyordu: görünürde kimse yoktu. Koştum, vagonun kapısını açtım ve yerimi aldım. Gözcü beni yeniden aramaya koyulmadı ve tamamı tamamına, bin beş yüz kilometrelik yol boyunca kömürlerin içinde oturdum çoğu kez uyudum ve dilenmek için şehir girişlerinde dışarı çıkmadım -

oralarda trenler genellikle bir saate yakın kalıyor.

Yolculuğun sonunda Masada ziyafet"e davet edildiğimden vagonumu terk ettim. Hiç bir hobo treni kaçırmak pahasına bile olsa böyle bir fırsatı kaçırmazdı.

III

GÖRÜNTÜLER

Hobo ülkesinde en garip ve en beklenmedik olaylar, beklenmedik zamanlarda ortaya çıktığından serseri bir dakika sonra ne olacağını bilmez ve bunu düşünmez bile sadece o anın neşesini tadar. Serseri yaşantısının en güzel yanı belki de tekdüze olmayışındandır.

Bazı bazı göçebe yaşantımı hatırladığım zaman, belleğimden şimşek gibi hızlı geçen resimler zinciri önünde şaşırıp kalıyorum. Gözlerimin önünden bir düş gibi yeniden geçen devre pek önemli değil; tek bir gün diğerine benzemiyor, her biri kendi filmini göz önüne seriyor.

Pensilvanya; Harrisbourg'da böyle bir güneşli gün anımsıyorum; hemen aklıma bu mutlu günün başlangıcı, iki ihtiyarın hem de mutfakta değil yemek odasındaki ziyafeti geliyor, üstelik masada yanıma bile oturmuşlardı.

Rafadanlığın içinde bana yumurta ikram etmişlerdi. Bu nesnelerin adını ilk defa duyuyor ve görüyordum. Başlangıçta biraz beceriksiz davrandığımı itiraf edeyim, ama açlık bütün utangaçlığımı unutturdu. Rafadanlıkla uzlaştık ve yumurtaların öyle bir hakkından geldim ki iki ihtiyar yerinden hopladı.

Onları dışardan gören biri hemen, yumurtalarını kendi usullerince yiyen ve küçük rostolarını usullerince kemiren bir çift kanarya diyebilirdi. İçlerindeki hayat ateşi sönmüşe benziyordu. Halbuki, Pensilvanya'nın kuzeyindeki şehri, Emporium'dan Harrisbourg'u ayıran uzaklığı yaya gittikten sonra, ısımı kaybetmemek için kalori harcamak zorunda kalarak yıldızlar altında kıkırdarken, onlar bütün bir gece yumuşacık yatakta uyumuşlardı.

Rostoları! Göz göre göre kayboluyordu. Oysa bir lokmadan fazla alamıyordum. Bir kurt gibi acıkınca bu ekmek dilimi gibi etleri lokma lokma almanın ne kadar can sıkıcı olduğunu bir bilseniz.

Ufacık bir sokak çocuğu iken, Punch adlı bir finom vardı. Yemeğini ona kendim verirdim. Büyüklerimden biri avdan sayısız ördekle dönünce şahane bir öğle yemeği yemiştik. Yemeğin sonunda, Punch'a et parçaları ve kemikle dolu koca bir çanak hazırlamıştım. Onu vermeye çıktığım sırada, komşu çiftliklerin

birinden atlı bir ziyaretçi kocaman bir köpekle geliyordu. Çanağı yere bıraktım. Punch kuyruğunu salladı ve sessizce işe girişti. Önündekileri yiyebilmesi için yarım saat uğraşması gerekiyordu. Birdenbire bir itişme oldu, Punch siklonda bir saman çöpü gibi diğer yana savruldu ve iri çoban köpeği kalanları sildi süpürdü. İri işkembesine rağmen, çok aç olmalıydı, çünkü böğrüne attığım tekmeye rağmen kapta ne varsa yalayıp yuttu ve son bir dil darbesiyle, yağ izlerine kadar her şeyi silip süpürdü.

Bu iki yaşlı kızın masasında, çoban köpeğinin, Punch'un kabı önünde davrandığı gibi davranıyordum. Hiçbir şey kırmıyordum ama yumurtaları, rostoyu ve kahveyi anında yok ediyordum. Hizmetçi hiç durmadan servis yapıyordu ama fincanlar neden bu kadar küçüktü?

Pembe beyaz tenli, gri bukleli bu iki bayan, serüvenin parlak yüzünü hiç görmemişlerdi. Bir serserinin ifadesiyle hayat boyu "bırakıldıkları yerde otlamışlar" dı. Onların sessiz, sakin yaşamlarının yumuşak havasına, yeryüzündeki mücadelenin ve terin keskin kokusuyla yüklü büyük soluğunu, uzak ülkelerin kokusunu ve lezzetini getiriyordum.

Ve sözcüğün tam anlamıyla nazik avuçlarını, saatler boyu kürek çekmekten ve halat işlerinden nasır ol-

muş ellerimle kazıyordum. Bunu gençlik palavraları için değil, bitmiş görevim gereği şefkatlerinden duyduğum hakla yaptığımı kanıtlamak için yapıyordum.

Ah! bu sevgili ve altın kalpli insanları hâlâ düşünüyorum, her şey tıpkı on iki yıl önce yuvalarında yer aldığım gibi, aştığım alanlarda sözlerini ediyordum. Tam bir haylaz olduğumdan iyi niyetli öğütlerini kulak ardı ediyor ve onları yalnız kendi haytalıklarımla değil, aynı zamanda senlibenli olduğum ve bana sırlarını açmış olan bütün diğer serserilerin marifetleriyle de durmadan heyecanlandırıp titretiyordum. Bütün maceralara sahip çıkıyordum; bu melek kadınlar daha şüpheci ve uyanık olsaydılar beni daha iyi sorguya çekerlerdi. Pekâlâ ya sonra? İyi bir davranışın karşılığını vermemiş miydim? Birçok kahvenin, yumurtanın, rostonun karşılığında elimden geleni fazlasıyla yapıyordum. Onlara cömertçe eğlence sağlıyordum. Masalarında bulunuşum onlar için bir macera sayılıyordu ve maceranın bedeli yoktu.

Onlardan ayrıldıktan sonra caddeye indim bir gazete aldım, sonra parkın otlarına uzanıp son yirmi dört saat yeryüzünde geçen olayları okumaya daldım. Gazete bana hayatını anlatan ve bütün gücüyle Birleşik Devletler'in ordusunda yer almamı isteyen bir meslektaşımdan söz ediyordu. Devşirme asker tarafından

tatlı sözlerle kandırılmaya göz yummuş ve kendini oraya ulaşmaya hazırlamıştı. Anlamıyordu bir türlü neden onu taklit etmediğimi. Aylarca önce, Washington'da yürüyüş yapan Coxey alaylarına katılmıştı ve öyle görünüyordu ki askerlik hayatında ona zevk veren de buydu.

Ben de eski bir askerdim: daha çok "Nevada Saldırısı" adıyla bilinen, Kelly endüstri ordusunun ikinci tümenindeki "L" bölüğünde basit bir devşirme değil miydim? Fakat edindiğim ordu deneyi bende tam tersi bir etki yapmıştı. Böylece bu boşta gezenin savaş köpeklerine teslim olmasına göz yumdum ve akşam yemeğimi nerden bulacağımı araştırmaya başladım.

Bu iş de bittikten sonra, batı kıyısına ulaşmak için Susquehanna Köprüsü'nü geçtim. Daha bu sabah ortalarda yan gelip yatarken aklıma Baltimoor'a gitmek gelmişti. O halde demiryoluyla bu şehre gidecektim. Öğleden sonra hava korkunç sıcaktı. Köprüden geçerken köprünün ayaklarından biraz ötede sular içinde çılgıncasına oynayan bir yüzücü kalabalığı gördüm. Hemen giysileri attım ve daldım. Su çok güzeldi ama dışarı çıktığımda birilerinin giysilerimi karıştırmış olduğunu şaşkınlıkla gördüm. Şimdi söyleyin bakalım bir günde bu kadar macera fazla değil miydi? Bir soygunun faillerini tanımıştım, bütün bir ömür

boyu ondan bahsetmişlerdi. Aslında, bizim hırsız fazla bir şey elde etmemişti: aşağı yukarı otuz yüzlük, tütünüm ve sigara kâğıtlarım, ama benim bütün servetim de buydu zaten!

Köprüyü geçtikten sonra binmek istediğim trenin geçtiği yola ulaştım. Görünürde tek bir istasyon yoktu. Burada yük trenini hemen nasıl yakalamalı? Burası bir tepeydi ve yokuş boyunca tren yolu uzanıyordu. Hiç kuşkusuz, yüklü bir katar bir bu yokuşu hızla çıkamazdı. Yolun öbür yanı biraz yüksekçeydi. Birden tümseğin üstündeki otlar arasında birini fark ettim. Belki bana bilgi verebilirdi. Bağırarak sordum, adam tırmanmamı işaret etti.

Tümseğe çıkınca onun yanına uzanmış dört adam daha gördüm. Dördü de çingeneydi. Etrafa bir göz atınca manzarayı çaktım. Biraz arkalarındaki ağaçların arasında göçebe arabaları duruyordu. Eski püskü elbiseler içinde yarı çıplak çocuklar, konak yerinin her yanında kaynaşıyorlardı, ama adamların yanına yaklaşmamaya ve öğle uykusundayken onları rahatsız etmemeye dikkat ediyorlardı. Zayıflamış, bütün güzelliklerini kaybetmiş, çalışmaktan vücutları yıpranmış kadınlar, angarya çalışıyorlardı.

İçlerinden biri dikkatimi çekti, arabalardan birinin üstünde başı öne eğik çenesini kollarıyla sardığı diz-

lerine dayamış yapayalnız oturuyordu. Mutlu görünmüyordu. İlk bakışta hiçbir şeyle ilgilenmediğini sandım, oysa yanılıyordum: çünkü biraz sonra, her şeyin, en azından birkaç şeyin ilgisini çektiğini anladım. İnsanlığın bütün acısı yüzünden okunuyordu ve yüzünün acıklı ifadesi mücadeleye uzun süre dayanma olanaksızlığını ortaya koyuyordu. Bıçak kemiğe dayanmıştı, işte, tavırlarıyla göstermek istediği buydu; oysa bunda da aldanıyordum.

Tümsek kenarında otlara uzandım ve adamlarla sohbete başladım. Aynı ailedendik, kardeştik, ben serseri onlar esmer vatandaşlardı. Birbirimizi anlayabilmek için karşılıklı argolarımızı yeterince biliyorduk. Aralarından ikisi ırmağı yeni geçmişti ve zanaatları olan "şemsiye tamirciliği"ni öğrenmek için, Harrisbourg'a gitmişlerdi; ne var ki bu namuslu mesleğin ardında gizlenen gerçek uğraşlar benden gizlendi ve bunu soruşturmak pek yakışık almayacaktı.

Çok güzel bir gündü, yaprak kımıldamıyordu; parlak güneş altında ısınıyorduk. Her yandan böceklerin uyuşturucu vızıltıları geliyor, mis gibi kokan hava, toprağın ve yeşil filizlerin yumuşak kokularını yükleniyordu. Başka şey düşünemediğimiz gibi sohbet edemeyecek kadar da mayışmıştık.

Birden, yerin huzuru ve sakinliği, biri tarafından bozuldu.

Sekiz dokuz yaşlarında, çıplak ayaklı iki haylaz, kuralların dışına çıkmışlardı. Ne olduğunu tam olarak anlayamadım fakat yanımda uzanmış olanlardan biri onları çağırmak için ayağa kalktı.

Ayağa kalkan çeribaşıydı, dar alınlı, iri gözlü ve ince dudaklı, yüzdeki alaycı ifade iki haylazın neden birdenbire ürkmüş iki ceylan gibi sıçradıklarını ve kaskatı kesildiklerini açıkça ortaya koyuyordu. Korku yüzlerinden okunuyordu, hemen kaçmak için geriye döndüler.

Çeribaşı onları yanlarına çağırdı; çocuklardan biri adeta sürükleniyordu, esmer yüzü korkuyla sağduyu arasında uzayıp giden bir iç çekinmeyi yansıtıyordu. Geri dönmek istiyordu. Aklı ve tecrübesi ona böyle yapmasını öğütlüyorlardı. Bu, kaçmaktan daha az cezalandırılmasını gerektirecekti, ama ceza ağır bile olsa, onu kaçmaya itecek kadar yeterince korkutuyordu.

Karşımızdaki ağaçlara kadar gelip orada durdu. Çeribaşı onu kovalama zahmetini göstermedi; sakin bir şekilde arabalardan birine kadar gitti ve hiç konuşmadan, en ufak bir hareket yapmadan uzun bir kamçıyla geri geldi. Acımasız ve tam yetkili, Kanun'u temsil ediyordu. Orada dikili durdu sadece. Ve ağaçların gölgesine sığınmış iki çocuk gibi, neyi beklediğini biliyordu.

Çocuk kararsızlıkla, yavaşça geri döndü. Ama hiçbir zayıflık göstermiyordu. Cezasını kabullenmeye razıydı. Ve, şunu iyi bilin, o ilk baştaki hareketi değil fakat kaçma eğilimini kabullenecekti. Bunda, kabile başkanı, tümüyle yaşadığı üstün toplum gibi davranıyordu. Biz suçluları cezaevine göndeririz ve cezalarını artırırız.

Çocuk dosdoğru çeribaşının karşısına gitti ve ta yanı başına kadar sokuldu. Birden kamçı havada şakladı, vuruşun gücü karşısında şaşırarak durdum. Küçük bacaklar o kadar inceydi ki! Kayışın sarıldığı ve sıkıştırdığı et bembeyaz oldu, sonra etin patladığı yerde küçük kırmızı lekeler bırakan vahşi deri bağcık çözüldü. Kamçı havada bir daire daha çizdi, vuruşu bekleyen küçüğün tüm bedeni titredi ama kımıldamadı. İradesi iyi dayandırıyordu. Kayış bir ikinci, sonra bir üçüncü kez şakladı. Dördüncü vuruşta çocuk haykırdı ve artık kendini daha fazla tutamadı. Ondan sonra vuruşlar kesiksiz birbiri ardından indi. Acı içinde, haykırarak zıplıyor ama kaçmaya çalışmıyordu. Taklaları onu vuruşların ulaşamadığı yerlere atınca, hoplaya zıplaya tekrar geri geliyordu. Ve dayak bitince -bir düzine vuruş- inleyerek ve tiz çığlıklar atarak arabaların arasına gitti.

Çeribaşı, hareketsiz, ikinci çocuğu bekliyordu. So-

nunda o da ağaçlar arasından çıkmaya karar verdi. Dosdoğru gelmedi; yer yer panik içinde onu altı adım geri sıçratan bir köpek gibi yaklaştı. Buna rağmen gözle görülür bir şekilde ilerliyor ve bir hayvanınki gibi düzensiz haykırışlarla gitgide adama yaklaşıyordu. O ise çocuğa bir kez dahi bakmadı. Gözlerini kamçıya dikmiş, bakıyordu ve gözkapaklarının arasından yüreğimi sızlatan bir öfkeyi bütün fark edilenin ötesinde hırpalanan bir çocuğun çılgın öfkesini fark ettim. Kızgın savaş anlarında kuvvetli adamların düştüğünü ve ölümün boğucu sıkıntısı karşısında kurtçuklar gibi iki büklüm olduğunu ve diğer zavallıların obüs patlamaları karşısında havaya uçtuğunu ve vücutlarının parça parça olduğunu gördüm. İnanın bana: bütün bunlar tanık olduğum bu yırtıcı görüntüye oranla şarkıdan, neşeli bir oyalamadan, kahkaha tufanlarından başka bir şey değildi.

İşkence başladı. Birincinin yediği kırbaçlar bunun yanında okşamadan başka bir şey değildi. Göz açıp kapayıncaya kadar ince küçük bacaklardan kanlar sıçradı. Dönüyor, eğiliyor, ikiye katlanıyordu, bu ince çığlıklar bu gülünç gösteriyi yalanlamasa iplerle deri değiştiren acaip bir kukla denebilirdi. Çocuğun artık dayanamıyacağı an geldi. Düşünmeyerek, kaçacak gibi oldu. Ama, her yakalayışta kırbaç vuruşlarıyla onu

geri getiren cellat peşini bırakmıyordu.

Bir ara vahşi, kısık bir haykırış işittim. Araba içinde oturan bir kadın koşarak, çocukla adam arasına atıldı.

Ya! Demek sen de istiyorsun! diye böğürdü bizimki. Pekalâ öyleyse, tut, yakala!

Kırbacı fırlattı, etekleri uzun olduğundan bacaklarına vurmayı denemedi. Elleri ve kollarıyla zayıf omuzları arasına eğerek korumaya çalıştığı suratına vurdu kamçıyı. Bir vuruş yağmuru kadının üstüne boşaldı. Kahraman anne! Ne yaptığını çok iyi biliyordu. Çocuk sürekli haykırarak, arabaların arasına gitti.

Bu arada, yanımda uzanmış olan dört adam kaygısızca manzarayı seyrediyorlardı. Ben de onlardan farklı bir harekette bulunmadım. Bunu utanmadan itiraf ediyorum, her ne kadar aklım ayağa kalkma ve taraf tutma isteğiyle mücadele ettiyse de hiç kımıldamadım. Çünkü hayatı tanıyordum. Susquehanna kıyısında uzanmış bu beş hayvan tarafından kırbaçlanmam ne benim ne de bu zavallının hiçbir işine yaramayacaktı. Bir zamanlar bir adamın asıldığını görmüştüm ve yine bütün ruhum isyan ettiği halde ağzımdan tek bir ses çıkmamıştı. Öfkeme boyun eğseydim, muhakkak ki kafatasım bir vuruşla kırılmış olacaktı, çünkü, bu direnişçi, yasalara göre asılmak zorundaydı. Ve

burada, bu çingene kabilesinde, yasa, bu kadının kırbaçlanmasını emrediyordu.

Buna rağmen, her iki durumda da karışmama engel olan, doğrudan doğruya yasa değil, bu yasaların benden daha güçlü olmasıydı. Eğer o sırada o dört adam orada bulunmasaydı, kırbaçlı adamla hesaplaşırdım. Elinde bir bıçak ya da lobutla kadının biri üstüme atılmadıkça, işkenceciyi çok kötü bir duruma sokacağımdan hiç kuşku yoktu. Fakat yanımda benden daha kuvvetli yasalarıyla dört rezil herif vardı.

İyice yorulan adam yüzünden akan teri ceketinin koluna sildi ve bana meydan okuyan bir bakış fırlattı. Kayıtsız bir havayla bu bakışı iade ettim; hareket tarzı hiçbir şekilde beni ilgilendirmiyordu. Hemen gitmedim. Yarım saat kadar orada uzanıp kaldım, bu, anlatılan durumda, bir gösteriş ve incelik deliliydi. Onlardan aldığım tütünle sigara sardım ve tümsekten demiryoluna kaydığım zaman, güneye giden tren hakkındaki gerekli bilgileri edinmiştim.

Peki, ya sonra? Bu hayatın içinden bir sayfaydı, işte o kadar ve bundan daha kötülerini görmüştüm. Her zaman iddia etmişimdir (dinleyicilerim şaka ettiğimi sanıyorlardı) insan, hayvanlardan özellikle bunda ayrılır: kurtların, en alçak Amerikan kurtlarının, hatta

ehlileştirilmekle dejenere edilen köpeklerin kötülüğü asla onları suçlu kılmaz, dişisine kötü davranan tek hayvandır insanoğlu. Bu konuda, "ilkel" kardeşimiz vahşi içgüdüsünü korumasına karşın insan, kendininkileri, en azından iyilerinin çoğunu kaybetmiştir.

Yamacı yüz metre kadar indim ve yolu çevreleyen bir patikadan geçilebilecek bir yere geldim. Yük trenim tepeyi yavaşça tırmanırken buradan atlayacaktım.

Üç beş serüvenci aynı amaçla bekliyor. Çoğu eski bir iskambil oyunu oynuyorlardı. Oyuna katıldım. Bir zenci kâğıtları karıştırmaya koyuldu. Genç ve canlıydı, yusyuvarlak bir yüzü vardı ve neşeyle parlıyordu. Bütün gözeneklerinden neşe fışkırıyordu. İlk kâğıdı verirken yüzüme dik dik baktı:

Söyle bakayım, seni, daha önce bir yerlerde gördüm mü?

Evet, diye cevap verdim. Ama o zaman bu kadar gülünç değildin.

Gıcık kaptı:

- Buffalo'yu hatırlıyor musun? dedim.

Bu sefer uyandı ve kahkahalar, haykırmalarla beni bir kardeş gibi selamladı: "Buffalo'da, Eriê Bölge Cezaevi'nde hapis yatarken, her ikimiz de aynı çizgili kıyafeti giymiştik."

Oyun devam etti. Kumar oynandığını öğrendim. Doldurulan yolun aşağı kısmına, ırmak tarafında, sarp ve dar bir keçiyolu sekiz metre aşağıdaki bir kaynağa kavuşuyordu. Biz doldurulan yolun yukarısında oynuyorduk. Kaybeden, boş bir süttozu kutusunu alacak, onu suyla dolduracak ve kazananlara getirecekti.

Zenci birinci eli kaybetti. Kabı aldı, patikayı indi ve biz adamla alay ederek oturmaya devam ettik. Kana kana içtik getirdiği suyu, yalnız benim için dört kere gidip gelmek zorunda kaldı, diğerleri de susuzluktan en az benim kadar ölçüsüz davrandılar. Yol çok kaygan olduğundan, bizimki bazen yarı yolda kayarak bu kıymetli sıvıyı döküyor ve yeniden doldurmaya gidiyordu. Fakat kızmıyor hatta bizden daha fazla gülüyordu; bunun için de devamlı yuvarlanıyordu.

Üstelik, bir başkası yutulduğu zaman, sıra ona gelince hatırı sayılır bir miktar su içmeye söz verdi.

Susuzluğumuz giderilince yeni bir el başladı. Zenci yine kaybetti ve bir kere daha bıkana kadar su içtik. Bir üçüncü, sonra bir dördüncü el de aynı şekilde bitti ve her seferinde bu ay yüzlü zenci, şanssızlığın inatçılığı karşısında neşesinden ölecek hale geldi. Bizim gülmemiz hiçbir şekilde direncini kırmıyordu. Bu çocukluklar karşısında kaygısız çocuklar ya da ilahlar

gibi gülüyorduk. Kendimi öylesine kaptırmıştım ki kafamın çatlamak üzere olduğunu fark ettim ve midemi dolduracak kadar su içtim.

Bu vaziyetteyken ciddi bir tartışma açıldı: tulum gibi şişen vücutlarımızla tren tepeyi tırmanırken atlamayı başarabilecek miydik? Durumun bu beklenmedik tarafı zenciyi bitirdi. En azından beş dakika su taşımayı durdurmak ve eğilip bükülerek toprakta yuvarlanmak zorunda kaldı.

Akşamın ılık ve yumuşak gölgeleri ırmağa düşmeye başladığı sıra biz hâlâ içiyorduk ve zenci sakamız mekik dokumaya devam ediyordu. Biraz önce dövülen kadın unutulmuştu. Bu sayfa kapanmıştı artık; şimdi bir başkası meşgul ediyordu beni. Lokomotif yamaçta düdük çalınca, bu yeni sayfa da çevirilecek ve bir yenisi başlayacaktı. Gençlik olunca hayat kitap sayfası gibi akıp gidiyor.

Son bir el oynadık ve bu kez zenci kaybetmedi. Bu seferki kurban hepimizden az gülen, midesi bozukmuş gibi görünen, zayıf bir serseriydi. Hepimiz suya doymuş olduğumuzu açıkladık, ki kesin gerçek buydu. Ne Hindistan'ın bütün hazineleri, ne de bir hava pompasının basıncı mideme tek damla su kabullendiremezdi.

Zenci düş kırıklığına uğramış gibi bir tavır takındı sonra şartlara uyarak içecek istedi. Susamıştı gerçekten de! İçine kapanık serseri yarım saat boyunca dik ve sarp yokuşu tırmanıp durdu ve zenci doymak bilmeden su istiyordu. Tek başına bütün topluluktan daha fazla içti.

Akşam üstü yerini gece karanlığına bıraktı, gökyüzünde yıldızlar belirdi ve o hâlâ içiyordu. Eğer tren düdüğünü duyurmamış olaydı hiç kuşkusuz devamlı orada olacaktı ve öbürü ona hizmet etmeye çabalarken gırtlağına kadar suyla dolacak ve intikamın lezzetini tadacaktı.

Ne var ki bir düdük sesi havayı bozdu. Sayfa bitmişti. Bir sıçrayışta ayağa kalktık ve soğan gibi yol üstünde sıraya dizildik. Lokomotif öksürüp tıksırarak tepeyi tırmanıyordu; öndeki fener bizi ışık içinde bırakarak, kuvvetli rölyefler halinde silüetlerimizi açığa çıkardı.

Lokomotif bizi geçti ve hepimiz trenle birlikte koştuk, bazıları yan basamaklara atladı, diğerleri boş vagonların kapılarına atıldı ve içeri tırmandı.

Her cins eşya yüklü bir vagona sıkıca tutundum ve dört ayak üstünde rahat bir köşeye ulaştım. Kafamın

altına yastık yerine bir gazete yerleştirdikten sonra sırtüstü uzandım.

Trenin her eğilişinde üzerimdeki yıldızlar dönüyordu ve onları izlerken uyuya kalmışım.

Her yeni gün yeni bir tat demekti. Gençlikten kabıma sığmayan

IV

ENSELENME

Serseri argosunda "Kaydıraçlı Pulman" denilen yük vagonu içinde Niagara Çağlayanı'na vardığımda vakit öğlen olmuştu.

Doğruca çağlayana gittim. Bu muhteşem ve büyüleyici manzara karşısında şaşırıp kaldım. Kapı kapı dolaşmaktan vazgeçtim. "Yemek ziyafeti" ümidi bile beni çağlayandan uzaklaştıramadı.

Gece oldu, ay ışığıyla yıkanan mükemmel bir geceydi, gece yarısına kadar çağlayanın yanında oyalandım.

Uyumak için bir çatı bulmak kalmıştı geriye.

Niagara Falls kentinin serserilere karşı pek konuksever olmadığını bir yerlerden duyduğumdanı, kırlara daldım. Bir çiti aştım ve tarlada uyudum. Akrep Jean'ın beni buradan çıkarmayacağını düşünerek, sırtüstü otlara uzandım ve küçücük bir çocuk gibi uyudum. Mis gibi kokan hava o kadar ılıktı ki, bütün bir

gece bir kez bile uyanmadım. Günün ilk ışıklarında gözlerimi açtığımda hayranlık verici çağlayanı hayalimde yeniden canlandırmaya başladım. Çitten atlayarak tarladan çıktım ve onu bir kere daha hayranlıkla seyretmek için yola indim. Güzel bir gün daha başlıyordu, saat beş sıralarıydı, sekizden önce yemek dilenmek için kimseyi rahatsız edemezdim. Demek ki çağlayanın önünde en azından üç güzel saat daha geçirebilirdim. Ama ne yazık ki ne çağlayanı ne de suların akışını asla seyredemiyecektim.

Yola çıktığımda şehir uyuyordu. Issız bir yolu izlerken, bana doğru ilerleyen üç adam gördüm. Önce, hepsinin benim gibi erkenden kalkmış serseriler olduğunu sandım. Tahminim tümüyle doğru değilmiş. İki yanda bulunanlar gerçekten serseriydi ama aralarında yürüyen aynı soydan değildi. Onların geçip gitmesi için yolun kenarında gidiyordum fakat ortadakinin, bir emriyle, ansızın durdular ve herif bana seslendi.

Daha o anda, başımın kiminle belaya girdiğini anlamıştım. Adam "Aynasızlar" dandı ve iki serseri de onun tutuklusuydular. Erkenci Akrep Jean solucan avına çıkmıştı ve ben de bu solucanlardan biriydim. Aylar boyu edindiğim deneylerle oldukça tecrübe kazandığımdan, hemen tabanları yağlamalı ve cin gibi ortadan kaybolmalıydım. Bana ateş edebilirdi ama ya-

ralanmayı dahi göze almalıydım. Herhalde beni kovalamaya cesaret edemezdi, çünkü iki kişiyi birden elinden kaçırmaktansa birini gözden çıkarmak daha iyiydi. Put gibi dikilip kaldım. Sohbetimiz oldukça kısa oldu.

- Hangi otelde kalıyorsunuz; diye sordu.

Beni tutuyordu. Hiçbir yerde kalmıyordum ve çevredeki herhangi bir otel adını bilmediğimden, bir tanesinde kaldığımı da iddia edemiyordum. Üstelik, çok erken bir saatte dışardaydım. Bütün şartlar aleyhimeydi.

Yeni geldim, diye cevap verdim.

- Alâ, geri dön ve önümde yürü ama çok uzaklaşma. Birileri seninle konuşmak isteyecek.

Kapana kısılmıştım. Benimle kimin konuşmak istediğini kesin olarak biliyordum. Aynasız ve peşindeki iki serseriyle birlikte, karakola doğru pergelleri açtım. Orada üstümüz arandı ve kimliğimizi belirttik. Jack Drake adını verdim fakat ceplerime başvurulunca, üstümde ne idüğü belirsiz bir Jack London'a yollanmış mektuplar ele geçti. Bu açık yalan başıma oldukça iş açtı, fakat bunların hepsi geride kaldı, bugün Jack Drake mi yoksa Jack London adıyla mı tutuklandığımı bile hatırlamıyorum. Ne olursa olsun, kaydı-

mın hâlâ Niagara Falls hapishane kayıt defterinde gözükmesi gerekir. Bu nokta sorulup doğrulanabilir. 1894 Haziranı'na doğruydu. Tutuklanmamdan birkaç gün sonra demiryolu işçilerinin büyük grevi patlak vermişti.

Oradan serseriler masasına gönderildik. "Serseriler" masası küçük suç işleyenlerin, büyük bir demir kafese ka patıldığı hapishanenin bir kesimiydi ve adını, büyük bir kısmının yollardan toplanan müdavimlerinden alıyordu.

Orada, bu sabah kıstırılmış birçok felaketzedeye rastladık ve de, yeni gelen iki üç kişinin tıkılması için an anahtar kilitte sürekli dönüyordu.

Sonunda, on altı kişi olunca, mahkeme salonuna çıkarıldık. Mahkeme salonunda neler olduğunu anlatacağım, ama önceden bilmenizi isterim ki, bir Amerikan yurttaşı olarak yurtseverlik duygularım orada asla tedavi edilemeyecek darbeler yedi.

Bu salonda on altı tutuklu ve iki yanında üyeler bulunan bir yargıç vardı. Yargıç, zabıt kâtibinin yerine bakıyor gibiydi, ortada hiçbir tanık yoktu. Şehrinde, adaletin nasıl yerine getirildiğini görmek için Niagara Falls'ın hiçbir sakini bulunmuyordu.

Yargıç, önündeki tutuklu listesini hızla okuduktan

sonra bir ad söyledi. Bir serseri kalktı. Yargıç üyelere şöyle bir baktı.

- Serserilik, sayın yargıcım, dedi üye.

- Otuz gün, diye cevap verdi sayın yargıç.

Ve serseri yerine oturdu.

Yargıç başka bir ad okudu ve ikinci serseri kalktı.

Birincisinin yargılanması tamamı tamamına on beş saniye sürmüştü. Ondan sonraki de aynı çabuklukla yerine getirildi. Üye açıkladı.

- Serserilik, sayın yargıcım.

Ve sayın yargıç tekrarladı.

- Otuz gün.

Her şey nota kâğıdı gibi düzenliydi. Her serseriye on beş saniye ve otuz gün!

Bu zavallılar, ağzı var dili yok sığırlar gibi, diye düşündüm kendi kendime. Ama biraz bekleyin, benim sıram gelsin; ne olduğumu gösterecektim şunların sayın yargıçlarına.

Yargılama sırasında, yargıcın aklına nereden estiyse, içimizden birine konuşma hakkı verdi. Raslantıya bakın ki suçlu gerçek bir hobo değildi. Bir profesyonelin belirgin niteliklerini taşımıyordu. Yük treni beklediğimiz sırada yanımıza yaklaşmış olsaydı, hiç dü-

şünmeden onu, bizim dilde "acemi"nin eş anlamlısı olan "çaylaklar" a eklerdik. Bu çaylak, delikanlılık çağında değildi, sanırım kırk beş yaşlarındaydı. Hafif çökük omuzları ve soğuktan bozulmuş bir yüzü vardı.

Yanlış anımsamıyorsam söylediklerine göre, New York'ta Lockport'un herhangi bir fabrikası hesabına araba sürücülüğü yapmıştı. Fabrikanın işleri ters gitmeye başlamıştı ve sonunda 1893 işsizlik krizinde, sık sık işten kovulmuştu. Yine de işten hep atılmamış ama son zamanlarda düzenli olarak çalışmamıştı. İşsizlik her yanı kırıp geçirirken, aylar boyu iş bulmak için karşılaştığı güçlükleri anlattı. Sonunda göller yöresinde daha şanslı olacağını umut ederek, Buffalo'ya gelmişti. Tabii, meteliksizdi. İşte bütün öyküsü bu kadardı.

- Otuz gün, dedi yine sayın yargıçları ve ardından bir diğer suçlunun adını okudu.

Adı okunan ayağa kalkınca,.

- Serserilik, sayın yargıcım diye bildirdi üye.

Ve böyle devam etti her suçluya, on beş saniye ve otuz gün.

Adalet mekanizması hiç teklemeden öğütmeye devam ediyordu. Sabah saatlerini feda eden Sayın Yargıçların henüz kahvaltı etmediği kuşkusuzdu ve dava-

yı bir an önce bitirmek için acele ediyordu.

Ama benim Amerikan kanım isyan ediyordu. Şanlı bir soyağacım vardı. Mücadele etmişti atalarım, bir jüri tarafından yargılanma hakkını elde etmek için ölmüşlerdi. Kanlarıyla belirlenmiş kutsal mirasım oradaydı: Ona sahip çıkmak bana düşüyordu! Çok iyi, onu kendim elde edecektim: sıram gelecekti!

Sonunda sıram geldi. Adım -hangisi olduğu önemli değil- okundu ve kalktım. Üye ardı arkası gelmeyen kalıbı: "Serserilik sayın yargıcım" demişti ki dilim çözüldü.

Aynı anda yargıç cezayı söyledi:

- Otuz gün!

Karşı koymak istedim. Ardından Sayın Yargıçları bir sonraki adı okumaktan vazgeçti. Ama bana ancak "susunuz" diyebilecek kadar bir zaman ayırabildi.

Üye oturmaya zorladı beni. Hemen arkasından, sanık sandalyesindeki serseri otuz günü yemişti ve bir diğeri de kendi payına düşeni almak üzereydi.

Hepimiz sıradan geçince -her serseriye otuz günbizi göndereceği sırada sayın yargıçları, birden Lockport fabrikası araba sürücüsüne, konuşmaya izin verdiği tek adama döndü.

Yerinizi niçin terk ettiniz?

Arabacı daha önce, işinin onu nasıl terk ettiğini anlatmıştı ve bu soru onu şaşırttı.

- Sayın yargıç, diye başladı şaşkınlıkla, garip bir soru değil mi?

- Otuz gün de işinizi terk ettiğiniz için, dedi. Sayın Yargıçları ve oturum bu kararla bitirildi: sürücü altmış gün, diğerleri otuzar gün yedi.

Yeniden aşağıya indirildik, kapatıldık ve yiyecek verildi. Hapishane yemeği olarak üstüne diyecek yoktu: bir ay önce elde ettiğimden daha iyiydi.

Bana gelince, aptallaşmış durumdayım. Yalnız bir jüri kararının değil aynı zamanda suçlu veya suçsuz olduğuma dair savunma hakkımın kabul edilmediği bir yargı gösterisinde hüküm giymiştim. Atalarımın başka bir zaferi geldi aklıma: habeas corpus. Gösterecektim onlara kimle uğraştıklarını. Avukat istediğim zaman, benimle açıkça alay edildi. Habeas kararnamesi, bütünü içinde kusursuzdu ama dışardaki bütün insanlarla ilişki kurmam yasaklanınca ondan nasıl faydalanabilirdim? Sabır! Sonsuzluğa kadar tutmayacaklardı ya beni. Sadece çıkmamı bekleyin! İyice kalaylayacaktım onları. İğrenç adaleti yerine getirme usullerini açığa çıkarmak için kanunları ve yurttaşlık haklarımı yeterince biliyordum! Gardiyanlar bizi merkeze gö-

türmek üzere itip kakarken, gazetelerdeki tazminat davaları ve sansasyonel başlıklar gözümün önünde dans ediyorlardı.

Aynasızın biri sağ bileğime kelepçe taktı. Ah! ah! yeni bir rezillik! diye düşünüyordum. Evet, hele bir çıkayım! Bir zencinin sol bileğinde aynı kelepçenin diğer yanı şakırdadı. İki metreye yakın boyuyla gerçek bir sırıktı, o kadar uzundu ki ayakta yan yana durduğumuz zaman eli, kelepçeyle hapsedilmiş elimi hafifçe havaya kaldırıyordu. Kimsede görmediğim kadar mutlu ve kaygısız bir zenciydi.

Böylece hepimiz sıkıca, çifter çifter bağlandık. Daha sonra parlak bir zincir getirildi ve her kelepçenin halkalarından geçirilerek, ilk ve son halkalar sıkıca bağlandı. Şimdi hepimiz zincir arkadaşı olmuştuk. Yürüme emri verildi ve iki muhafız eşliğinde caddeye çıktık. Zenci ve ben, alayın başında, şeref mevkiindeydik.

Zindanın mezar gibi karanlığından sonra, dışardaki güneş gözümüzü kamaştırır gibi olmuştu. Bugüne kadar onu hiç bu kadar parlak görmemiştim. Şıkırdayan zincirlerle, bir tutuklu olan ben, biraz sonra güneşi otuz günden önce göremeyeceğimi biliyordum. Niagara Falls caddesini boydan boya geçerek, meraklılar tarafından, özellikle bir otel balkonunun altında

bir grup turist tarafından seyredilerek gara gittik.

Zincirle birçok numaralar yapılıyordu, sağır edici bir gürültüyle ikişer ikişer, sigara tiryakilerinin bulunduğu kompartıman koltuklarına oturduk. Atalarıma ve şahsıma karşı işlenen tecavüzkâr suça köpürmeme rağmen aklımı yitirmeyecek kadar ideallere kapılmadan işimi yüretebiliyordum. Bu serüven, benim için baştan aşağı bir yenilik demekti. Otuz günlük bir esrar perdesi beni bekliyordu. Akıl danışabileceğim birilerini bulmak için etrafıma bakınıyordum. Yüz tutuklunun bulunduğu ufak bir hapishaneye değil, on günden on yıla kadar cezalarını çektikleri iki bin hükümlünün bulunduğu büyük bir cezaevine gönderildiğimizi biliyordum.

Arkamda, bileğinden zincire bağlı, adaleli, göğsü kare biçiminde iriyarı bir adam oturuyordu. Otuz beş kırk yaşları arasındaydı. Onu şöyle bir gözden geçirdim; iyiliğini, gülüşünü ve neşesini gözlerinin içinden okudum. Kişiliğinin geri kalan yanına gelince bir yabani hayvanın aşırı yırtıcılığına ve öfkesine sahip, tümüyle değer yargılarının dışında, gerçek bir hayvan denilebilirdi. Onu gözümde biraz sevimli kılan yanı, gözlerinin içindeki neşe, gülüş ve dinlenmekte olan bir yabani hayvanın uysallığıydı.

Onunla iyi anlaşacağımı hissediyordum. Tren Buffa-

lo'ya doğru yol alırken, kelepçe arkadaşım, iriyarı zenci yakalandıktan sonra kaybettiği çamaşırları için gülerek, haykırarak ağlayıp sızlandığı bir sırada arkamdaki adamla bağlantı kuruyordum? Piposu boştu. Değerli tütünümle piposunu tıka basa doldurdum: bir dolduruşta en azından on iki sigaralık tütün koydum. Gevezelik ettikçe, bütün tütünümü onunla paylaşacak derecede kendine çekiyordu beni.

Neyse ki her yere uyabilen bir kişiliğe sahiptim ve aşağı yukarı her yerde rahat edebilecek şekilde, kendimi çevreye uydurabiliyordum. Adamla konuşabilmek için eğilmek zorunda kalıyordum ama işime yarayacak sonucu çıkaracağım serveti düşlemekten çok uzaktım. Gideceğimiz bu cezaevini tanımıyordu ama bir, iki ve beş "zımba" (her zımba bir yıl) çekmişti diğer deliklerde ve tecrübe doluydu. İki iyi arkadaş olduk, öğütlerini dinlememi ve onu taklit etmemi söyleyince kalbim çarpmaya başladı.

Tren Buffalo'nun hemen hemen sekiz kilometre yakınında bir istasyonun, adını hatırlamıyorum, aklımda kaldığına göre Newcastle'dı. Neyse önemli değil!

Yürüyerek kısa bir mesafe kat ettik. Sonra bir tramvaya, her yanında boylu boyunca bank uzanan bu eski kötü arabalardan birine bindirildik. Bütün yolculardan aynı tarafta durmaları rica edildi; ve bizler zincir

şıkırtıları arasında karşı tarafta durduk. O, bizi herhalde banka soyguncuları ya da katiller sanan kadınların korkmuş yüzlerini hâlâ hatırlarım. Yırtıcı bir hava takınmak için elimden geleni yaptım, oysa kelepçe arkadaşım, sakin zenci, gözlerini ısrarla sağa sola oynatıyor ve ikide bir gülerek tekrarlıyordu: "Oh! Baylar! Bayanlar!"

Sonunda toprağa ayak bastık ve kısa bir yürüyüşten sonra, Erie Bölge Cezaevi'nin bürosuna götürüldük. Burada kaydımızı yaptırmak zorundaydık, herhalde oranın kayıt defterlerinde adlarımdan biri hâlâ duruyordu.

Üstelik, para, tütün, kibrit, çakı vb. gibi üstümüzde neyimiz varsa bırakmamız söylendi.

Yeni arkadaşım başını sallayarak bana baktı.

- Malzemelerinizi burada bırakmazsanız, içerde zorla alınır, diye uyardı görevli.

Arkadaşım göz kırptı. Diğer tutukluların arkasında hareketlerini gizleyen elleri meşguldü (kelepçeler çıkarılmıştı). Ona bakıyor ve saklamak istediklerimi cebimdeki mendile sararak onu taklit ediyordum. Bunları gömleklerimize aktardık. Saat taşıyan bir iki tanesinin dışında, hiç kimsenin zulasını görevliye emanet etmediklerini fark ettim. Şansa bırakarak, herhangi

bir şekilde onları saklamaya kararlıydılar; fakat arkadaşım gibi başarı elde edemediler, çünkü çıkın yapmayı ihmal etmişlerdi.

Bizi oraya kadar getiren gardiyanlar kelepçeleri ve zincirleri topladıktan sonra Niagara Falls'a döndüler ve bizler yeni gardiyanların gözetiminde kodesin yolunu tuttuk.

Büroya girdiğimiz sırada, yeni gelenlerle sayımız artmıştı, şimdi kırk elli kişilik bir kuyruk oluşturuyorduk.

Hapishaneye ilişkin hiçbir bilgisi olmayan sizler, biliniz ki, böylesine önemli bir binanın içinde gidiş gelişler Ortaçağ ticaretinde olduğu gibi bir alay formaliteye bağlıdır. Bir kez hapishanede, istenilen yere hareket edilemez. Sürekli kilitli ağır çelik kapılara takılmadan adım atmak olanaksızdır.

Berbere götürüldük; kapı açılmadan önce uzun bir süre beklememiz gerekti. İçeri girdiğimiz yer "hol"dü. Hol bir koridor falan değildir tuğlalardan yapılmış ve altı katlı birbirine paralel iki duvar düşünün, her katta, yaklaşık olarak elli hücre var; tek sözcükle, önümüzde küpik tarzda inşa edilmiş dev gibi bir petek var. Bunu yere koyunuz tek bir damla örtülü ve etrafı duvarlarla çevrili bir yapının içine kapatı-

nız. Erie Bölge Cezaevi'nde, hol olarak adlandırılan yeri elde etmiş olursunuz. Tabloyu tamamlamak için, paralel yüzün her kenarına her sıra boyunca uzanan çelik korkuluklu dar bir geçit yerleştiriniz ve bütün bu geçitleri, dar bir çelik merdivenden ibaret olan ve yangın merdiveniyle birleşmiş olarak düşününüz.

Birinci holde bir gardiyanın gelip bize kapıyı açması için durdurulduk. Sağda solda yüzleri ve başları traşlı, çizgili üniformalar giymiş tutuklular gidip geliyorlardı. Üstümüzde, üçüncü hücre katında ayakta, elleri trabzana dayalı, öne doğru eğilmiş, orda bulunuşumuza hiç oralı olmayan kayıtsız bir tutuklu fark ettim. Boşluğa bakar gibi bir hali vardı. Arkadaşım ona hafif bir ıslık çaldı. Adam gözlerini indirdi. İşaretle anlaştılar. Sonra arkadaşımın mendiliyle yaptığı çıkın havaya uçtu. Öbürü yakaladı ve bir şimşek hızıyla onu sakladıktan sonra yeniden boşluğa bakmaya başladı. Arkadaşım kendisini örnek almamı salık verdiğinden, gardiyanın sırtı dönük olduğu anı yakaladım ve çıkınım, tutuklunun gömleğinin içindeki diğerini izledi.

Bir dakika sonra kapı açıldı ve sırayla berbere girdik. Burada tutuklu giysileri içinde başka insanlar bulunuyordu. Bunlar hapishanenin berberleriydi. Banyo küvetleri, kaynar su, sabun ve banyo fırçaları görülü-

yordu. Giysilerimizi çıkarmamız ve yıkanmamız emredildi; her adam öndekinin sırtını fırçalayacaktı; bu mecburi banyo anlamsız bir tedbirdi, çünkü hapishane haşere içindeydi. Banyodan sonra hepimize birer bez torba verildi.

- Bütün pılı pırtınızı bu çantaya tıkın, dedi gardiyan. İçine bir şey saklamaya kalkışmak boşunadır. Teftiş için, çırılçıplak, sıraya girin. Otuz gün ve daha az ceza yiyenlerin ayakkabıları ve kemerleri üstünde kalsın. Diğerlerinin ne olursa olsun saklaması yasaktır.

Bu emir büyük üzüntüyle karşılandı. Tümüyle çıplak adamlar teftişten kaçırabilecekleri bir şeyi saklamayı nasıl ümit edebilirlerdi? Sadece arkadaşım ve ben kurtulmuştuk, tam bu sırada kendileri de tutuklu olan berberler çalışmaya koyuldular. Zavallı heriflerin arasından geçtiler, aynı gün içinde iade etmeye söz vererek, nazik bir şekilde adamların yükte hafif pahada ağır neleri varsa yüklendiler. Konuşmalarına bakılacak olursa bu berberler pek insancıldı.

Sonra herkes soyundu. Kibritler, tütünler, sigara kâğıtları, pipolar, bıçaklar, paralar, her şey berberlerin bol önlüklerine atılarak, ganimetle şişirildi. Gardiyanlar hiçbir şey görmemiş gibi davranıyorlardı. Neyse, kısa keselim, alınanların hiçbiri geri verilmedi. Bu berber bozuntularının akıllarından, aldıklarını geri

vermek bir kez bile geçmedi. Bu eşyaları yasal hakları olarak görüyorlardı. Berberler yollarını böyle buluyorlardı. Bu hapishane içinde, böylece öğrenmek zorunda kaldığım bir sürü anafordan geçim yolları vardı; ve benim de arkadaşım sayesinde, bunlardan faydalanmam alnıma yazılmıştı.

"Berber bozuntuları" koltukların arkasında yarışırcasına iş görüyorlardı. Bu dükkânda, hiçbir yerde göremeyeceğim bir çabuklukla tıraş yapılıyor ve saçlar kesiliyordu. Adamlar kendi kendilerine sabunlanıyorlardı, böylece berberler her adamı bir dakika gibi kısa bir zamanda tıraş ediyorlardı! Saç kesimi biraz daha fazla zaman alıyordu. Üç dakika içinde on sekizinci baharımın ayva tüyleri yüzümden kazındı ve kafam bir bilardo topundan daha parlak bir şekilde ortaya çıktı.

Sakallar, bıyıklar, giysilerimiz ve zulamızdakiler,göz açıp kapayıncaya kadar kayboldular. İnanın bana, iş bittiği zaman hepimizde darağacına layık bir adam yüzü vardı. O anda sefil durumumuzun iyice farkına vardım.

Daha sonra kırk elli kişi, Kipling'in Lungtungpen'e saldıran kahramanları gibi çırılçıplak sıraya sokulduk. Kendimizden ve ayakkabılarımızdan başka bir şey kalmamıştı. Berberlere güvenemeyen ve eşyalarını sakla-

yan bir iki aklı evvel tütünlerinin, pipolarının, kibritlerinin ve önemsiz ufak bozuk paraların zorla alındığını gördüler.

Aramadan sonra, yeni giysilerimizi, kocaman gömlekler, ceketler ve parlak renkli çizgili pantolonlarımızı getirdiler. Daha fazla düşünmedim ve utanç verici giysileri giydim. O zamana kadar cinayet suçu işlemiş bir adamdan başkasının çizgili üniforma giyme cezasına çarptırılmadığını sanıyordum.

Ellerimizi öndekinin omuzuna koyarak arka arkaya, başka bir büyük hol'e geldik. Burada uzun bir sıra halinde duvar kenarına dizildik; sol kollarımızı açmamız emredildi. Genç bir adam, bizim gibi sığırların üstünde mesleğini öğrenen bir tıp öğrencisi, sıranın önünden geçti. Aşağı yukarı berberlerin traş edişinden üç misli daha hızlı aşı yapıyordu. Kollarımızı ne olursa olsun kaşımamız ve bir kabuk oluşturacak şekilde kanı kurumaya bırakmamız emredildikten sonra, hücrelerimize getirildik. Burada arkadaşım ve ben ayrıldık ama o daha önce kulağıma eğildi:

- Aşını em!

İçeriye kapatılır kapatılmaz kolumdaki aşıyı sonuna kadar emdim ve tükürdüm. Daha sonra bu önlemi ihmal ederek, kollarındaki korkunç yaralardan, yumru-

ğumu rahatça sokabileceğim deliklerden acı çeken adamlar gördüm. Niye benim gibi yapmamışlardı?

Hücremde başka bir tutuklu bulunuyordu. Genç, mert, fazla açık kalpli değil ama Ohio'nun herhangi bir cezaevinde iki yıllık bir ceza çekmiş biri olmasına rağmen çok akıllı, zor rastlanır şahane tiplerden biriydi.

Kapatılalı ancak yarım saat olmuştu ki bir tutuklu önümüzden geçti ve hücremizin parmaklıkları arasından bir göz attı. Bu, arkadaşımdı. Serbestçe dolaşabiliyordu. Sabahın altısında bırakılıyor ve akşamın dokuzundan önce kapatılmıyordu. Hol'ün muhafazasına ayrılan gruptaydı ve ona bu görevi ayarlayan, kendisine "Hol'ün Birinci Adamı" adını yakıştırmış bir tutukluydu. On üç gözcü vardı ve bunların onu hücrelerin bir geçidine bakıyordu onların üstünde olan Hol'ün Birinci, İkinci ve Üçüncü adamları kasılıyorlardı.

Aşının etkisini göstermesi için yeni gelen bizlerin akşama kadar hücrelerimizde kalmak zorunda olduğumuzu açıkladı arkadaşım. Ertesi gün sabahtan cezaevi avlusunda mecburi hizmetlere gönderilecektik.

- İlk fırsatta seni işten kurtaracağım, diye söz verdi. Hol'deki gözcülerden birini kovdurtup seni onun yerine aldıracağım.

Elini gömleğinin içine daldırdı, içinde servetimin bulunduğu mendili çıkararak, parmaklıklar arasından bana aktardı ve geçit boyunca dolanarak gitti.

Çıkınımı açtım. Hepsi oradaydı. Kibrit bile eksik değildi. Sigara hazırlaması için gerekenleri hücre arkadaşıma ikram ettim.

Kibriti çakacağım sırada beni durdurdu. Acınacak halde kirli bir örtü yataklarımıza serilmişti. Ucundan dar bir parça yırttı ve ince, uzun fitil şeklinde sıkıca sardı. Kıymetli kibritle onu ateşledi. Pamuk bezinden rulo alev almadı. Ucunda kırmızı bir ateş için için yanıyordu. Bu hali saatler boyu sürebilirdi ve arkadaşım buna "kav" diyordu. Bitmeye yüz tuttuğu sırada, birincisine yaklaştırıp üstünden üfleyerek, bir diğerini hazırlıyorduk. Allah çarpsın Prométhé'ye ateş hakkında ders verebilirdik!

Öğleyin yemek verildi. Kafesimizin kapısının alt kısmında, kedi deliğine benzeyen küçük bir delik yapılmıştı. Bu delikten bayat ekmek parçası ve iki çanak "çorba" uzatıldı. Bu çorba biraz tuz atılmış suyun üstünde yüzen bir parça içyağından meydana gelmişti.

Çorbayı içtik, ekmeklere dokunmadık. Aç olmadığımızdan ya da ekmek yenmez gibi olduğundan değil. Kişisel nedenlerimiz vardı. Çünkü arkadaşım hücre-

mizde tahtakurularının kaynaştığını fark etmişti. Sıvaların döküldüğü bütün tuğla aralıklarında ve çatlaklarda, bu böcekler dört başı mamur koloniler halindeydiler. Ev sahipleri gün ortasında bile kendilerini tehlikeye atıyorlar ve yüzlercesi duvarlarda, tavanda kaynaşıyorlardı. Arkadaşım bu âdetlerini çok iyi biliyordu. Gözü pek Roland gibi, geyik boynuzundan yapılma boru sesi çıkardı. Buna benzer bir savaş asla görülmemişti. Saatlerce sürdü. Bozguna uğrayan ordunun son hayatta kalanları, tuğlalar ve harçtan kalelerinin içine sığındığı zaman işimiz ancak yarı yarıya bitmişti. Ekmek lokmalarımızı macun haline gelinceye kadar çiğnedik. Kaçaklardan biri tuğlalar arasındaki yarıklara sığınınca, bu hamurun bir parçasıyla çabucak ona bir duvar örüyorduk. Gece yarısına kadar her delik, her gizli köşe, her çatlak örtülünceye kadar imhaya devam ettik. Ekmek sıvanarak yapılan bu koruyucu duvarların ardında süren kıtlık ve yamyamlık trajedisini düşündükçe titriyordum.

Yorulmuş ve acıkmış bir halde, yemek bekleyerek yataklarımıza serildik. Gerçekten de, bu çalışma bizi epey yormuştu. En azından, diyorduk, hapsettiğimiz bu pis hayvancıklar yüzünden gelecek haftalar içinde acı çekmeyiz. Yenmekten kurtulmuş, midemiz için harcayacaklarımızın karşılığında derimizi kurtarmış-

tık, memnunduk. Çok yazık! Ne kadar boşuna bir insan gayreti! Uzun çalışmamız ancak bitmişti ki gardiyan kapıyı açtı. Cezaevine yeni bir tutuklu topluluğu getirilmişti. Yer değiştirmek gerekiyordu. Kapatılmak için, iki kat üstte, başka bir hücreye transfer edildik.

Ertesi sabah erken bir saatte hücremiz açıldı. Aşağıda hol'de, toplanmış yüzlerce tutukluyla birlikte, daha önce olduğu gibi arka arkaya sıraya girdik ve çalışmak için cezaevi avlusuna getirildik.

Erie kapalı cezaevi avlusundan çıkıyorduk. Görevimiz, gemilerdeki yükleri boşaltmak, kocaman demir parçalarını sırtımızda hapishaneye kadar taşımaktan ibaretti. İmanım gevrerken, durumu inceliyor ve kaçış olanaklarını değerlendirmeye çalışıyordum. En ufak umut yoktu. Dış duvarların tepesinde, bir çeşit kale duvarı üstünde aralıksız ateş edebilen tüfekleriyle silahlı gardiyanlar gidip geliyordu; ayrıca gözcü kulübelerindeki mitralyözler de üstümüze yönelmişti.

Fazla dert edinmedim, eninde sonunda otuz gündü, çabucak geçip giderdi. O halde bu süreyi, çıkınca üç başlı adalet canavarlarına karşı kullanmak üzere belge toplamakla geçirecektim. Gösterecektim onlara, jüri tarafından yargılanma isteğinin, kendini savunma, suçlu ya da suçsuz olduğunun savunma hakkının reddedildiğini gören genç bir Amerikalı'nın neler yapabi-

leceğini. Kurallara uygun olarak yargılanmam bile reddedilmişti (Niagara Falls'ta geçenleri bir yargılama olarak düşünemezdim). Avukata ya da başka bir insana başvurmam reddedilmişti ve orada bile habeas corpus arzum yasaklanmıştı; yüzüm tıraş edilmiş, saçlarım kısa kesilmiş, çizgili rezil bir kıyafet giydirilmişti; şimdi de su ve ekmeğe talim ettirerek beygir gibi çalışmaya zorluyorlardı beni ve bu aşağılatıcı yerde gardiyanların gözetiminde gelip gidiyordum. Hangi nedenle? Ne yapmıştım? Bütün cezaların üstüme yıkılması için hangi suçu işlemiştim. Niagara Falls'ın iyi yurttaşlarına karşı? "Dışarda yatma"yı yasaklayan yasalarına bile karşı gelmemiştim. O gece şehir sınırının dışında uyumuştum. Caddelerde bir tek kuruş, hatta bir lokma ekmek dilenmemiştim. Kaldırımlarında yürümek ve kutsal şelaleleri önünde vecde gelmekle yetinmiştim. Ne kötülük vardı bunda? Kesinlikle kendimde hiçbir suç bulmuyordum. Çok iyi! Özgür olunca gösterecektim onlara!

Ertesi gün gardiyanı çağırdım. Bütün gücümle bir avukat bulunmasını istiyordum. Adamcağız kahkahalarla güldü. Başvurduğum diğer gardiyanlar da aynı şeyi yaptılar. Gerçekten de, dış dünyayla bütün ilişkim kesilmişti. Bir mektup yazmayı denedim; bütün yazılanların cezaevi yetkilileri tarafından okunduğu-

nu, sansür edildiğini ya da alıkonulduğunu ve cezası az olan tutukluların hiçbir şekilde yazma izni olmadığını öğrendim. Bir müddet sonra çıkan tutuklularla mektupları gizlice çıkarmayı denedim, ama üstleri arandı ve mektuplar yırtıldı. Yetmişti artık! Bütün bu zulümleri, bırakıldığımda yazmama yardımcı olacaktı.

Hapishane günlerim devam ederken oradaki tutuklulardan polis ve mahkemeler hakkında çok korkunç olaylar dinlemiştim. Bunlar büyük şehir polislerinin işkencelerini ve polislerin elinde ölen fakat kimsenin tanıklık edemediği zavallı garibanlara ait olaylardı. Yıllar sonra Lexov Komitesi raporunda kesinlikle doğru ve bunlardan çok daha korkunç öyküler okumuştum.

İlk hapislik günlerimde gülüp geçtiğim olayların doğruğuluna sonradan inandım. O hapisane içinde kanun köpeklerine ve cani adaletin tüm kuruluşlarına saygıyı içime işleten iğrenç olayları gözlerimle gördüm.

Şiddetli öfkem, yerini korkuya terk ederek yavaş yavaş silindi. Hangi yönetime baş kaldırdığımı anlayarak uysal ve alçak gönüllü oldum. Bütün istediğim çıkınca ortadan kaybolmaktı ve bunu tam olarak uyguladım. Bırakılınca dilimi sıkı tutup sessizce Pensilvanya'ya kaçtım. Bu kez daha yumuşak ve deneyli bir adam olmuştum

V

HAPİSHANE GÜNLERİ

Fırsat buldukça kaytarmama rağmen, hapishane hevlusunda çalıştırıldığım ağır angarya iş, bana iki günde sıfırı tükettirmişti. Bunun nedeni sadece ekmek ve su karşılığında yaptığımız ağır işti. Haftada bir kez az miktarda veriler etinde kaynamaktan bütün besin değeri kaybolduğundan arada bir onu tatmanın bir önemi yoktu.

Bu su ve ekmek rejimi genellikle düzensızdı. Bol su aldığımız zaman karşılığında ekmeğimiz eksik oluyordu. Bir tayın aşağı yukarı iki yumruk büyüklüğündeydi ve her tutuklu günde üç tayın alıyordu, ama şunu da eklemek zorundayım; suyun başlı başına bir özelliği vardı: sıcaktı. Sabah "kahve" adını alıyor; öğlen "çorba" rütbesine yükseliyor ve akşam "çay" olarak kılık değiştiriyordu. Ama her zaman aynı suydu. Tutuklular ona "büyülü su" adını takmışlardı. Suyumuz sabahları, kara oluyordu ve bu renk, içinde yanmış ekmek kabuklarının konduğunu haber veriyordu. Öğ-

len dağıtılan, daha az renkli, daha çok tuzlu ve belli belirsiz içyağlı oluyordu. Akşam bütün tahminlere meydan okuyarak kızıl kestane renginde geliyordu: bu kesinlikle kokmuş çaydı fakat yine de iyi bir sıcak suydu.

Bu Erie Bölge Cezaevi'nde amma aç güruhuyduk! Yalnızca cezası uzun olan tutuklular aşağı yukarı açlıklarını giderecek kadar yemek yiyebiliyorlardı; bizim rejime uysalar nalları hemen dikerlerdi. Ne söylediğimi iyi biliyorum, çünkü hol'ün giriş katında bir uçtan öbür uca kadar hücreler diziliydi ve gardiyan yardımcısı olduğum zaman yemek dağıtırken yiyeceklerinden çalmayı alışkanlık edinmiştim. Yalnız ekmekle yaşanmıyordu, özellikle yeterince olmadığı zaman.

Gerçekten de tren arkadaşım sözünü tuttu. Avluda iki günlük angaryadan sonra hücremden çekildim ve muhafız, başka bir deyimle "gardiyan yardımcısı" oldum. Sabah akşam hücrelere ekmek dağıtıyorduk; öğlense değişik bir sistem uygulanıyordu. Tutuklular uzun bir sıra halinde angaryadan dönüyorlar ve içeri geçince dağılıyorlardı.

İçerde, ekmek parçaları tepsilerin üstünde yığılıyordu. Orada "Hol'ün birinci adamı" ve bir tanesi ben olan iki çömezi duruyordu. Görevimiz tutuklular ge-

çerken tepsileri tutmaktan ibaretti. Benimki boşaldığı zaman arkadaşım dolu bir tepsiyle yerimi alıyordu. Ve karşılıklı olarak adamlar sağ ellerinde ekmek tayını birbiri ardından geliyorlardı.

Şefin görevi bizimkinden biraz ayrıydı. Copla kendini sunuyordu. Tepsinin yanında ayakta durarak dağıtımı kontrol ediyordu. Zavallı açlar, bir kere olsun iki tayın alma umutlarını yitirmiyorlardı. Ama görevde durduğum sürece, bu isteğinde başarıya ulaşan bir tanesini asla görmedim. Hol'ün birinci adamının copu, kaplan pençesi hızıyla heveslinin eline iniyordu. Adam mesafeyi kestirmeyi çok iyi biliyordu! Copuyla o kadar el yıpratmıştı ki hedefini asla şaşırmıyordu. Bununla da yetinmiyerek çoğunlukla suçluya tayınını vermiyor ve karnını yalnız suyla doyurmak üzere hücreye göndererek cezalandırıyordu.

Çoğu kez, bu zavallı şeytanlar kapatıldıktan sonra, muhafızların hücresinde yedek olarak saklı yüzlerce porsiyon ekmek gördüm. Bu şekilde ekmek saklamak saçma bir iş olarak kınanabilir. Ama bu, yolumuzu bulmamıza yarayan işlerden biriydi. İktisatta ustaydık ve uygar toplumların bezirgân ağalarıyla aynı tarzda hareket ediyorduk. Halkın ihtiyaçları buyruğumuz altındaydı ve dışardaki eşkıya kardeşlerimiz gibi tüketiciyi ezerek suyunu çıkarıyorduk. Kısacası ekmek trös-

tünü idare ediyorduk. Haftada bir gün, dışarda yorulan adamlar beş sent karşılığında çiğnemek için havuç şeklinde hazırlanmış tütün yaprağı elde ediyorlardı. Bu ticaret krallığımızın geçer akçesiydi. Bir rulo karşılığında iki üç parça ekmek takas ölçümüzdü ve tutuklular, tütünlerini trampa ediyorlardı, onu daha az sevdikleri için değil ama ekmeği yeğledikleri için. Evet biliyordum, bu hareket bir çocuğun bonbonlarını çalmakla birdi, ama ne yapalım? Her şeyden önce yaşamamız gerekiyordu. Ve girişkenlik, ön ayak olmadü şüncesi, ödülünü tam hakkıyla almalıydı. Ne de olsa, bu duvarların ötesindeki saygıdeğer tüccar, bankacı, büyük sanayici görüntüsü altındaki meslektaşlarımızla aynı kurnazlığı kullanan yüksek kademelerdeki büyüklerimizi maymun gibi taklit etmekten başka bir şey yapmıyorduk. Müdahalemiz olmayınca ne korkunç şeyler gelirdi bu zavallıların başına, düşünmeye bile cesaret edemiyorum! Allah biliyor ya Erie Bölge Cezaevi'nde az ekmek ticareti yapmadık! Kısacası, tutumluluğa ve kanaatkârlığa teşvik ediyorduk... Tütünlerinden feragat eden küçük şeytanlara, verdiğimiz öğütlere uygun da davranıyorduk. Tekrarlaya tekrarlaya, bizim gibi olma ve yolunu bulma hevesini yerleştiriyorduk her tutuklunun kalbine. Toplumun kurtarıcıları değil miydik bizler?

Tütünü olmayan aç birini ele alalım. Örneğin tütünü tek başına içen bir ahlaksıza işim düştü. Çok iyi. Bir çift pantolon askısına sahipti. Onu yarım düzine veya bu eşya hoşuma giderse bir düzine ekmek tayınıyla değiştiriyordum. Bana gelince asla pantolon askısı kullanmadım ama bu fazla önemli değildi. Diğer uçta cinayetten on yıl yemiş birisi yatıyordu. O pantolon askısı kullanıyordu ve bir askıya ihtiyacı vardı. Bir miktar et karşılığında askıyı ona bırakacaktım. Et, işte aradığım buydu! Belki de ciltli bir kitabı vardı, burada gerçek bir hazine. Onu okuyacak ve ardından bisküvi karşılığı fırıncıyla ya da et ve sebze karşılığı aşçılarla, ya da iyi kahve karşılığı tulumbacılarla ya da Allah bilir hapishaneye nasıl girmişse girmiş, gazetesi olan biriyle değiştirecektim. Aşçılar, fırıncılar ve tulumbacıların hepsi benim gibi tutukluydu ve bizim salonda üstümüzdeki birinci sırada kalıyorlardı.

Tek kelimeyle, tümüyle örgütlenmiş bir trampa sistemi yürütülüyordu bu cezaevinde. Hatta az cezalı tutuklular tarafından kaçak olarak sokulmuş paranın bile döndüğü görülüyordu; sık sık yeni gelenlerin nasıl bıraktığını bildiğiniz "berber salon"ndan geliyordu, fakat büyük bir kısmı cezası uzun olanların hücresinden çıkıyordu. Oraya nasıl geliyordu? Bilinmez.

Dikkate değer halini arz ettiğimiz "hol'ün birinci

adamı" para babası olarak ün salmıştı. Çeşitli anafordan kazançlarının yanı sıra kazandıklarımızdan da sızdırıyordu. Hepimiz sefaleti ortak çekiyorduk ve o hepimizi baskı altında tutan vergi memuruydu. Kendimize özgü trafiği onun izniyle yürütüyorduk ve bu ayrıcalığı ödemek gerekirdi. Demin de söylediğim gibi zengindi; inzivaya çekilmiş, hücresinde tek başına yaşıyordu.

Cezaevinde para ticareti yapıldığına bakın nasıl tanık oldum? Bir süre hol'ün üçüncü adamının hücre arkadaşı oldum. On altı dolardan fazla parası vardı. Her gece, saat dokuza doğru sürgüler itildiği zaman kazancını saymak gibi bir alışkanlığı vardı. Ve her gece, onu ispiyonlarsam intikam alacağını önceden söylemeyi ihmal etmezdi. Parasının çalınacağından korkuyordu ve pek yakında olabilecek bir tehlike, kendini üç yönden bildiriyordu. Önce gardiyanlar. Bunlardan ikisi üstüne atılabilirler, kurallara uymadığı gerekçesiyle pestilini çıkarıncaya kadar dövebilirler ve onu deliğe (zindan hücresine) tıkabilirlerdi; karışıklık arasında on altı dolar kuş olur uçardı. Ardından, hol'ün birinci adamı onu görevinden almak ve hapishane avlusunda angaryaya yollamakla tehdit ederek payını ala bilirdi. Ve sonunda, on kadar adi suçluyla da hesaplaşmak gerekirdi. Günün birinde hazinesinin

kokusunu alırlarsa bütün mahkûmların onu bir köşede kıstırıp dünyalığından kurtarmaları olasılığı çok güçlüydü. İşte böyle! İnanın bana, tıpkı Wall Street'te işlerini yürütenler gibi gerçek kurtlardık bizler.

Bizden kuşkulanması için birçok neden vardı ve o kadar da sakınıyordum ondan. O hayvan gibi kaba, Chesapeake Koyu'nun eski istiridye hırsızı, Sin-Sing hapishanesinde beş yıl yatmış bir sabıkalı ve üstelik aptal bir etoburdu. Salonun parmaklıkları arasında uçan serçelere tuzak kurardı. Bir tanesini yakalayınca kuşla birlikte hücresinin içinde koştuğunu ve kuşu çiğ çiğ yutarken kemiklerini çıtır çıtır çiğnediğini ve tüylerini tükürdüğünü görmüştüm. Ah! ama hayır! Onu asla gardiyan yardımcılarına ispiyonlamamıştım. Ve ilk kez bugün göze alıyorum on altı dolarından söz etme tehlikesini.

Ama yine de onunla da bazı alışverişlerde bulunuyordum. Kadınlar bölümünde bir kadın tutukluya abayı yakmıştı. Okuma yazma bilmediği için sevgilisinin mektuplarını okuyor ve cevaplarını yazıyordum. Ve bu hizmetlerimin karşılığını ödettiriyordum. Şunu da ekliyeyim ki tatlı kâğıt paralarım özellikle bakım görüyorlardı: bütün ruhumu ve bilgimi ona veriyordum; onun için, güzel kadının kalbini kazanıyordum ve korkarım ki hayranına değil, ben zavallı yazıcıya

âşık olacaktı. Tekrarlıyorum, bu mektuplar gerçek birer sanat harikasıydı.

Küçük ticaretlerimizden biri de "kav getirmek"ti. Bu parmaklıklar, sürgüler ve demir dünyası içinde ateş taşıyıcıları, ilahi mesajcılardık. Tutuklular akşam içeri girdikleri ve hücrelerine kapatıldıkları zaman genellikle sigara içmek istiyorlardı. O zaman kutsal kıvılcımı canlandırıyor, için için yanan kavlarımızla bir hücreden diğerine, geçitleri boydan boya aşıyorduk. En tecrübeliler ya da bunlarla alışveriş yaptıklarımız, kavlarını yanmaya hazır tutuyorlardı. Ama herkes almıyordu kutsal ateşi. Hiçbir şey vermek istemeyen sigara içmeden yatıyordu. Neden korkacaktık? Daima en güçlü bizdik, karşı koymaya kalkarsa, aramızdan iki üçü üstüne çullanıyor ve hesabını görüyorduk.

Gardiyan yardımcısından beklenen buydu. Yaklaşık olarak beş yüz tutukluya karşı sayıca on üç kişiydik. Her zamanki görevimizi yerine getirmiş ve düzeni sağlamış sayılırdık. Bu sonuncusu, bize gardiyanların aktardığı bir görevdi. Huzur sağlamak bize düşüyordu. Başaramazsak zindanda küçük bir tatilden sonra angarya işlere gönderilecektik. Bir rezalet çıkmaması koşulunda rahatça küçük işlerimize bakabilirdik.

Sorunu bir an birlikte incelemeye çalışalım. Bizler boyunduruğumuz altında diğer beş yüz hayvanı tutan

on üç hayvandık. Bu hapishane gerçek bir cehennemdi ve bizimdi, kuralları uygulamak biz diğerlerine düşüyordu. Tutukluların huyunu arz ettiğimiz gibi, onları tatlılıkla yönetmek olanaksızdı. Zor kullanmak zorundaydık. Tabii ki, aramızda, bizi sürekli desteklemeye hazır gardiyanlar bulunuyordu. Zorlu durumlarda müdahalelerine başvuruyorduk; ama onları sık sık rahatsız etmekten de sakınıyorduk, bizim yerimize daha yetenekli adamları yerleştirirler korkusuyla. Bu yüzden onları pek az ve çok gürültüsüz bir şekilde çağırıyorduk, örneğin, bir hücreyi açtırmak istediğimiz zaman. Gardiyanın rolü sadece kapıyı açmaktan ibaret oluyordu ve en az altı gardiyan yardımcısının hücreye dolmasından sonra olacaklara tanık olmamak için gidiyordu.

Tütün getirme ayrıntılarına gelince, ondan hiç söz etmemeyi tercih ederim. Böyle olmakla birlikte Erie Bölge Cezaevi cehenneminde, yazılması güç olan konular içinde en az olanlardan biriydi, "yazılması" diyorum. Tam doğrusunu söylemek gerekirse "kavranması olanaksız" demem gerekir. Görmeden önce onları asla tasavvur edemezdim ama buna rağmen, hayat sorunları ve insanlık zilletinin korkunç uçurumları karşısında yumurtadan yeni çıkmış masum bir civciv değildim. Cezaevinin derinlerine ulaşmak için bir bul-

gu gerekirdi ve ben tanık olduğum olayları şöyle bir incelemek ve alaya almaktan başka bir şey yapmadım.

Bazı zamanlarda, örneğin sabah, tutuklular yüzlerini yıkamaya indikleri zaman, biz onüçler, bütün mahkûm kalabalığı arasında tek başımıza bulunuyorduk ve hepsi, teker teker bize diş biliyorlardı. Düşünün! Beş yüze karşı on üç! Onları zorbalıktan başka hiçbir şeyle baskı altında tutamazdık. Kurallara karşı ne en küçük bir direnişi, ne de en hafif saygısızlığı hoş görüyorduk, böyle yapmazsak halimiz dumandı. Genel ilkemiz, ağzını açar açmaz tutukluya vurmaktı, sertçe ve elimize ne geçerse onunla vurmaktı. Yüzün ortasına yapıştırılan bir süpürge sapı her zaman en iyi sonuçları elde ediyordu. Ama tümü bu kadar değildi. Zaman zaman bir örnek vermek gerekiyordu. Üstelik tutukluların ardından koşmak da görevimizdi. Etrafta dolaşan bütün gardiyan yardımcıları hemen kovalamacaya katılıyorlardı: bu kuralın bir bölümünü oluşturuyordu. Gardiyan yardımcıları hükümlülerden biriyle boğaz boğaza geldiği zaman, bütün arkadaşları ona yardım elini uzatıyorlardı. Kimin haklı olduğu önemli değildi: vurmak ve neyle olursa olsun vurmak, tek sözcükle egemen olmak gerekliydi.

Haklarına saygı göstermek gibi gülünç bir fikre kapılmış yirmi yaşlarında bir melez hatırlıyorum. Dava-

sında çok haklıydı fakat bu ona hiçbir şeyde yardım etmedi. Üst koridordaydı. Bu hevesini kırmak için sekiz gardiyan yardımcısı görevlendirildi, tam bir buçuk dakika, koridoruna ulaşmak ve beş kat çelik merdivenden indirmek için ancak yeterli zamandı. Bu uzaklığı, ayakları hariç, vücudunun her yanıyla kat etti, buna rağmen sekiz hükümlü zamanlarını kaybetmemişlerdi. Melez, olayı izlediğim taşın üstüne düştü. Tekrar ayağa kalktı, bir zaman dengesini sağladıktan sonra kollarını iyice açtı ve korkunç bir öfke, acı ve ümitsizlik çığlığı koyuverdi. Aynı anda dekor değişimi gibi, yırtık pırtık sert tutuklu giysileri düşerek onu çırılçıplak ve vücudunu kan içinde bıraktılar. Sonra şuursuz bir yığın gibi ağır ağır yere çöktü. Çığlığını duyan çevresindeki gibi bir ders almıştı. Ve ben de, başka şekilde. Muhakkak neşeli bir manzara değildi, bir adamın kalbinin bir buçuk dakikada kırıldığını görmek!

Bundan sonraki olay, kav getirirken işleri yoluna koyma tarzını aydınlatacaktır. Yeni gelenler hücrelere yerleştirilmişti. Parmaklıklar önünde yanmış kavınızla ilerliyorsunuz. "Hey, ahbap, bize ateş getir!" diye çağırıyor birileri.

Anlıyorsunuz ki bu adamın yanında tütün var. Ona kavı uzatıyorsunuz ve yolunuza devam ediyorsunuz.

Biraz sonra tekrar geliyor ve sanki bir rastlantı sonucuymuş gibi parmaklıklar arasından eğiliyorsunuz. "Hey, moruk. Bana biraz tütün veremez misin?" İşini bilmiyorsa, yüzde doksan, kendisine bir tutamdan başka kalmadığını, davul zurnayla bildirecektir. Buraya kadar her şey iyi. Ondan hoşlanacak ve yolunuzu izleyeceksiniz. Fakat kesinkes biliyorsunuz ki kav bir süre sonra sönecektir. Ertesi gün, hücresinin önünde dolaşırsınız, sizi yeniden çağırır: "Hey, ahbap, bana ateş getir!" Ve cevap verirsiniz: "Artık tütünün kalmadı o halde ateşe de ihtiyacın yok." Böylece terslersiniz onu. Yarım saat, bir saat sonra hatta bazen iki üç saat, orada dolanırsınız ve adam size tatlı bir sesle rica eder: "Hey, biraz buraya gel!" Ve yaklaşırsınız. Parmaklıklar arasından elinizi uzatırsınız ve avucunuz kıymetli tütünle doldurulur. İşte o zaman ateş verirsiniz.

Buna rağmen, kendisinden hiçbir şey kopartılamayan yeni biri geldi. Esrarengiz bir emir dolaştı ona iyi davranılması için. Nereden geldi bu emir? Hiç öğrenemedim. İnkâr edilemiyecek bir gerçek varsa o da bu tutuklunun "torpilli" oluşuydu. Belki salonun belli başlı adamlarından, belki hapishanenin başka bir bölümündeki herhangi bir gardiyandan; belki de bu kayırmayı yüksek bir yerden ayarlamıştı, ama ne

olursa olsun, can sıkıcı olaylardan sakınmak istediğiniz takdirde, onu gözetmek zorunda olduğumuzu biliyorduk.

Bizler, gardiyan yardımcıları, haberci ve aracıydık. Hapishanenin farklı bölümlerinde tutuklular arasındaki değiş tokuşları örgütlüyor ve her iki yandan da komisyonumuzu alıyorduk. Bazen trampa edilen eşyalar beş - altı elden geçmek zorunda kalıyordu ve herkes kendi payını alıyordu, bazı hallerde aracılığını kendi kendine ödetiyordu.

Bazen de hizmetler karşılığında borçlu kalınıyordu ve diğer hallerde minnet duyuluyordu. Hapishaneye bu yollarla, kişisel eşyalarımı gizlice gönderen adama borçlu olarak girdim. Yaklaşık olarak bir hafta sonra, bir tulumbacı, berberin ona verdiği mektubu elime sıkıştırdı. Mektubu, bana iyilik eden suçluyla gönderiyordu. Ona karşı duyduğum borç gereğince, mektubu ulaştırmak zorundaydım. Ama onu kendisi yazmamıştı. Gönderen, onun hol'ünde bulunan ağır cezalı bir tutukluydu. Zarfın, kadınlar bölümünde bulunan bir kadın tutukluya verilmesi gerekiyordu. Ya bu şiirsel mektup ona yöneltilmişti ya da gönderilen kimse sırası gelince, zincirin bir halkası yapmıştı, bilmiyorum. Bütün bildiğim dış şekliydi.

İki gün geçti, mektup hâlâ bendeydi. O sırada elve-

rişli bir fırsat çıktı karşıma. Kadınlar, tutukluların bütün giysilerini onarıyorlardı. Gardiyan yardımcılarından bazıları kadınlar bölümüne gidiyor ve büyük denkleri getiriyorlardı. Gidenlerin arasında olmak için şefle anlaştım. Kapı arkasından kapı açılıyordu önümüzde. Kadın işçilerin oturduğu geniş bir salona girdik. Bana tarif edileni tanıyabilmek için gözlerimi iyice açtım, sonunda onu buldum ve yanına gittim. Gözleri fıldır fıldır dönen iki yaşlı kadın nöbet tutuyorlardı. Mektup avucumun içinde, gönderilene gözlerimle bir işaret ettim. Ona haberler getireceğimi biliyordu; hatta bekliyordu, çünkü içeri girdiğimizden beri hangimizin haberci olabileceğini bulmaya zorluyordu kendini. Ne var ki kadın gardiyanlardan biri ondan iki adım ötede duruyordu. Arkadaşlarım götürmek için paketlerini yüklenmişlerdi bile. Zaman geçiyordu. Daha sağlama bağlama bahanesiyle, paketimin yanında oyalanıyordum. Bu cadaloz gözlerini ayırmayacak mıydı? Aynı anda bir başka kadın tutuklu, gardiyan yardımcılarından birine takılmaya başladı; ona çelme taktı ve çimdikledi. Kadın gardiyan o tarafa yöneldi ve suçluyu sertçe haşladı. Bu olayın kadıncağıza yer değiştirmek için mi hazırlandığını kesin olarak söyleyemeyeceğim ama, fırsatı kaçırmadım. İlgilendiğim kadın şimdi yandan elini uzatıyordu. Yükümü

toplamak için eğildim. Bu eğilmiş vaziyette, zarfı eline kaydırdım ve karşılığında başka bir tanesini aldım. Bunun hemen ardından yükü omuzuma atmıştım bile. Gardiyanın gözleri bana kaydı, çünkü en son çıkan ben olmuştum. Arkadaşlarıma yetişmek için acele ettim ve mektubu tulumbacıya aktardım; sonra berberin ellerinden bana yardım eden tutuklunun ellerine geçti ve sonunda zincirin son halkası, ağır cezalı tutukluya ulaştı.

Çoğunlukla payımıza düşen mesajların aracısı o kadar çoktu ki alıcı ve göndericiyi hiçbir şekilde bilmiyorduk. Bu tür kayırmalar belirli irtibat görevlileriyle samimi olduğum zaman benim için elverişli olacaktı. Bütün hapishane, uçlarını bizlerin tuttuğu ulaşım şebekesiyle kaplıydı. Eninde sonunda biz de kapitalist toplumun küçük bir modelinden başka bir şey değildik: müşterilerimizden ağır bir vergiyi önceden alıp kaldırıyorduk. Bunlar, kazanç sağladığımız hizmetlerdi; buna karşın, bazen karşımızdakilere en ufak kâr düşüncesi olmadan da hizmet ettiğimiz oluyordu.

Cezaevinde kaldığım süre boyunca arkadaşımla dostluğu sağlamlaştırmaya verdim kendimi. Benim için çok şeyler yapmıştı ve karşılığını aynı şekilde geri vermemi bekliyordu. Çıktığımızda birlikte yolculuk yapacaktık ve daha da ötesi, birlikte "vurgunlar" ya-

pacaktık. Çünkü arkadaşım yalnızca kötü bir insandı, ah! zorlu bir cani değil ama hırsızlık yapan, ev soyan ve kıstırıldığını görünce cinayet işlemekten kaçınmayan, yalnızca kötü bir adamdı. Gelecek için iki üç iş hazırlamak üzere ikimiz de sakin, tatlı sohbetler yaparak bir saatten fazla oturduk; benim payıma düşen görevleri anlatıyordu ve ayrıntılar üzerinde tartışıyorduk. Birçok caniyle arkadaşlık etmiştim, ama o benim gerçek arzularımı bir kere olsun anlamadı. İyi bir yapıya sahip olduğuma inanıyor ve bana yakınlık gösteriyordu çünkü aptalın biri değildim ve biraz da, kendim için düşünüyordum. Tabii ki, zayıf ve iğrenç benliğine ortak olmaya hiç niyetim yoktu, ama dostluğunun bana sağladığı olanakları reddetmem de aptallık olurdu. Cehennemin kızgın ateşlerine bir kere düşüldü mü artık, yol seçilemezdi: tıpkı Erie Bölge Cezaevi'ndeki durumunun olduğu gibi ya bu geri hizmettekilerle iyi geçinmem, ya da ekmek - su rejimiyle angarya çalışmalarında başıma geleceklere boyun eğmem gerekiyordu ve topluluğun içinde barınabilmek için, bu ikiyüzlü dostlukları hoş görmek zorundaydım.

Cezaevinde biteviye hiçbir yanı yoktu yaşamın. Her gün bir olay çıkıyordu: tutuklular kriz geçiriyor,

deliriyor, dövüşüyor ya da gardiyanlar sarhoş oluyorlardı. Göçebe Jack, hol adamlarından biri, yıldızımızdı. Tam bir profesyoneldi ve bu niteliğiyle forsa takımının lehine olan bütün şeylerden faydalanıyordu. Pittsburg'lu Joe, ikinci hol adamı, her zaman Göçebe Jack'ın içki alemlerine katılırdı ve takılarak Erie Bölge Cezaevi'nin, kapana kısılmadan zom olunacak tek yer olduğunu söylüyorlardı. Dispanserden çalınan bromür dö potasyumla kendilerini zehirledikleri anlatıldı. Ama hangi hap olursa olsun, zaman zaman ikisinin de iğrenç bir şekilde bundan sarhoş olduklarına emindim.

Bizim hol en pis, düzensiz yerlerden biriydi, yıkıntı ve kokuşmuşluk, toplum tortularından ve köpüklerinden oluşumuyla: kusurlu, dejenere deli, salak, sersem, saralı, canavar, olgunlaşmamış kişiler kısacası, gerçek bir insanlık kâbusu. Bizdeki sık krizler bu yüzdendi. Bulaşıcı gibiydiler. Bir tutukluya kriz gelmeye başladığı zaman, diğerleri izliyorlardı bu örneği. Korkunç çığlıklarıyla havayı doldurarak, aynı anda nöbet gelen yedi zavallı birden saydım, tam bu sırada üşütüklere eş sayıda mahkûm kızmış bir halde, hapishanenin aşağısından yukarısından bağırıyordu. Hiçbir özen gösterilmiyordu saralılara, bir kova suyun dışında. Doktoru veya servisteki üniversite öğrencisini ça-

ğırmak gereksizdi; bu baylar reddediyorlardı böyle olağan haller için rahatsız edilmeyi.

Aramızda, aşağı yukarı her gün ağır hasta olan, on sekiz yaşlarında bir Hollandalı vardı. Hapishane avlusu gardiyanları, bizim sırtımıza yüklediği için, onu bizim hücrelerin sırasında, giriş katında tutuyorduk. Bütün gün, kendisine arkadaş olarak verilen bir Cockney'le (*) birlikte hücresinde kapalı duruyordu. Bu cockneyin ona yararı dokunacağı yoktu. Hollandalı ağzından köpükler saçmaya başladığı an bizimki, korkudan taş kesiliyordu.

Zavallı küçük şeytan tek kelime İngilizce bilmiyordu. Bir çiftlik uşağıydı ve adam yaralamadan doksan gün giymişti. Krizleri kurt bağırışına benzeyen ulumalarla geliyordu. Bütün bu süre boyunca ayakta duruyor, sonra boylu boyunca taşların üstüne yığılıyordu. Korkunç çığlıklarını duyar duymaz, bir süpürgeyle hücresine doğru koşuyordum. Hücrelerin anahtarları gardiyanlarda olduğundan yanına giremiyordum.

Yine de onun dar kafesi içinde çırpına çırpına titrediğini, gözlerinin akından başka yeri görünmeyecek şekilde kaydığını görüyor, cehennem azabı içindeymiş gibi haykırdığını duyuyordum. Başımıza dert al-

(*) Cockney: Londra'da kenar mahalleli

mıştık, cockney'i ona yardım etmeye ikna edemiyordu. Zaten kendi aklı da pek yerinde değildi; delirmezse şaşardım.

Süpürgemden başka yardım aracım yoktu. Parmaklıklar arasından onu sokuyor, zavallının göğsüne dayıyor ve bekliyordum. Kritik zamanlarda öne arkaya doğru sallanırdı. Bu süpürgeyle sallanmalarını izlerdim çünkü korkunç dalışı önceden kestirilemiyordu. Ama başladığı anda, orada oluyor ve süpürgeyle destek olarak olabildiğince düşüşünü yavaşlatıyordum. Bütün gayretlerime rağmen, asla yavaş düşmüyordu yere; çoğunlukla yüzü taşlara çarpıyordu. Yere düşünce, su içinde kıvranırken bir kova su döküyordum. Soğuk suyun iyi bir ilaç olup olmadığını bilmiyordum ama cezaevinde geçerli olan âdete uyuyordum. Bir saat boyunca, orada kalıyor sonra yatağına kadar sürünüyordu. Ayaküstü yaptığım müdahale, yardım istemek için bir gardiyanın peşinden koşmaktan daha iyi oluyordu. Üstelik, bu tür hastanın burada ne önemi vardı?

Bitişik hücrede garip bir adam yaşıyordu. Barnum yağlı su fıçılarından tattığı için altmış gün ceza yemişti; en azından anlattığı böyleydi. Bu zavallı salak ilk bakışta, sakin ve sevimli gözüküyordu. Olaylar bunu doğruladı. Bir sirkin kapalı yerine sokulmuştu

ve o gün açlıktan geberecek halde olduğundan, kırıntı fıçısına doğru yönelmiş ve içine dalmıştı. "Ve bayağı iyi yemekti!" diye belirtiyordu sık sık, "Ama kesinlikle dipte olan et gözükmüyordu." Bir aynasız onu bastırmış ve yakalamıştı ve işte bunun için burada kalıyordu.

Bir keresinde, elimde bir parça telle hücresinin önünden geçiyordum. Teli o kadar ısrarla istedi ki parmaklıklar arasından uzattım. Onu bir çırpıda ve parmaklarından başka alet olmaksızın parçalara böldü ve bunları yarım düzine çengelli iğneye dönüştürdü. Uçlarını taşların üstünde biledi. Sonradan bu eşyaların ticaretini yaptım. Hammaddeyi elde ediyordum o da imal ediyordu ve ben de bu el işi ürününü satıyordum. Yevmiye olarak da fazla ekmek tayını ve bazen de bir parça et, ilikli bir çorba kemiği veriyordum.

Ama tutukluluk onda kızgın bir etki yaratıyordu. Çılgın öfkesi her gün daha artıyordu. Gardiyan yardımcıları onu coşturmaktan zevk alıyorlardı. Zavallı beynini saçma sapan hikâyelerle dolduruyorlardı. Büyük bir hazinenin ona miras bırakıldığına inandırıyorlardı. O hazineyi ondan yürütmek için onu tutuklamışlar ve hapse atmışlardı. Hiç şüphesiz biliyordu, yağlı suyu karıştırarak aramayı engelleyen hiçbir kanun bulunmadığını. Öyleyse onu haksız yere hapset-

mişlerdi. Bu, gizli para yığınından onu mahrum etmek için çevrilmiş bir dolaptı yalnızca!

Ona yutturdukları palavralarla açıktan açığa dalga geçen bizimkiler bana durumu açık ettiler. Ardından, milyonlarından ve onu soymak için gizli çevrilen dolaptan bahseden ciddi bir konuşma geçti aramızda. Sonra törenle beni özel detektifliğine atadı. Bir ad yanlışlığının söz konusu olduğunu ona belirterek onu gerçeğe döndürmeye çalıştım. Tümüyle sakinleşmiş olarak bıraktım; ama diğerlerinin her zamankinden daha kuvvetli saldırılarını engelleyemedim. Özetle, en şiddetli sahnelerin birinden sonra, benim detektiflik sıfatımı sildi ve greve başladı. Çengelli iğne ticaretim birden kesildi. Artık iğne üretmeyi durdurmuştu ve elinin uzanabildiği yerden geçtiğim zaman, parmaklıklar arasından uzattığı demir uçlarla beni kalbura çeviriyordu. Bu zavallı kaçıkla eski ilişkilerimi yeniden kurmam olanaksızlaştı. Diğer gardiyan yardımcıları benim fesatçılar tarafından tutulmuş bir aynasız olduğumu anlattılar. Giderek, bu uğursuz, zırzop herifler, safsatalarıyla ona iyice keçileri kaçırttılar. Hayali acıları beynini kurcalıyor ve sonunda iyice tozutuyordu. Gardiyanlar çalınmış milyonlar masalını dinlemek istemediler ve o da onları komploda parmağı olmakla suçladı. Bir gün birinin üstüne bir fincan kaynar çay fırlattı. O zaman durumunun incelenmesine

karar verildi. Hapishane müdürü kafesinin parmaklıkları arasından birkaç dakika onunla görüştü, sonra muayene ettirilmek üzere doktora götürmeye geldiler ve bir daha hiç görünmedi. Bazen acaba, öldü mü, yoksa bir deli hücresinde saçma sapan konuşmaya devam mı ediyor, diye kendi kendime sorarım.

Sonunda, günlerin en güzeli, serbest bırakılma günüm geldi. Bu aynı zamanda üçüncü hol adamının bırakılma günüydü ve onun için fethettiğim genç kadın dışarda, kapıda onu bekliyordu. Gözle görülür bir şekilde mutlu, birlikte uzaklaştılar.

Yol arkadaşımla aynı gün bırakıldık ve birlikte Buffalo'ya doğru yöneldik. Birbirimizden hiç ayrılmamaya karar vermemiş miydik? Aynı gün, ana caddede kumpanyanın sentlerini dilendik ve bunları bira içerek harcadık. Hiç durmadan kaçma fırsatı arıyordum. Bir serseriden yük treninin hangi saatte gideceğini öğrenerek zamanı hesaplıyordum. Ayrılık zamanı geldiğinde, bizim "arkadaş" ve ben, önümüzde iki köpüklü bardakla bir meyhanede bulunuyorduk. Onunla vedalaşmaya cesaret edemediğimden dip kapıdan sıvışarak parmaklıklardan atladım.

Birkaç dakika içinde, Western New York and Pensylvania Railroad hattında ülkenin güneyine giden bir tren üzerinde yola koyulmuştum.

VI

SERSERİLER GECE YOLCULUĞUNDA

Zaman zaman serseriliğim sırasında birlikte her türlü b... yediğimiz ve bir daha göremediğim bir sürü haytaya rastlıyordum. Bunlardan bazıları ile şaşılası bir rastlantı sonucu yollarımız tekrar tekrar karşılaşıyor, bir kısmı ise gölge gibi yanı başımda dolaşarak inatla hava basıp gösteriş yapıyordu.

İşte bu son seferlerimden birinde, dört bin beş yüz kilometrelik demiryolu boyunca, bütün bir Kanada'yı geçerken bir kere olsun görme fırsatı bulamadığım biri vardı. Monika olarak kendine "Babafingo Jack"ı seçmişti.

Monikalar, serserilerin eğlenmek için birbirlerine taktıkları "yol boyu adları"dır. Örneğin Joe Lary utangaçtı; ona Ödlek lakabı verilmişti. Kendine saygı duyan hiçbir hobo "kıçı kırık" lakabını almazdı. Çok az serseri, sefil günlerini hatırlamak ister, ayrıca meslekllerini belli eden monicalar oldukça azdır; buna karşın

şu adlara rastladığımı hatırlıyorum: Kalıpçı Karayağız, Kızıl Boyacı, Tesisatçı, Bakırcı, Tayfa Chi, Serseri Matbaacı. "Chi" (Çai olarak söyleyiniz) aynı zamanda Şikago'nun argodaki adıdır.

Serseriler genellikle, geldikleri bölgelere göre monika alırlar. Şöyle ki: New York'lu Tommy, Narin Pasifik'li, Buffalo Demircisi, Kanton'lu Tim, Pittsburg'lu Jack, Parlak Siraküza'lı, Truva'lı Mickey, K.L. Bill ve Connecticut'lu Jimmy. Sonra bir de hiçbir şey yapmamış ve kimseye fiske vuramayacak yapıda Kibar Jim" vardı. "Parlak" daima bir zencidir, bu şekilde adlandırılışı kesinlikle derisinin ışıltılarındandır. "Parlak Teksas'lı" ve "Parlak Toledo'lu" gibi lakaplar aynı zamanda kökenini ve doğduğu yeri belirtiyorlardı.

Kökenlerini belli edenler arasında şunları hatırlıyorum: "Parlak Frisco'lu", "New York'lu İrlanda'lı", "Mişigan Fransız'ı", "İngiliz Jack", "Londra'lı", "Milwaukee'li Hollanda'lı", "Sarı-benizli", "Missisipi Kırması", sanırım, bu monica bu kişiye zorla kabullendirilmişti.

Diğerleri, "Vancouver Narini", "Tıknaz Detroit'li", "Ohio'lu Çorbacı", "Sırık Jack", "Yarma Jim" "Bücür Joe", "Kırgöz New York'lu", "Şikago'lu Kocaburun" ve "Çarpık Ben"

New-Meksika'da, San-Marcial garı su deposunda,

on iki yıl önce şunlar yazılmıştı:

1. Ana cadde, oldukça iyi.
2. Akbabalar, düşmanca değil.
3. Lokomotif depoları, uyuklamak için iyi.
4. Kuzeye giden trenler, iş yok.
5. Şehrin sakinleri, iyi değil.
6. Lokantalar sadece aşçılar için iyi.
7 Gar lokantası, gece işi için iyi.

Bir numara, ana caddede el açılabileceğini ve az buçuk para elde edilebileceğini; iki numara, polisin serserileri pek takmadığını; üç numara, lokomotiflere depo görevi yapan binada uyunabildiğini belli ediyordu. Buna rağmen dört numaraya birkaç anlam verdim. Kuzeye giden trenleri yakalamak zor ya da dilenmeye değmez olabilirdi. Beş numara, burada oturanların dilencilere karşı pek hoşgörülü olmadığını ve altı numara sadece eskiden aşçı olanların lokantalardan geçinebileceğini anlatıyordu. Yedi numaradan ise pek bir şey anlamadım. Gar lokantasının gece dilenciliğine mi yoksa, sadece aşçı serserilerin mi girebilmesine uygun olduğunu, yoksa aşçı olsun olmasın bütün haytaların, gece büyük zahmetler karşılığı sos-karıştırıcıya yardım ederek yiyecek elde edebilmek için iş bulabileceğini mi anlatıyordu pek anlayamamıştım.

Neyse, gelelim bizim "kontra" Babafingo Jack'a. Monicasını ilk defa Montreal'da bir ağaç üstünde görmüştüm. Bir çakıyla kazınmış, mükemmel bir şekilde resmedilmiş, bir geminin kontra yelken direğini tasvir ediyordu. Altında şunlar okunuyordu: "Kontra Babafingo Jack" ve daha altında "Y.B. 15.10.94"; başka bir deyişle, 15 Ekim 1894'te batıya doğru yönelerek Montreal'den geçmişti. Benden bir gün ilerdeydi. O devirde benim lakabım "Tayfa Jack"tı. Hemen yanına tarih ve benim ülkenin batısına doğru gideceğimi bildirerek adımı onunkinin yanına kazıdım.

Bazı engeller uzun kilometreler boyunca hızımı azaltmama neden oldu; bununla birlikte Ottawa'nın beş yüz elli kilometre batısında izini yeniden buluyordum. Bu sefer, takma adı bir su deposu üstüne kaydedilmişti ve tarih kendisinin de geç kaldığını bildiriyordu. Benden ancak iki gün ilerdeydi. Ben "Kuyruklu Yıldız", "Kral Serseri" dediklerindendim; kontra Babafingo Jack'da öyle; ona yetişmek benim için bir izzetinefis ve ün meselesiydi. Gece gündüz "kaçak yolculuk" yapıyor ve onu geçmeyi başarıyordum; sonra bir iki gün ilerde olma sırası ona geliyordu. Benden önde yol aldığı zaman doğuya giden serserilerden haberini alıyordum. Bir keresinde laf arasında, bu "Tayfa Jack'a" çok uyuz olduğu bana söylendi.

Karşılaşsaydık ayrılmaz iki dost olacağımızdan çok emindim, ama bir türlü olmuyordu.

Manitoba'da ondan ama yol almıştım, ama Alberta'yı geçerken acısını çıkardı. Buz gibi ve sisli bir sabah erken saatte, doğuda "Çifte atan at" geçidinin bir ucunda, bir gün önce Çifte atan at geçidiyle Roger geçidi arasında akşam göründüğünü anlattılar. Bu bilgi bana oldukça garip bir şekilde ulaştı. Kaydıraçlı Pullman'larda müthiş soğuk bir gece geçmiş ve ölü gibi bir halde biraz yiyecek dilenmek üzere dışarı çıkmıştım. Lokomotif deposunda birkaç makinistle karşılaştım. Kalıntılarının sonunu bana verdiler, üstelik buna bir tas şahane "java" (kahve) eklediler ve hemen ateşin üstüne oturttum. Tam yemeğe oturuyordum ki batıdan gelen bir yük treni göründü. Kenardaki kapılardan birinin açıldığını ve bir "demiryolu ufaklığı"nın (çömez) indiğini gördüm. Sisin arasında, soğuktan buz kesmiş, dudakları morarmış bir halde yalpalayarak bana doğru geldi. Bizim "java"yı ve kayıntıyı onunla paylaştım, o da bana kontra babafingo Jack'tan haberler verdi, sonra kendinden söz etti. Kaliforniya'dan doğduğum kent Oakland'dan bir çocuktu ve bir ara benim de bir zamanlar aralarına katıldığım ünlü bir hobo çetesindendi. Yarım saat kadar birlikte oturup hafif yemeğimizi yedik. Az sonra bir yük katarı gidiyordu ve kontra babafingo Jack'ın izinde,

batıya doğru giden yolda trene yerleşiyordum.

Geçitler arasında geç bırakıldım, iki gün yiyeceksiz kaldım; hatta üçüncü gün yiyecek bulmadan on yedi kilometre yayan yürümek zorunda kaldım; buna rağmen Britanya Kolombiya'sında, Fraser Irmağı boyunda kontra babafingo Jack'ı geçmeyi başardım. Bir yolcu trenine tırmanarak yol kazanmıştım, fakat hiç şüphesiz o da epey yol almıştı, üstelik benden daha şanslı ve daha becerikliydi çünkü Mission kentine benden önce vardı.

Vancouver'in altmış kilometre doğusunda kurulmuş olan Mission, Waşhington ve Oregon eyaletlerinden geçerek Northen Pacifik'e ulaşan, yolların ve güneye giden tali yolun kavşak noktasıydı. Kendi kendime Babafingo Jack'ın hangi yöne doğru gittiğini soruyordum, çünkü onu geçtiğimi sanıyordum. Bana gelince hep Vancouver'e doğru batıyı izliyordum. Bunu kazımak için su deposuna doğru yöneldim; orada, aynı tarihte taze taze yazılmış, bizim Jack'ın gideceği yol okunuyordu. Hemen Vancouver trenine bindim.

İndiğim zaman, Jack'ın az önce gemiye binmiş olduğunu ve batıya doğru yol aldığını öğrendim. Kontra Babafingo Jack, gerçekten, "kral serseriydin" ve arkadaşın da "dünyayı dolaşan rüzgâr"dı. Seni bütün kalbimle selamlarım!

Bir hafta sonra ben de vapurda üstelik Umatilla vapurunda yolculuk ediyordum; kıyı boyundan San Francisko'ya kadar geçişimi ödemek için ekiple çalışıyordum. Kontra Babafingo Jack ve Tayfa Jack! Ah! hiç olmazsa karşılaşabilseydik!

Su depoları serserilere rehber görevini görür. İsimlerini, geçiş tarihlerini ve gidecekleri yolu yazmaları salt zaman geçirmek için değildir. Kezlerce, herhangi bir yerde, şu ya da bu arkadaşını veya monicalarını görüp görmediğime ilişkin sorgularıyla beni sıkıştıran haytalara rasladım. Çok defa geçmiş bir tarihi, su deposunu ve arkadaşlarının gittiği yönü belirtebildim. Bu bilgileri almaktan memnun, diğer hoboların izinden koşuyorlardı. Öylelerini tanıdım ki arkadaşını bulmak için, geri dönüp bir baştan öbür başa bütün ülkeyi yorulmadan geçiyordu.

Californiya'da karşılaştığım bir diğerini hatırlıyorum. Bir İsveçli'ydi ama o kadar uzun zamandır Birleşik Devletler'deydi ki milliyeti tahmin edilemezdi. Ancak kendisinin söylemesi gerekiyordu. Onu ilk defa dağlarla kaplı Truckee kentinde gördüm.

Ne yana, Hobo!

Bu şekilde selamlaşırdık.

- Doğuya, diye yanıt verdik birbirimize aynı anda.

O gece, bütün serseri güruhu, ekspresе biniyordu. Karışıklık içinde yalnız İsveçliyi kaybetmekle kalmadım treni de kaçırdım.

Bir pazar sabahı yük vagonuyla Nevada'daki Reno'ya vardım. Yemekten sonra, Kızılderililer'in kumarlarını izlemek için, Piute kamp yerine geldim. Orada, müşterek bahisçilere bakmak için yanıp tutuşan, bizim İsveçli'yi gördüm. Ne onun, ne benim bu ülkede tanıdığı hiç kimse yoktu; böylece iki keşiş gibi günü birlikte geçirdik. Yemek için dilendik ve ikindiye doğru aynı katarı yakalamayı başardık. Amat bizim "İsveçli" "çukur"a atıldı ve otuz kilometre ötede, kurak bir ovada inmek üzere yalnız olarak devam ettim.

Hayatımda bundan daha aşağılık bir yer görmemiştim. Adaçaylarından başka bir yeşilliği olmayan, kumlar arasında aptalca inşa edilmiş üzgün bir kulübenin yerleştiği bir durak yerinden başka bir şey değildi, karanlık basarken dondurucu bir poyraz esiyordu ve bu barakada tek başına kalan telgrafçı benden korkmuşa benziyordu. Ondan hiçbir konukseverlik göremeyeceğimi biliyordum. Doğuya doğru giden trenlerin burada hiç durmadığını söyleyince ona inanmadım. En fazla beş dakika önce atılmamış mıydım bu yöne doğru, giden bir katardan? Bana katarın özel emirle dur-

durulduğunu ve bu durumun hiç şüphesiz bir yıldan önce bir daha olmayacağını bildirdi. Wadsworth'un buradan ancak yirmi beş kilometre ötede olduğunu söyledi ve hararetle sıvışmamı tavsiye etti. Buna rağmen beklemekle iyi ettiğimi sanıyorum. Böylece biri istasyonda durmadan batıya doğru diğeri de doğuya doğru, giden iki yük treninin geldiğini görme sevincine erdim. Acaba İsveçli hangisindeydi? Wadsworth'a ulaşmak için demiryolu boyunca gitmekten başka çarem yoktu ve bunu uygulamamla da telgrafçı derin bir nefes almış oldu, çünkü kulübesini yakmadan ve onu öldürmeden gidiyordum.

Beş altı kilometre sonra doğru treninin geçmesi için demiryolundan aşağı indim. Hızlı gidiyordu, ama bu arada birinci yük vagonunda İsveçli'ye benzeyen bir karaltıyı görecek kadar zamanım oldu.

Bundan sonra uzun bir süre onu görmedim. Geceleri yol kazanmak için ekspreslere, gündüzleri uyumak için yük trenlerine binerek dağlık Nevada bölgesini geçtim.

Yıl başındaydık ve bu yüksek yaylalar oldukça soğuk oluyordu. Şurda burda karlar toprağı örtmüş ve dağlar kocaman bir beyaz mantoyla örtülmüştü. Gece boyunca korkunç bir rüzgar esiyordu. Burası fazla oyalanılacak bir ülke değildi. Böyle bir çölü parasız

olarak geçen bir serserinin yol boyunca dilenmek ve açıkta örtüsüz olarak uyumak zorunda kaldığını gözden kaçırmayın sevgili okuyucum. Bu son noktayı anlatmak gereksiz: orası görülmedikten sonra anlaşılamaz.

Akşam erken bir saatte Ogde garına indim. Union Pacific ekspresi biraz sonra hareket edecekti ve ben hala sağü solu araştırmakla meşguldüm. Karışık demiryolu şebekelerinde lokomotifin önünden, karanlıkta ağır adımlarla yürüyen bir karaltı gördüm. Yaklaştım: bu İsveçli'ydi! Uzun bir ayrılıktan sonra birbirine kavuşmuş iki kardeş gibi kuvvetlice tokalaştık. İkimizin de eldiven taşıdığını fark ettik.

- Seninkiler nerden? diye sordum.

- Bir lokomotif kabininden, diye cevap verdi. Ya seninkiler?

- Bir makiniste ait, dedim. Orda burda sürükleniyordu. Bırakmasaydı!

Trenin gardan çıkacağı sıra bir yük vagonuna atladık.

Felaket soğuk vardı! Ekspres, karla kaplı iki dağın arasındaki dar bir boğazda yoluna devam ediyordu ve soğuktan donmuş halde titreyerek, birbirimize Reno'dan Ogden'e nasıl geldiğimizi anlatıyorduk. Bir gece önce gözümü kırpmamıştım ve iyi bir uyku çekmek için yerimi pek rahat bulmuyordum. Trenin ön kıs-

mına doğru gitmek için bir duraklamadan faydalandım. Bu tehlikeli ülkede treni iki lokomotif çekiyordu.

Kılavuz pilotun taş süpürücüsü çok soğuk olabilirdi çünkü rüzgâr kırıp geçiriyordu; böylece ikinci makinenin üstüne tırmandım ama bu yeri, derin bir uykuya dalmış olan genç bir çocuk bedeninin işgal ettiğini gördüm. Sıkışınca iki kişiye de yer vardı. Onu bir yana ittim ve yanına kıvrıldım. Az sonra ikimiz de horluyorduk. "İyi bir gece" olarak adlandırdığımız buydu; fren memurları bizi rahatsız etmediler. Zaman zaman sıçrayan kızgın kömür parçacıklarıyla ya da ani sarsıntılarla uyanıyordum, o zaman arkadaşıma doğru iyice büzülüyor, makinelerin gürültüsü ve tekerleklerin tıkırtısıyla yeniden uykuya dalıyordum. İsveçli ilk vagonlardan birinde herhangi bir yere yerleşme imkanı bulmuştu.

Tren Vyoming'de, Evanston'da durdu. Bir moloz yığını yolu tıkıyordu. Makinistin kadavrası felaketin büyüklüğünü kanıtlıyordu. Aynı şekilde bir serseri de öldürülmüştü ama cesedini kaldırmaya zahmet etmemişlerdi. Çocuğu sorguya çektim. On üç yaşındaydı. Oregon eyaletinin bir yerlerinde oturan büyüklerinin yanından kaçmış ve doğuya, büyükannesine gidiyormuş. Bana, kötü davranışların acıklı öyküsünü anlattı. Söyledikleri doğru gibiydi. Yol ortasında rastladığı ta-

nımadığı bir serseriye, neden yalan söyleyecekti?

Çocuk beyinsiz değildi. Acele etmek istiyordu ve olaylar fazlasıyla istediği gibi gelişiyordu. Trenin geri döneceğini ve uzun bir yoldan sonra Union Pacific hattına gireceğini öğrenince, taş süpürücünün üstüne tırmanmış ve ne pahasına olursa olsun orada kalacağını açıklamıştı. İsveçli'ye ve bana gelince, yirmi kilometre gitmek için bu dondurucu gecenin geri kalan kısmında yolculuk yapmamızı istemek fazla olacaktı. Yolun temizlenmesini bekleme kararı verdik. Bu arada herhangi bir yerde iyi bir şekilde dinlenmeye çalışacaktık.

Doğrusunu söylemek gerekirse beş parasız bir halde böyle dondurucu bir havada, tanımadık bir şehre gelmek ve uyumak için uygun bir yer bulmak pek kolay iş değildi. İsveçli'nin meteliği yoktu. Benim bütün hazinem iki on sent ve bir beş sent'ten ibaretti. Bazı gençler bize bir bardak biranın beş sent olduğunu ve meyhanelerin bütün gece açık olduğunu söylediler.

Kurtulmuştuk! İki bardak on sent'e geliyordu ve sobanın yanında oturup sabaha kadar istediğimiz gibi uyuyabilirdik.

Dondurucu bir rüzgâr arkamızdan eserken karlar arasında zorlukla ilerliyor ve bir gece kulübünün ışık-

larına doğru adımlarımızı sıklaştırıyorduk.

Yazık! Bize verilen bilgileri yanlış anlamıştım. Beş sent'lik bira vardı ama bu bütün meyhanelerde böyle değildi ve biz iyisine düşmemiştik. Girmiş olduğumuz çok konforlu bir meyhaneye benziyordu. Kıpkırmızı olacak kadar ısınmış bir soba homurdanıyordu; geniş hasır kanepeler vardı, fakat suratsız meyhaneci bize kuşkuyla dik dik baktı.

Günler ve geceler boyu devamlı aynı elbiseler içinde hareket halindeki trenlere atlayıp, kömür ve kurumlarla mücadele edilirse elbette uygun bir kılıkta olunamazdı. Besbelli görünüşümüz aleyhimizeydi. Ama ne önemi vardı? Cebimizde gerekli para yok muydu?

İki bira! diye emrettim soğuk bir sesle.

Meyhaneci birayı çekerken, İsveçli ve ben kasaya abandık. İçten içe, sobanın yanındaki koltuklara oturmak için yanıp tutuşuyorduk.

Meyhaneci iki köpüklü bardağı önümüze koydu ve gururla on sentimi uzattım. Hatasını kabul eden insanlardandım. Ödemedeki falsomu anladığım anda, ikinci on senti uzatmaya hazırlanıyordum. Bana, bu bilinmeyen şehrin yabancısına yalnızca beş sent kalırsa sağlık olsun. Kaşlarımı çatmadan ödeyecektim. Ama patron bana zaman bırakmadı. Kasanın üzerine

bırakılan on senti fark eder etmez iki bardağı birden yakaladı ve içindekileri kasanın arkasında bulunan musluğun içine boşalttı ve aynı anda şaşkın bakışlarımız arasında kin dolu bir sesle bağırdı:

- Çıkın! Uyuz suratlı herifler.

Hiç de uyuz suratlı değildim. İsveçli'ninki de öyle. Babalığın ne demek istediğini tam kavrayamadım ama, yüzümüzün hoşuna gitmediği çok açıktı ve biranın bardağı on sentti.

Elimi cebime daldırarak kasanın üstüne öteki on senti koydum.

- Oh! Özür dilerim! Biranın bardağının beş sent olduğunu sanıyordum! dedim özür dilercesine.

- İstemiyorum paranızı, diye cevap verdi, iki parayı da kasanın arasından fırlatarak.

Üzüntüyle paraları cebime koydum, sessizce sobaya ve koltuklara baktık ve kendimizi yeniden donduruçu gecenin içinde bulmak üzere üzgün bir halde dışarı çıktık.

Çıkarken, gözlerini üzerimizden ayırmayan meyhaneci bir kere daha haykırdı:

- Burnunuzda uyuz var.

O zamandan beri birçok yabancı ülke ve halk gördüm, pek çok sayfa karıştırdım, sayısız konferans sa-

lonunda oturdum; bugüne kadar, çok kez uzun uzun düşünmeme karşın, Wyoming'de Evanston barı meyhanecisinin bu bilmece gibi sözcüğünün anlamını çözmekten aciz kaldım. Gerçekten burunlarımızın söz edilecek hiçbir yanı yoktu!

O gece bir elektrik santralının kazanları üstünde uyuduk. Burayı nasıl keşfettik, bunu anlatmaktan oldukça rahatsızlık duyacağım. Hiç şüphesiz içgüdüydü bizi iten, tıpkı atların ahırlarına doğru, gezici güvercinlerin güvercinliklerine doğru yönelmesi gibi. Her ne olursa olsun, bu gece bende daha çok, acı bir anı uyandırıyor. Bir düzine hobo önceden kazan kapaklarının üzerlerine yerleşmişlerdi ve burası gerçekten çok sıcak bir yerdi. Şansızlık bu kadar olurdu, makinist ısınma odasında durmamızı yasaklamıştı. Dışardaki karla kazanlar arasında seçim yapmamızı istedi.

Uykuya ihtiyacın olduğunu söylüyorsun, pekâlâ, uyu. Allahın belası! dedi, bu kızarmış sıcaklığa dayanamayacağım zaman tüneğimden indiğimde.

- Su! diye mırıldandım, alnımın terini kurulayarak. Su!

Kapıyı gösterdi ve ilerde, karanlıklar içine bir yerde ırmak bulacağıma güvence verdi. Oraya doğru yönelip, gecenin içinde kayboldum, iki üç çukura düştüm ve sonunda kazanların üstünde yeniden yer al-

mak üzere yarı donmuş bir halde geri geldim. Biraz çözüldükten sonra eskisinden daha fazla susamıştım. Etrafımda serseriler ağlayıp sızlıyorlar, hıçkırıyorlar, iç çekiyorlar, soluyorlar, dönüyorlar ve acı içinde kıvranıp duruyorlardı. Bizler cehennemde, yanmaya mahkûm bir alay ruhtuk ve makinist, insan kılığına girmiş bu Satan (*), bize burada yanma veya dışarda soğuktan donma yollarından birini seçmemizi söylüyordu.

Yerinde doğrulan İsveçli, onu serseriliğe iten ve bu korkunç yoksulluklar içinde acı çekmesine neden olan serüven deliliğine kızgınlıkla lanet okumaya başladı.

- Şikago'ya döndüğüm zaman, dedi, bir zanaat edineceğim ve ona cehennemde donana kadar sarılacağım! Sonra... tekrar haytalığa gideceğim!

Kaderin cilvesi! Ertesi gün yol açılınca, güneşli Kaliforniya'dan gelen bir portakal yüklü özel bir trenin soğutucu vagonlarında İsveçli'yle birlikte Evanston'u terk ettim. Allahtan ki dışardaki soğuk yüzünden buzluklar boştu fakat bu haliyle de pek sıcak sayılmazdı. Galvaniz saçtan yapılmış buzluklar bu hava için pek elverişli değildi.

(*) Satan: Hıristiyan dininde şeytan

Dişlerimiz birbirine çarparak, titreyerek uzanıp kaldık. Birlikte hareket etmeye karar verdikten sonra, bu konuk sevmez bölgeyi terk etmedikçe ve Missisipi vadisine ulaşmadıkça buzluklarımızı terk etmemeye karar verdik.

Yemek yememiz gerekiyordu. Bir sonraki istasyonda yemek bulmak için inmeyi ve hızla buzluğumuza dönmeyi kararlaştırdık. İkindi sonuna doğru Green River kentine ulaştık ama yemek bulmak için çok erkendi. Yemek saatinden biraz öncesi, mutfak kapılarında dilencilik yapmak için hiç uygun olmayan bir zamandı. Tren istasyona girerken bütün cesaretimi toplayarak, yandaki merdivenlerden ikinci vagona atladık ve kente doğru koştuk. Biraz sonra tekrar buzlukta buluşmayı kararlaştırarak birbirimizden ayrıldık.

Başlangıçta sefaleti oynuyordum ama sonunda iki evden biraz yiyecek çöplenebildim. Gömleğimin içine aktardığım bu hazineyle, treni yakalamak için pergelleri iyice açtım. Tren çoktan hızını almıştı. Dönmemiz gereken soğutucu vagon geçmişti, arkadaki vagonların yan merdivenlerinden birine atlayıp dama sıçradım ve kendimi başka bir buzhanenin içine saldım.

Ama fren memuru beni görmüştü ve bir sonraki is-

tasyonda birkaç kilometre ötede Rock Springs'te başını benim vagona daldırdı ve kulaklarımın zarını patlatırcasına haykırdı:

- S... git buradan, sarhoş köpek! Hem de çabucak!

Üstelik beni ayaklarımdan yakaladı ve dışarı attı. Yolun üstüne bırakıldım ve İsveçli'yle özel portakal treni bensiz gitmeye devam ettiler.

İncecikten bir kar yağıyordu ve bir kutup gecesi başlıyordu. Karanlıktan faydalanarak şimendiferlerin bulunduğu yeri keşfe çıktım ve sonunda boş bir soğutucu vagon buldum. Soğutma odalarına girmeyip doğrudan doğruya vagonun içine atladım. Sert bir hareketle ağır kapıları içerden kapattım. Kapının kauçuk bandlarla bezendirilmiş kenarları vagonu sıkı sıkıya kapattı. Duvarlar kalındı. Ama içerisi de dışarısı kadar dondurucuydu. Burada nasıl ısınacaktım. Asıl sorun buydu. Çözüm için gerçek bir profesyonele güveniniz. Cebimden üç dört gazete çıkardım ve yerde onlarla bir ateş yaktım. Sıcaklık havaya yayıldı: en ufak bir sıcaklık kaçamazdı. Böylece sıcakta, bir kere uyanmadan rahat bir gece geçirdim.

Sabah hâlâ kar yağıyordu. Yemek bulmaya koştururken, doğuya giden bir treni kaçırdım. Daha sonra, iki ayrı katara atladım ve indirildim. Öğleden sonra

başka tren de geçmedi. Kar gittikçe daha fazla yağıyordu, akşamüstüne doğru bir yolcu treninin posta vagonuna atladım. Ben trene tırmanırken öbür taraftan da bir başkası çıkıyordu. Bu Oregon'dan kaçan ufaklıktı.

Kar fırtınası içinde giden bir trenin ilk vagonunda bulunmak tek kelimeyle zevksiz bir iş, rüzgar bir yandan hızla girip öteki yönden çıkıyordu ve tekrar arkaya vuruyordu. Karanlık basınca ilk istasyonda trenin önüne gittim ve ateşçiye seslendim. Son istasyon, Rawlins'e kadar onun yerine kömür taşımayı teklif ettim. Görevim, dışar da kömür vagonunda karlarla örtülmüş kömürleri kırarak taşımak ve ocağa atmaktı. Aralıklı çalıştığım için, zaman zaman ocağın yanına gidip ısınabiliyordum bundan yararlanıyordum.

İlk istasyonda ateşçiyle konuştum:

Arkada, birinci vagonda zavallı bir çocuk var! Donmuş olmalı. Bizimle birlikte olsa nasıl olur?

Union Pasific lokomotifleri epey geniş olduğundan, çocuğu ateşçinin taburesi karşısında iyice sıcak bir yere yerleştirdik ve hemen oracıkta uyuyakaldı. Rawlins'e gece yarısına doğru ulaştık. Kar fırtınası gittikçe artıyordu. Burada lokomotif hangara bırakılacak yerine bir başkası alınacaktı. Ten durduğunda hızla

lokomotiften inerken geniş bir pardesü giymiş iriyarı birinin kolları arasında buldum kendimi. Bana çeşitli sorular sordu. Dayılanarak, kim olduğunu sordum. Aynı dayılıkla bana şerif olduğunu söyledi. Hazırola geçtim ve yanıt vermek üzere dinlemeye başladım.

Lokomotifte uyuyan çocuğu anlatıyor, kafamın içinde düşünceler dönüyordu. Muhakkak ki, ailesi çocuğun izindeydi ve şerif telgrafla Oregon'dan bilgi almıştı. Evet, bu çocuğu görmüştüm. İlk olarak Ogden'de karşılaşmıştım. Şerifin özel olarak aldığı bilgilerle tarih uyuşuyordu. Ama küçük, bir yerden sonra geride kalmıştı diye anlattım, çünkü aynı gece, Rock Springs'e giderken trenden çukura atılmıştı. Bu arada, küçük haydutun uyanmaması ve lokomotiften inmemesi için dua ediyordum. Yoksa başıma oldukça iş açacaktı!

Şerif, görevlileri sorguya çekmek için yanımdan ayrılırken birden durdu:

- Hey bana bak! Seni burada kalmaktan men ediyorum. Anlaşıldı mı? Hareket edeceği zaman, hemen bu trene bineceksin tamam mı? Yoksa şehirde zımbalarım!..

İstemediğim halde burada bulunduğuma yemin ettim. Tek mazeretim, bir an önce terk etmek istediğim

bu kötü bölgede trenin duruşuydu.

Memurlara doğru uzaklaşırken, yeniden lokomotife tırmandım. Velet uyanmıştı ve gözlerini ovuşturuyordu.

Ona durumu anlattım; lokomotif depoya alınana kadar orada kalmasını öğütledim. Kısa keselim, taş kaldırıcıya yerleşmiş olan koruduğum genç aynı trenle gitti. Gelecek istasyonda ateşçiden lokomotife çıkmak için izin istemesini söyledim.

Bana gelince resmen ve ismen kovuldum. Yeni makinist, genç ve serserilerin lokomotiflerden yararlanmasını yasaklayan kumpanya kanununa karşı gelmeyecek kadar da işgüzardı. Böyle olunca da kömür taşıma teklifimi reddetti. Ufaklığın buna hak kazandığına, aynı şekilde yola devam etmesine çok memnun oldum, çünkü bu fırtınada süpürücünün üstünde bütün bir gece durmak ölüm demekti.

Garip şey, Rawlins'te benden ne şekilde kurtulduklarını burada pek anlatamayacağım. Kendimi sadece, kar fırtınasının hemen yuttuğu vagonların birbiri ardından geçip gidişini seyrederken hatırlıyorum. Ardından ısınmak için bir bara girmiştim. Orası hiç olmazsa aydınlık ve sıcaktı. Bar ışıl ışıldı ve giriş serbestti. Firavun (*), rulet, zar, poker, birkaç bombalı

(*) *Firavun Bir çeşit iskambil oyunu.*

ineklere hedef atışı yapanlarla daha da hareketlenen bayram son kertesindeydi. Ağır bir el omuzuma konduğu sırada, kendimi doğrudan doğruya iyi karşılamalara dahil ediyor ve bardağımı onların şerefine kaldırıyordum. Birden döndüm ve içimi çektim. Şerifti.

Tek kelime söylemeden beni dışarıya, karların içine çekti.

- Garda, özel bir portakal treni var, diye bildirdi.

- Bu gece çok soğuk, diyerek yumuşatmaya çalıştım onu.

- Tren on dakikaya kadar hareket ediyor!

Bütün konuşma bu oldu. Tartışma olanaksızdı. Bu özel portakal treni garı terk ettiği zaman bir kere daha buzluğun içine yerleşmiştim. Laramie'ye otuz kilometre kala, ayaklarımın sabaha kalmadan donacağından endişelenerek, iyice doğruldum. Kafam çatıdan dışarı çıkıyordu, ısınmak için tepinmeye başladım. Görülemeyeceğim kadar yoğun bir kar yağıyordu. üstelik görseler bile dert değildi

Çeyrek dolarım bana Laramie'de sıcak bir yemek sağladı; hemen ardından Kayalık dağların doruğuna tırmanan bir yolcu treninin posta vagonuna atladım.

Genellikle, gün ortasında bu tür bir vagona binilmez; fakat bu kuzey rüzgârından memurların beni

kovma cesaretini göstereceğinden şüpheliydim. Ve gerçekten de bundan kaçındılar.

Buna karşın, her istasyonda donup donmadığıma bakmayı görev edindiler.

Ames anıtında, Kayalık dağların tam tepesinde, bilmem hangi yükseklikte, memurlardan biri son bir kez yaklaştı.

- Hey! İpsiz, geçmemize izin vermek için şurada duran katarı görüyor musun?

Biraz ilerde, başka bir hattın üstünde onu fark ettim. Bu fırtınada birkaç metre ilerdeki hiçbir şeyi fark edemiyordum.

Ya işte! Kelly ordusunun artçı birliği bu vagonlardan birinde bulunuyor. Altlarında iki karış hasır var öylesine kalabalıklar ki çok iyi ısınıyorlar.

Önerisi yerinde gözüktü, onu izlemeyi uygun buldum, bununla birlikte, fren memuru yalan söylediyse de yolcu treni hareket eder etmez posta vagonunda yerimi almaya karar verdim.

Verilen bilgi mükemmeldi. Söz konusu olan vagonu buldum, havalandırmak için kapısı açılmış büyük bir soğutucu vagondu bu. İçeriye tırmandım, önce bir adamın ayakları üstünde, sonra diğerinin kolları üstünde yürüdüm. Yarı karanlıkta, anlatılması güç bir

karmakarışıklık içinde yalnız kollar, bacaklar ve vücutlar fark ediyordum. İnsan vücutlarının birbirine bu kadar karıştığını hiç görmemiştim. Bütün adamlar alt alta, üst üste ve birbirine düğümlenmiş bir şekilde hasırın üstünde uzanmışlardı. Boylu boyunca uzanmış seksen dört çeşit serseri yer kaplıyordu! Ezdiğim vücutlar, altımda deniz dalgalanır gibi kabarıyorlar ve beni öne itiyorlardı. Bir an geldi, ayaklarım dolandı ve birden oturur gibi bir adamın kafasına düştüm. Biraz sonra bizimki kızgın, dizleri ve elleri üstünde dikildi ve havaya atıldım. Gökyüzüne çıkan insan tekrar aşağı inmek zorundaydı ve ben de bir başkasının beyninin üstüne çöktüm.

Sonra olaylar belleğimde biraz karışıyorlar. Bir harman makinesindeymiş gibi bir duyguya kapıldım. Bir paket gibi vagonun bir ucundan öbür ucuna atıldım. Vücudum, mucize kabilinden konabileceği gibi hasır bulana kadar, bu seksen dört serseri beni top yapıp oynadılar. Böylece bu neşeli kalabalığa girişimin bedelini ödemiş oluyordum.

Günün geri kalan kısmında fırtına içinde yolu sürdürdük. Zaman geçirmek için, herkesin bir öykü ve özellikle duyulmamış iyi bir öykü anlatması kararlaştırıldı. Ceza, harman makinesine atılmak olacaktı. Kimse kuralı bozmadı. Böylesine serüven rezillikle-

rini hayatımda duymadım. Burada dünyanın her yerinden kopup gelmiş seken dört bitirim bulunuyordu (ben seksen beşinci oluyordum). Herkes bir numara yaptı. Bu şarttı, yoksa suçlu harman makinesine yollanacaktı.

Öğleden sonra Cheyenne'e vardık. Fırtına doruğuna ulaşmıştı, sabahtan beri hiçbir şey yememize rağmen, hiçbirimizin yemek dilenmeye gitme isteği yoktu. Bütün gece boyunca kar fırtınasının arasında yola devam ettik ve ertesi gün sıcak Nemraska ovalarına ulaştık. Güneş güleç bir toprakta pırıldıyordu ama kırk sekiz saatten beri ağzımıza tek lokma koymamıştık. Hatırladığıma göre, kataın öğlene doğru Grand Island'a ulaşacağını öğrenmiştik.

Gerekli parayı aramızda topladıktan sonra, şehrin yetkililerine telgraf çektik. Mesajda seksen beş aç hobonun, öğleye doğru, hareket edeceğini bildiriyor ve onlar için yemek bulundurmanın en çıkar yol olduğunu ekliyorduk. Grand Island Belediye Başkanlığı üyelerinin kurtulmak için iki yolları vardı: ya bizi besleyecekler ya da hapse atacaklardı. Bu sonuncu olasılıkta yine bizi beslemek zorunda kalacaklardı; böylece bize yemek sunma önlemini yeğlediler, zaten bütün diğerlerinin arasında en uygun çözüm yolu buydu!

Katar, öğleye doğru Grand Island'e girdiği zaman

vagonların damlarına oturmuş, güneşte ayaklarımızı sallıyorduk. Kentin bütün polisleri karşılama komitesine dahil edilmişlerdi. Mangalar halinde, masaların hazırlandığı lokantalara ve otellere götürüldük. Kırk sekiz saatten beri oruç tutuyorduk; bunun için hemen işe koyulduk. Polisin bizim için treni zorla bekletmesi şahane bir fikirdi. Tren ağır ağır yola koyulduğunda yol üstüne dizilmiş seksen beş adamcağız, vagonlara hücum etti.

O gece yemekten vazgeçtik, en azından diğerleri, çünkü ben aykırılık yapıyordum. Tren tam yemek saatinde, küçük bir şehirden ayrılırken üç serseriyle pedro oynuyorduk. Tam bu sırada birisi vagona tırmandı. Adamın gömleği kuşku uyandıracak bir şekilde şişmişti. Elinde yamrı yumru ve duman tüten bir kap tutuyordu. Javanın kokusunu içime çektim, çekinmeden etrafımızdakilerin istekli bakışları arasında vagonun karşı köşesine gidip yeni gelenin yanına oturdum ve "java" sıyla gömleğinin altında sakladığı birkaç yiyeceği paylaştım.

Bu bizim İsveçli'ydi!

Akşamın onuna doğru Omaha'ya ulaşıyorduk.

Bu çocukları ıska geçelim, dedi İsveçli.

- Aynısını ben söyleyecektim, diye cevap verdim.

Katar Omaha'ya girdiği zaman İsveçliyle birlikte inmeyi düşünüyorduk. Yan merdivenlere asılarak kendimizi bırakmaya hazırdık ama tren durmadı. Lambaların altında bakırdan rütbeleri ve düğmeleri pırıl pırıl parlayan polisler yolun her iki yanında uzun bir sıra halinde uzanıyorlardı. Ellerine düşersek başımıza neler geleceğini pek iyi biliyorduk! Merdivenlerimizden ayrılmadık ve tren Council Bluffs yönünde Missuri Nehri'ni geçti.

İki bin kişilik serseri ordusuyla "General Kelly" (*), burdan kilometrelerce uzakta, Chautauque Park'ta kamp kurmuştu. Bizim çete artçı birliği oluşturuyordu. Council Bluffs'ta vagonlarımızı bırakarak kampa katılmak için hazırlık yaptık. Gece soğuk bastırmıştı ve yağmurla karışık bir fırtına bizi donduruyor ve iliklerimize kadar ıslatıyordu. Yığınla polis bizi kampa götürdü. İsveçli'yle birlikte fırsat kolladık ve kaçmayı başardık.

(*) 1890'a doğru Amerika ağır bir ekonomik kriz geçiriyordu. İşsizlik ve sefalet her yerde artıyordu. Binlerce yurttaşın paraca desteklediği Kelly adında biri, ülke çapında bir kampanya açtı ve belli başlı eyaletlerde yürüyüş yapan gerçek bir işsizler ordusu oluşturdu. Coxey adında, bir diğer "general" kendinden daha çok söz ettirdi. Birlikleri Washington'da oldukça ciddi karışıklıklara sebep oldu: Askerlerinden büyük bir kısmı polis tarafından öldürüldü. Daha sonra görüleceği gibi yük trenleriyle adamlarını zorla taşıtıyordu. Tabandaki bu gösteriler 1892'de Meclis'i, binlerce işçi çalıştırmaya yarayacak olan, mamur yollar inşaatı da olmak üzere, kamu yararına bazı kanunlara oy vermeye zorladı.

Yağmur daha sonra bardaktan boşanırcasına yağmaya başladı; ellerimizi gözümüzün önüne getirdiğimiz zaman göremeyeceğimiz kadar koyu bir karanlıkta, sığınarak aramak için iki kör gibi el yardımıyla ilerlemeye başladık. Önsezimiz bize öncülük etmiş olmalıydı çünkü çok az bir zaman sonra bir barın önüne dayandık, bar dediğimiz ne açık müşteri bekleyen ne de gecenin o saatinde kapalı olan adresi belli bir bar değildi. tekerleklerin üstüne monte edilmiş kocaman tahta ayaklarla desteklenen seyyar bir bardı bu. Kapıları kitlenmişti. Fırtına gittikçe şiddetleniyordu. Daha fazla düşünmedik. Kapıyı omuzlayıp içeriye daldık.

Çok korkunç geceler geçirmiş, cehennemden farksız büyük şehirlerde "araziye uymuş" (*), su birikintilerinde yatmış, alkol termometresi sıfırın altında 74 dereceyi, yani sıfırın altında yirmi üç dereceyi gösterdiği zaman bile üstüme bir battaniye çekip karda uyumuştum, ama şunu söylemekte ısrar ediyorum ki Council Bluffs gezici meyhanesinde İsveçli'yle birlikte geçirdiğimiz geceden daha sefilini hatırlamıyorum, yüksekte olan bu barakada eğri büğrü tabanda rüzgârın girdiği bir alay delik bulunuyordu. Üstelik fıçılar,

(*) *Araziye uymak, serseri argosunda polisten kaçmak, gizlenmek anlamına gelir.*

raflar bomboştu; kötü şansımızı unutmak ve biraz içimizi ısıtmak için tek şişe içki yoktu. Örtüsüz bir halde ıslanmış pılı pırtımız içinde uyumaya çalıştık. Ben kasanın altına uzandım; arkadaşım ise masanın altına yerleşti.

Tabanın yarıkları ve çatlakları durumu dayanılmaz bir hale sokuyordu. Yarım saat kalmadan da ben kasanın üstüne uzanıyor ve az sonra da İsveçli masanın üstüne boylu boyunca yatıyordu.

Ve orada günün doğmasını bekleyerek titredik durduk.

Öyle titriyordum ki zaten yorulmuş adalelerim beni acı içinde kıvrandırıyordu. İsveçli inlemekten ve horlamaktan başka bir şey yapmıyordu. Dişleri birbirine çarparak şöyle sızlandığını duyuyordum: "Bir daha asla, bir daha asla!"

Bunları, hiç ara vermeden hatta uykuya daldığında bile söylüyordu. Şafağın ilk ışıklarında işkence yerimizi terk ettik. Dışarda kendimizi yoğun ve dondurucu bir sisin içinde bulduk. Düşe kalka bin zorlukla demiryoluna ulaştık. Yemek dilenmek için Omaha'ya dönüyordum "arkadaşım ise Şikago"ya devam ediyordu.

Ayrılık saati gelip çatmıştı. Uyuşmuş ellerimizi bir-

birimize uzattık. Konuşmayı denediğimiz anda dişlerimiz birbirine çarpmaya başladı ve bir tek söz etmekten aciz kaldık. Yalnız ve dünyadan kopmuş bir haldeydik: bütün gördüğümüz dağılan sis içinde iki uçları kaybolan kısa demiryolu şeritleriydi.

Ağzımız kenetlenmiş, ellerimiz sevecenlikle sıkılı, devamlı birbirimize bakıyorduk. İsveçli'nin suratı soğuktan morarmıştı ve benimki de ona benziyor olmalıydı.

Yine de ona şu soruyu sormayı başarabildim.

Bu gece bir daha asla dediğin neydi?

Sözcükler İsveçli'nin gırtlağından çıkmak için mücadele ediyorlardı; sonra uzaktan zayıf bir şekilde, donmuş ruhunun hafif bir mırıltısı gibi bana ulaştılar.

- Serserilik, bir daha asla!

Duraladı ve isteğini onaylamak istercesine sesi boğuklaştı.

Bitti, benim için serserilik! İş bulmaya çalışacağım. Sen de öyle yapmalısın! Bu gibi geceler romatizma yapar.

Bu sefer elimi oldukça kuvvetli sıktı.

- Eyvallah Bo (*)! dedi.

(*) Hobonun kısaltılmışı.

- Eyvallah, Bo! diye cevap verdim.

Bu son karşılaşmamızdan biraz sonra ayrılarak sisin içinde kaybolmuştuk.

Sevgili İsveçlilerin yaptığı araştırmalardan sonra kendisine iyi bir iş bulmasını dilerim

VII

"DEMİRYOLU VELETLERİ" VE "NEŞELİ KEDİLER"

İçimden fışkıran hayat, kanıma işlemiş serüven aşkı, bende soluk alacak zaman bırakmıyordu. "Kaçak yolculuk" yapıyordum, çünkü başka türlü yapamazdım, bilet alacak param yoktu, bir yerde küflenip kalmak beni tiksindiriyordu, inancım, sadece... bu kendimi engellemekten daha kolay geliyordu oysa zaman zaman gazetelerde, dergilerde, biyografya yıllıklarında, serserilere karıştıysam, bunun, sosyoloji öğrenmek için olduğunu bana öğreten, seçme deyimlerle yazılmış yazılar okuyorum. Biyografyalar yönünden şahane bir dikkat ama gerçek bambaşka. Sosyoloji, bende kaza olmaktan öteye gitmedi: sonradan geldi, tıpkı suya dalarken derinin ıslanması gibi.

On altı yaşlarına doğru, doğduğum şehir Oakland'da ilk başlangıcı yaptım. O devirde, aralarına girdiğim avareler dünyasında hatırı sayılır bir ün elde et-

miştim. "İstiridye Hırsızlarının Kralı" namıyla tanınıyordum. Bunların hemen dışında kalan şahıslar: körfezdeki dürüst tayfalar, kabotaj gemileri, deniz sporlarıyla uğraşanlar ve istiridye tarlalarının yasal sahiplerinin beni serseri, sokak çocuğu, hırsız, haydut yerine koyduklarını ve övgü olarak değerlendirdiğim daha az sevimli olmayan başka sıfatlar yakıştırdıklarını da eklemek uygun olur. Bu şöhret, beni yüksek durumuma iten baş dönmesini artırmaktan başka bir işe yaramıyordu. Çok sonraları Milton'un Kayıp Cennet'indeki meşhur cümlesi: "Gökyüzünde hizmet etmektense cehennemde kral olmak iyidir!" sözüne rastlayınca, bazen gerçekten, büyük fikirlerin karşılaştıklarını fark ettim.

Beklenmedik bir rastlantı beni dingillerin üstünde ilk serüvenime itti. İstiridye tarlalarında işsizlik artıyordu ve buradan altmış kilometre ötede, Benicia'ya bıraktığım örtüleri aramaya gitmek için hazırlanıyordum. Çalınmış bir tekne Benicia'dan pek uzakta olmayan Port Costa'da, demir atmıştı. Ve bir polis kontrolü altındaydı. Tekne Mac Crea adındaki bir arkadaşıma aitti. Whiskey Bob, bir diğer arkadaşım onu çalmış ve Port Costa'da bırakıp gitmişti (Zavallı Whiskey Bob! Aynı kış, bilinmeyen biri tarafından kumsalda bulunmuştu). Bir süre önce nehre inmiş ve Dinny

Mac Crea'ya teknesinin nerede olduğunu bildirmiştim; o tekneyi oradan alıp Oakland'a getirirsem bana on dolar vereceğini vaat etmişti.

İskeleye oturmuş ve bu öneriyi bir başka işsiz istiridye hırsızı Yunanlı Nickey'e anlatmıştım. "Haydi gidelim" demiştim ve Nickey bana eşlik etmeyi kabullenmişti. O gün tam yolsuzdum. Varım yoğum, elimde bulunan elli sentle bir kutu Fransız hardalı aldım (o zamanlar Fransız hardalına bayılıyorduk).

Öğleden sonra geç bir saatte, sandalı indirdik ve yola koyulduk. Bütün bir gece yol aldıktan sonra ertesi sabah deniz yükselmesinin şahane başlangıcında ve uygun bir rüzgârla tam yol Carqinez Boğazı'na ulaşıyor ve az sonra da Port Costa'ya geliyorduk. Söz konusu gemi iskeleden en az yetmiş beş metre uzaklıkta bulunuyordu. Tekneye yanaştığımızda halatı çözmeye başladım ve demiri çekmesi için Nickey'i öne gönderdim.

Polis koşarak iskelenin kenarına geldi ve bize seslendi. Birden, tekneyi almak için Dinny Mac Crea'dan yazılı bir yetki belgesi istemeyi unuttuğumu hatırladım. Üstelik polisin sandalı bulduğu ve onu gözlediği için en azından yirmi beş dolar isteyeceğini bilmiyor değildim. Halbuki son elli sentimi az önce aldığım azıklara vermiştim. Mac Crea tarafından söz verilen

ödül ise on dolardan fazlasına çıkmamıştı: Nickey'le bakıştık. İyice dibe gitmiş olan demiri çekmeye çabalıyordu.

- Çabucak içeri al onu! diye mırıldandım.

Sonra döndüm ve polise bağırarak cevap vermeye başladım. O da kulak zarımı patlatırcasına bağırmaya başladı, ikimiz de aynı anda konuşuyorduk ve hava, kulak tırmalayıcı seslerle doluyordu.

Sesi gitgide daha emredici olduğundan, beni dinlemeye zorladı. Nickey, damarları patlayacak bir halde hâlâ demirle cebelleşiyordu. Öbürü şiddetli küfürlerini ve tehditlerini bitirdiği zaman masum masum ona kim olduğunu sordum. Laf kalabalığına getirilerek geçirilen zaman sonunda arkadaşımın demiri kenara almasına izin verdi. Polisin hemen önünde iskele merdivenlerine bir asma kilitle bağlanmış bir sandal duruyordu: Hafif bir rüzgâr yüzümü okşarken deniz yükselmeye başlamıştı. Yelkeni tutan son düğümlere ve palangalardaki iplere şöyle bir baktım. Her şey yerindeydi. O zaman numara yapmayı bıraktım.

-Yollan! diye haykırdım Nickey'e, sonra halatların üstüne sıçradım, onları çözdüm ve Vhiskey Bob'un onları burma değil, düz düğüm yaptığı için talihime şükrettim.

Polis merdivenin altında, kiliti kurcalayıp duruyordu. Tam sandalı kurtardığı ve küreklere atladığı anda çıpa kenara alındı ve son halat çözüldü.

Ben trinket skutalarını toparlarken:

Flok skutalarını koyver! diye emrettim ekibime. Yelken arkaya yattı. Çark ettim ve dümene koştum.

- Aganta skuta flok! diye bağırdım elinden geleni yapan Nickey'e. Polis geminin kıç tarafına yetişmek üzereydi. Pupa yelken ilerleyerek arayı açtık.

Ne şahane olay! Bir bayrağım, olsaydı zafer işareti olarak onu asardım. Kayığın içinde ayakta durarak bizi küfürlere boğan polis bu bayramın tek kara noktası olarak kalıyordu. Herhalde tabancasının yanında olmayışına lanet ediyordu. Bu da düşünmediğimiz bir başka tehlikeydi. Her yönüyle kumarı kazanmıştık.

Ne olursa olsun, bu gemiyi çalmıyorduk, bize ait olmadığına göre, onu kendi adımıza değil ama arkadaşım Dinny Mac Cera'nın adına, "anafor kazancının" sağlayacağı gönüllü bekçilik görevinden yoksun bırakıyorduk.

Birkaç dakikada Benicia'ya varıyorduk ve örtülerim kıyıdaydı. Küçük kayığımı bağladığımız yelkenliyi, bize doğru kim gelirse gelsin fark edebileceğimiz Vapeurs iskelesinin ucuna bağladım. Kimbilir? Belki Port

Costa polisi Benicia'daki meslektaşına telefon ederdi... Nickey'le etrafı kolaçan ettik. Günlük güneşlik güverteye uzanmıştık, serin bir rüzgâr yanaklarımızı okşuyordu ve kendimizi deniz yükselmesinin çalkantılarına ve şıpırtılarıyla beşik gibi sallanmaya bırakmıştık. Oakland'a ikindiden, denizi geri çekilme saatinden önce dönmek olanaksızdı. Fakat bu sıralarda polisin Carquinez Boğazı'na gelebileceğini de düşünmüyor değildik. Bir sonraki deniz yükselmesini, sabahın ikisini beklemekten başka çıkar yol kalmıyordu böylece, biz de bundan gardiyanın burnunun dibinden kaçarak faydalanacaktık.

Hayatımızdan memnun, sigara içerek, güverte üstünde tembel tembel güneşlenmeye devam ettik.

Akıntının hızını hesaplamak için suya tükürdüm.

- Bu rüzgârla, Rio Visita'ya kadar kendimizi akıntıya bırakabiliriz, dedim.

Nehir boyunca meyve mevsimi, diye ekledi Nickey.

- Su alçak, diye sürdürdüm. Sacramento'ya varmak için senenin en güzel zamanı.

Yerimizde doğrularak otururken kafamızda aynı sorularla göz göze geldik Şahane bir batı rüzgârı bizi şarap gibi sarhoş ediyordu. Akıntının hızını hesap-

lamak için ikimiz birden tükürdük. Denizin alçalıp yükselmesinden sonra olacakları ve uygun rüzgârları bilirdim. Denizcilik önsezilerimizi uyarmışlardı. Onlar olmasaydı beni haytalığa iten bütün olaylar zinciri kopardı.

Sessizce palamarları çektik ve yelken açtık. Bu hikâyenin bir bölümünü oluşturan Sacramento Nehri'nin aktığı yöndeki serüvenlerimize geçelim. Sacramento şehrine kadar yol aldık ve bir iskelede demir attık. Su o kadar çekiciydi ki zamanımızın çoğunu yüzmekle geçirdik. Demiryolu köprüsünün yukarısındaki bir kum yığını üstünde güneşlenen delikanlılar gördük, yüzücü grubuyla karşılaştık. İki yer arasında, gevezeliklerini işitmek için kıyıya uzandık. Şimdiye kadar tanıdığım serüvenlerden apayrı konuları konuşuyorlardı. Bunlar "demiryolu çocukları"ydı. Sözlerini işitiyordum ve onları izlemek isteği bana zorla boyun eğdiriyordu.

- Ben Alabama'dayken, diyordu biri... C ve A'da vagon basamakları yoktu, diye sürdürüyordu diğeri. Bir üçüncüsü söze başlıyor: Bu macera Ohio'nun küçük bir şehrinde, Lake Shore and Michigan Southern hattı üzerinde geçiyordu. Sonra bir diğeri: Wabash hattı üstünde hiç Cannon Ball'ı aştın mı? Hayır diye cevap veriyordu arkadaşı, fakat Şikago'yu terk ederken Whi-

te Mail yaptım. Northern Pacific solda sıfır, fakat bekle Montréal Fransız bölgesini anlatayım; orada tek kelime İngilizce konuşulmuyor. "Mongie, Madame, mongie, no spıka da French" (*) diyorsun, açlıktan geberdiğini göstermek için işkembeni yumrukluyorsun. O zaman kadıncağız sana dişi domuzun göğüs kısmından bir parça ve biraz bayat ekmek uzatıyor.

...Kumların üstüne uzanmış, istiridye korsanlarının serüvenlerini gözümden düşürten bu serserilerin sohbetlerine kulak kabartıyordum. Ağızlarından çıkan her sözcükte gözlerimin önünde yeni bir dünya dingiller, yük vagonları "Kaydıraç" pullmanlar, polisler dünyası açılıyordu. Bütün bunlara, serüven deniyordu. Alâ! Ben de bakacaktım, bu hayatın tadına.

Ardından, kendimi karşılaştırdım bütün bu demiryolu çocuklarıyla. Onlardan daha kuvvetli, daha canlı, daha hareketliydim ve kafam onlar kadar iyi çalışıyordu!

Akşam karanlığı basmak üzereyken, yüzdükten sonra yeniden giyindiler ve şehre çıktılar. Onları izledim. Ana caddede para dilenmeye başladılar. Hayatımda asla avuç açmamıştım; serseriliğe başlarken acı çekeceğim en güç deney bu oldu. Bu konuda saçma sa-

(*) Yemek, yemek bayan, Fransızca bilmiyorum.

pan kavramlarım vardı. Felsefeme göre, çalmak sadaka istemekten daha iyiydi; hırsızlık daha asildi çünkü tehlikesi ve cezası dilenciliğe oranla daha büyüktü. İstiridye hırsızı olarak, hak ettiğim cezalara çarptırılmıştım, çekmeye kalsaydım binlerce yıl Devlet hapishanelerinde kalmam gerekirdi. Çalmak erkekçe bir hareketti; dilenmekse aşağılık ve tiksindirici bir işti. Ama, daha sonraları bu görüş tarzını değiştirmek zorunda kalacaktım; sonunda dilenciliği neşeli bir oyun, tatlı bir şaka, bir cesaret jimnastiği olarak ele almaya başladım.

İlk akşam işimi hakkıyla yapamadığımı alçak gönüllülükle itiraf edeyim. Diğer serseriler günlük geçimlerini elde ettikleri halde ben iyi insanlardan tek kuruş koparamamıştım. Meiny - Kid bir yemek parası ödünç verince, lokantaya girip çetenin arasına karışabildim. Ama, Yemek yerken düşünüyordum. "Hırsıza yataklık eden hırsızdan üstün değildir", denir. Meiny - Kid dilencilik yapıyordu ve ben onun hareketinden yararlanıyordum. O halde, ben ondan daha kötüydüm. Aynı şey bir daha tekrarlanmayacaktı. Sonunda, ertesi gün ve diğer günler diğerleri gibi ben de yalvar yakar dilenecektim.

Yunanlı Nickey'in serseriliğe gönlü yoktu. Dilenmek işine gelmediğinden bir gece bir mavnanın üstü-

ne atladı ve nehir boyunca San Fransisko'ya kadar gitti. Bir yarışmada onunla karşılaşalı ancak bir hafta olmuştu. Şimdi profesyonel boksör menajeriydi ve kibirinden patlayacaktı. Kısacası, yerel spor dünyamızda parlak bir kişi olmuştu.

"Tren deneyinden" geçmedikten sonra hiçbir serseri "demiryolu ufaklığı" sayılmaz. Sacramento'da öğrendiğim ilk kural buydu. O halde ben de Sierra Nevada'yı geçecek ve tescilimi yaptıracaktım. Bütün çete bu gösteride yer almaya hazırlanıyordu. İlk kaçak yolculuğu yapmak için French Kid'i yanıma aldım. French Kid, baba ocağından San Fransisko'ya kaçıyor olmalıydı. Nelere yetenekli olduğumuzu göstermek ikimize kalmış bir işti!

Bu konuyu da geçerken, eski lakabım "İstiridye Hırsızlarının Kralı" nın unutulduğunu da biliniz. Monika'mı elde etmiştim; şimdilik "Tıfıl Denizci" olarak çağırılıyordum ve doğduğum devletle aramıza Kayalık dağlar girince "Frisco Veledi" olarak tanınacaktım.

Akşam saat onda Central Pacific ekspresi doğuya gitmek için Sacramento garından çıktı, zamana ait bu ayrıntı belleğime kazılmıştı. Bizim çete on iki kişiden meydana gelmişti, atlamak için gece karanlığından trenin baş kısmında sıralandık. Bu kentte bulunan bütün demiryolu çocukları bizi geçirmeye geldiler ve

gırgırına bizleri yerimizden ayırmaya çalıştılar. Bu kötü oyunu oynamak için kırk kişi işe koyuldu. Çetenin reisi, Bob adında neşeli biriydi. Sacramento'da yola çıkıp bütün Amerika arasında kaçak yolculuk etmiştir. French - Kid'i ve beni bir yana çekip şunları söyledi: "Arkadaşları başınızdan savmaya çalışacağız. İkinizin, tecrübesizliği, beni merhamete getirdi. Ama diğerleri işin içinden sıyrılabilirler. Posta vagonu göründüğü anda, çatısına sıçrayın ve Roseville'i geçene kadar oraya yapışıp kalın. Sıkı durun! Bu köyün aynasızlarının ciğeri beş para etmez."

Alışılagelmiş düdük sesinden sonra lokomotif hareket etti. Üç vagon vardı ve hepimizi almıştı. Tırmanmaya çalışırken bir kısmı gürültüsüz hareket etmeyi tercih ediyorlardı fakat kırk arkadaşımız bağıra çağıra başa toplandılar. Bob'un öğütlerini dinleyerek çabucak vagonlardan birinin "köprü"süne yerleştim.

Uzandım ve kalbim çarparak olacakları beklemeye başladım. Tren memurları baş kısımda bulunuyorlardı. Göz açıp kapayıncaya kadar arkadaşlarım çukurlara atıldılar!

Katar sekiz yüz metre gittikten sonra görevliler isteklerinde direndiler ve sağa sola tırmanmış olan serserileri indirdiler. Kesin zaferi elde eden yalnız bendim!

Demiryolu vaftizim bu şekilde oldu.

İki yıl sonra yol rastlantıları beni yine French - Kid karşısına çıkardı. Zavallının, trenden atlarken iki ayağı kesilmişti. Bacaklarının kesildiği yeri göstermek için direndi ve bu zevki ondan esirgemedim. Sakatların zavallılıklarını göstermek istemeleri gerçekten çok ilginçtir. Serserilik sırasında iki sakatın karşılaşması çekiciliğini asla kaybetmez; ortak sıkıntıları onlar için sonu gelmez bir sohbet kaynağı olur; onları bu hale koyan kazayı ayrıntılarıyla anlatırlar, ameliyattan öğrendiklerini tasvir ederler, kendilerine bakan ya da başka bir tıp öğrencisi hakkında fikir yürütürler ve sonunda hiç şüphesiz sargılarını çıkarmak ve yaralarını karşılaştırmak için bir kenara çekilirler.

Çok sonraları French - Kid'in geçirdiği kazadan sonra trenin kar yüzünden raydan çıktığını öğrendim; Mutlu Joe'nin iki bacağı un ufak olmuştu ve diğer arkadaşlar da hafif yara ve bereler almıştı.

Bana gelince, Bob'un bahsettiği Roseville yolunun birinci mi yoksa ikinci durakta mı olduğunu hatırlamaya çalışarak vagonumun çatısında uzanmış duruyordum ama karar vermiştim, yerimde kalacaktım. Bu oyunun acemisiydim bu yüzden olduğum yerde kalmayı yeğliyordum.

Yerimden kıpırdamaya cesaret edemeden sabahın yedisinde vardığımız Trucke'ye kadar sığınaklardan ve tünellerden geçen posta vagonunun "köprü"sünü terk etmediğimi arkadaşlarıma asla açıklamadım. Vagonun çatısına yapışarak, can sıkıcı en ufak bir olayla karşılaşmaksızın Sierra'yı geçmiştim. Bu konuda kimseye bir şey söylemedim, çünkü bütün grup benimle alay ederdi. Dağın üstündeki ilk yolculuğuma dair gerçeği ilk defa bugün açıklamaya yelteniyorum.

Sacramento'ya gelmek için Sierra'yı geçerek Sacramento'ya döndüğümde oybirliğiyle onlara onur verdiğimi, mükemmel bir demiryolu ufaklığıyla tanışmış olduklarını belirttiler.

Yine de daha öğreneceğim çok şey vardı. Bob bana ilk adımlarda yol gösteriyordu ve Allahtan, iyi bir okuldaydım. Sacramento panayırı sırasında, bir akşam eğlenmek için şehirde dolaşırken karışıklık sırasında şapkamı kaybettim. Yol ortasında şapkasız kalmıştım. Bob beni bir yana çekti ve bu hatamı nasıl onaracağımı açıkladı. Onun öğütlerini dinleyip dinlemeyeceğime için karar veremiyordum. Düşünün: üç gün kaldığım hapisten yeni çıkmıştım, polis beni tekrar yakalarsa bu sefer işim tamamdı. Diğer yandan, korktuğumu belli etmek istemiyordum; cesurluğumu kezlerce kanıtlamamış mıydım? Hele şimdi çeteye da-

hildim; geri çekilmek olanaksızdı.

Beşinci caddenin ve K. caddesinin köşesinde nöbet tuttuk. Akşam yeni başlıyordu ve her yer tıklım tıklım kalabalıktı. Bob önümüzden geçen her Çinli'in şapkasını inceliyordu. Serserilerin, sert kenarlı beş dolarlık "Stetson" şapkalarını giydiğini görünce şaşırmıştım. Şimdi onların geldiği yerde kök salıyordum. Birazdan yapacağım şekilde, Çinliler'in kafalarından faydalanıyorladı. Telaşlanmıştım - etrafımda o kadar çok insan var ki- ama Bob bir buzdağı kadar soğuktu. Birçok kez, tam kararla, bir Çinli'ye doğru ilerlediğim zaman Bob beni arkaya çekiyordu. Bana kendi zevkine göre bir model seçmek istiyordu. Zaman zaman önümüzden ölçüme uygun ama biraz modası geçmiş bir şapka geçiyordu; bir düzine aşağılık şapka geçtikten sonra bir yenisi geçiyordu. Pırıl pırıl bir tanesi geçtiği zaman kenarı ya dar ya da geniş oluyordu. Allahım, Bob ne kadar zorluk çıkarıyordu! Bana gelince o kadar bitkindim ki herhangi bir şapkayı almakla yetinecektim.

Sonunda düşlerime giren şapka gözüktü, sanki bütün Sacramento'da benim için özel olarak yapılmış gibiydi. İlk görüşte bayıldım. Bob'la bakıştık. Etrafta bir aynasızın dolaşmadığına emin olmak için çevreye bakındı, sonra bana bir baş işareti yaptı. Hemen Stetson'u Çinli'nin kafasından kaldırdım ve kendi kafa-

ma geçirdim. Tıpatıp geliyordu! Birden sıçradım. Bob avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Bir çelme taktığı kızgın Moğol'un yolunu kesmeye çalıştığını fark ettim. Bütün hızımla sıvıştım, caddenin köşesinde kayboldum ve ikinci dönemece saptım. Burada gelip geçenler daha azdı; kaldırımı sakin adımlarla gidiyordum ve kamulaştırma hareketimden dolayı kendimi tebrik ederek derin bir nefes aldım.

Birden, arkamdaki yolun ucunda, iki yurttaşı ve yarım düzine insanla, bizim Çinli, başı çıplak olarak bitiverdi. Bir sonraki köşeye kadar kaçıp şoseyi geçtim ve bir sokağa daldım. Bu kez alicengiz oyunu oynadığıma inanarak uygun adım yürümeye başladım. Ama birkaç saniye sonra, Moğol tehlikesi arkamdan geliyordu. Bu, bilinen tavşan ve kaplumbağa öyküsüydü. Benden hızlı koşamıyordu ama ağır adımlarıyla beni izlemeye devam ediyor ve bana lanet ederek nefes tüketiyordu.

Namussuzluğuma tanık olması için bütün Sacramento'yu arkasına toplamıştı; şehrin oldukça büyük kısmı arkasında toplanıyordu. Bir tavşan gibi kaçıyordum ve bu inatçı kaplumbağa Moğol, gittikçe artan halkla beraber beni izliyordu. Sonunda bir polis kalabalığı geldiği zaman bacaklarımın bütün hızıyla kaçtım. Zikzaklar yaptım, izimi kaybettirdim ve bir çırpı-

da en az yarım ev boyu yol aldım.

Bizim Çinli'yi bir daha görmedim. Şapkası, şapkacı dükkânından yeni çıkan şık Stetson'u, hayranlıktan bütün grubun rengini sararttı. Benim için şahane bir olayın anısını temsil ediyordu ve onu bir yıldan fazla kullanacaktım.

Demiryolu çocukları, tek başınıza rastladığınız ve serüvenlerini size anlatmaktan hoşlandıkları anda şahane arkadaşlardır. Ama sakın çete halinde dolaştıkları zaman onlara bel bağlamayın. O zaman kurtlar gibi vahşileşirler ve en kuvvetli adamın bile hakkından gelirler. Birinin üstüne atladıklarında, onu yere serinceye ve güçsüz bırakıncaya değin parmaklarını sıkarlar. Onları birçok kere iş başındayken gördüğümden ne söylediğimi iyi biliyorum. Hırsızlık ise günlük, olağan olaylardandır. "Kuvvetli kol" darbesine dikkat! İzlediğim çetenin bütün çocukları bu oyunda ustaydı. Bacaklarını kaybetmeden önce French Kid bile.

"Söğütler"de tanık olduğum manzaranın görüntüsü hâlâ bugün gibi gözümün önündedir. "Söğütler" Sacramento merkezine en fazla beş dakika uzaklıkta, geniş bir alanın ortasında, garın yanında bir ağaç topluluğudur. Demiryolu çocukları tarafından ele geçirilmiş kuvvetli bir gazeteci fark ediyorum. Kızgın, içinde korkunun zerresi yok ve gücüne güvenerek onları

baştan aşağı küfre boğuyor. En azından doksan kiloluk ve kasları çelik gibi sert, iriyarı biri; kendisini bekleyen gelecekten kuşkulanmıyor. Serseriler, haykırıyor ve aynı anda etrafında dönüyorlar. Adam kendi ekseni etrafında dönerek sağa sola vuruyor.

Benden iki adım ötede bulunan Sakal Kid öne sıçrıyor ve dirseğini adamın sırtına yerleştiriyor, sağ kolunu boynunun etrafından bilek kemiği boyun damarını sıkıştıracak şekilde; geçiriyor sonra bütün gücüyle arkaya doğru atılıyor ve bu iri levyeyle, zavallı adamın nefesini kesiyor. İşte "kuvvetli kol" olarak adlandırılan bu.

Adam direniyor ama hareketsiz kalmış denebilir. Demiryolu çocukları hep birden üstüne atılıyorlar, hızla saldıran kurtlar gibi kurbanın vücuduna, kollarına ve bacaklarına asılıyorlar. Sakal Kid adamın boynuna asılıyor ve arkaya doğru çekmeye devam ediyor. Öbürü serseri yığınının altında yerde yuvarlanıyor. O zaman Sakal Kid avını bırakmaksızın pozisyon değiştiriyor. Bir kısmı ceplerini karıştırırken diğerleri yuvarlanmasını önlemek için kollarını ve bacaklarını tutuyorlar. İşlerini sağlama bağlamak için şimdilik yenilmiş adamın ayakkabılarını alıyorlar. "Kuvvetli kol" adamın boğazını sıkıyor. Boğulurcasına kısık sesler çıkarıyor ve çocuklar işlerine devam ediyorlar. Ama

hiçbir şekilde onu öldürmeye niyetleri yok.

Şimdi her şey bitti. Bir emirle kıskaç kollar gevşiyor ve çocuklar daire halinde dağılıyorlar. Bir tanesi pabuçları götürüyor, bununla nerden yarım dolar elde edeceğini biliyor. Doğrularak oturan adam etrafına korkuyla bakıyor. Saf dışı edilmiş. Karşı koymak istese bile karanlıklar içinde çıplak ayakla yapılacak bir takip ona bir sonuç sağlamayacak.

Bir an oyalanıyorum. Zavallıcık boynunun kırılmadığından emin olmak istercesine boğazını yokluyor, öksürerek kısık sesler çıkarıyor. Bu kötü manzaradan kaçmak ve çeteye ulaşmak için bir kaçak gibi uzaklaşıyorum ama orada, ay ışığı altında oturmuş, biraz şaşkın, korkmuş ve saçları dağılmış, garip bir şekilde kafasını ve boynunu oynatan haliyle onu her zaman göreceğim.

Tıpkı örümceğin sevdiği yiyeceğin sinek olması gibi, sarhoşlar da demiryolu çocuklarının sevdikleri avlardan. Onlar için dut gibi birini soymanın adı "bir kadavrayı çevirmek" oluyor ve her yerde bu tür kolay avları gözlüyorlar. Bazen, özellikle polis müdahalesinden kuşku duyulmadığı zaman, eğlenceli bir görüntü meydana geliyor. Birinci saldırıda sarhoşun para ve ziyneti alınıyor. Sonra serseriler kurbanlarının etrafında bir çeşit savaş konseyi kuruyorlar. "Kadavranın"

kravatını takmaya heveslenen, kravatı, çekip alıyor. Biri gömleğiyle iç donunu mu istiyor? Onları hemen kaldırıyor ve bir bıçakla kolları ve bacakları kısaltıyor. Zaman zaman istemedikleri pılı pırtıyı sarhoşun yanına bırakarak, giden demiryolu ufaklıklarına büyük gelen palto ve pantolonu almaları için diğer serseri arkadaşlarını çağırıyorlar.

Gözümün önünde başka bir görüntü beliriyor. Karanlık bir geceden; içinde olduğum çete bir banliyö şehrinde kaldırımları arşınlıyor. Biraz ötede, biri yandan yandan caddeyi geçiyor. Yürüyüşü düşünceli. Serseriler avın kokusunu hemen alıyorlar: O da ayyaşın biri. Karşı kaldırıma çıkarken yalpalıyor ve karanlığın içinde kayboluyor. Çete çıt çıkarmadan adamı izlemeye koyuluyor ve ağaçlık bir yerde yakalıyorlar. Ama ne görüyorum: Bodur, garip çığlıklar atan bazı karışık şekiller, av köpeği sürüsüyle, avının arasına giriyor. Bu, bir başka demiryolu çocukları çetesi. Ondan sonraki dakikalarda avlarına sahip çıkacaklardır. Gerçekten de adamı on iki ev öteye kovalıyorlar ve onlarla mücadele etmeye başlıyoruz. Kurtların yavru kurt olduğu garip ilkel bir dünya. Gerçekten de aralarından hiçbirinin on iki, on üç yaşından fazla olduğunu sanmıyorum. Bir müddet sonra onlarla sohbet ettim; o gün dağı geçtiklerini ve Denver ve Salt Lake

City'den geldiklerini öğrendim.

Bizim çete öne atıldı. Genç kurtlar küçük iblisler gibi uluyup dövüşüyorlar. Ayyaşın etrafında, iki tarafın mücadelesi epey çekişmeli oluyor. Adam karışıklığın ortasına yuvarlanıyor ve savaş kıyasıya sürüyor. Haykırmalar gözyaşları ve inlemeler arasında yavru kurtlar geri çekilmeye razı oluyorlar ve sonunda bizim çete "kadavrayı yuvarlıyor." Ama savaşın etrafında yapıldığını gören zavallının aptallaşmış yüzünü her zaman hatırlayacağım. Karanlıklar içinde zavallı adamın sendeleyen ve zerrece anlamadığı bu savaşta babacan bir tavırla pasif bir şekilde karışmaya çalıştığı zamanki halini ve sayısız el tarafından sıkıştırılıp çetenin en ağırı tarafından sürüklenirken dünyanın en savunmasız kişisinin kendisi olduğunu ve yüzünün acıklı ifadesini şu anda bile karanlıklar arasından seçiyorum.

"Paçavracılar" ya da dilenciler de aynı şekilde demiryolu çocuklarının sevdiği avlardan. Dilenci çalıştığı ve her şeyini yanında taşıdığından, diğerleri onun üstünde biraz bozuk para bulmayı bekliyorlar. Bu tür av için en iyi avlanma yeri şehrin kenarında, dilencinin uyumak için yer aradığı, demiryolları, odun depoları, ambarlar, hangarlar vb...

Çaylakların da demiryolu çocuklarından çekmediği kalmaz. Çaylaklar demiryoluna yeni gelmiş, ergenliğe

yakın ya da yeni yetme çömezlerdir.

Demiryolu adımı Frisco Kid'den Tayfa Jack'a çevirdiğim sıralarda benim de bir çaylak olduğumdan kuşku duyuldu. Ne var ki az zaman sonra fikir değiştirilmek zorunda kalındı, çünkü az zamanda gerçek bir profesyonelin bütün dış belirtilerini elde etmiştim. Şunu iyi biliniz ki, onlar demiryolunun aristokratları, senyörleri ve ağaları, savaşçıları, ilkel asilleri, Nietzche'nin değerli boz havyanlarıdır.

Nevada'dan döndüğümde sandalımın bağlı olduğu, Dinny Mac Crea'nın gemisini bazı korsanların çaldığını öğrendim. Herhalde bana "kaçak yolculuk" yapmaktan başka yol kalmıyordu.

Sacramento'dan iyice bunaldığımda çeteden izin aldıp şehri terk ederken dostluk gösterisi olarak trenden beni çıkarmaya kalktılar. Bundan sonra San Joakim vadisine indim. Serserilik beni avuçları içine almıştı. Alıştığım bu hayatı bırakamıyordum. Daha sonraları defalarca deniz yolculuğu yaptım; çeşitli işlere girip çıktım; kaçacak yolculuklar, önce "kuyruklu yıldız" daha sonra "profsyonel oldum ve en sonunda iliklerime işleyen bir "Sosyoloji" banyosu.

VIII

KELLY'NİN SANAYİ ORDUSU

"Kelly'nin Sanayi Ordusu" adı altında tanınan, iki bin serserilik çapulcu takımıyla haftalar boyu süren zengin bir yolculuk yapma fırsatı bulmuştum. Aralarına katılıp, haftalar boyu süren yapma fırsatı bulduğumiki bin serserilik çapulcu takımı "Kelly'nin Sanayi Ordusu" adı ile tanınıyordu. Çaresizlikten bir süre Council Bluffs'ta konaklayan Kelly ordusu sonunda çileden çıkarak aralarına katıldığım gün başka bir treni ele geçirmek geçmişti. Durumun ümitsizliğinden Kelly ordusu bir süre Council Bluffs'ta konaklamış ve aralarına katıldığım gün çileden çıkarak bir treni zorla ele geçirmek için yürüyüşe çıkmışlardı.

Ne kadar muhteşem bir manzara! Buradan on kilometre ötedeki Weston köyüne giden ve ancak bir arabanın geçebileceği dar bir yolda, sancak açmış iki bin serseri, iki tümene ayrılmış, bölükler halinde boru ve

trampet sesleri arasında, siyah bir ata binmiş General Kelly'nin önünde resmi geçit yapıyorlardı. En son katılan ben olduğumdan ikinci tümenin son alayının son bölüğüne üstelik artçı takımın da en arka sırasına yerleştirildim. Ordu, Şikago Milwauke St Paul ve Rock Island hatları yakınında konakladı.

Gardan ilk çıkan treni ele geçirmek amacındaydık ama demir yolu görevlileri planlarımızı bozdular: Her iki hatta da makas açmadıklarından hiçbir katar geçmedi. Bu arada, terk edilmiş hatlar yakınında konak yerimizi hazırlarken Omaha'nın ve Council Bluffs'un iyi kalpli burjuvaları canla başla çırpınıyorlardı. Bize göndermeleri ve emrimize vermeleri için kışkırtıyorlardı. Ayaktakımını Council Bluffs garından bir treni ele geçirmeye teşvik ediyorlardı. Demiryolu görevlileri onlara bu olanağı vermedi. Ertesi gün erkenden tek vagonlu bir lokomotif istasyona geldi ve gara doğru yol değiştirerek kenara alındı. Rayların üstündeki bu ilk hayat belirtisiyle bütün ordu yol boyunca sıralandı.

Aynı anda iki hatta birden hareket belirdi. Batıdan, bize doğru gelen bir lokomotifin uzun ve tiz düdüğü duyuldu. Herkes binmeye hazırlanıyordu. Tren gök gürlemesi gibi ses çıkararak bir şimşek hızıyla burnumuzun dibinden geçti gitti. Ona binebilecek serseri

daha anasından doğmamıştı. İkinci bir lokomotif düdük çaldı ve bir başka tren daha geçti istasyondan bütün hızıyla, sonra bir diğeri ve saatler boyu böylece ardı arkası kesilmedi. Bundan sonraki katarlar ise onarılmış eski lokomotiflerle, posta vagonlarıyla, kurtarıcı makinelerle ve diğer ıvır zıvırlar oluşuyordu. Böylece, Council Bluffs istasyonu tamamen boşaltıldı, kenara çekilmiş olan lokomotif doğuya doğru gitti ve yollar yeniden ıssızlaştı.

O gün ve bir sonraki gün olaysız geçti. Bu sırada yağmur, dolu ve rüzgârdan mahvolmuş iki bin serseri demiryolu kenarında beklemekten sıkılmaya başlamıştı. O gece Council'in mert halkı demiryolu memurlarına çok kötü bir oyun oynadılar. Council Bluffs'ta toplanmış büyük bir kalabalık Omaha köprüsünden nehri geçti ve Union Pacific depolarından bir aşırma harekâtını yürütmek için başka bir çeteye katıldı. Önce bir lokomotifi, sonra bütün treni ele geçirdiler. Rock-Island hattından Missuri'yi tekrar geçmek ve katarı bize ulaştırmak için vagonların içine yığıldılar. Görevliler, başarılmış bu harekâtı bozmak için çok çalıştılar beceremediler, Weston'un başmühendis ve yardımcısının bu becerisizlikleri Weston'un başmühendis ve yardımcısının, dehşete kapılacağı bir olaya yol açtı. Bu iki kişi, telgrafla alınmış gizli emire

uyup imdat trenimizin yoldan çıkması için rayları sökmeye çalışıyorlardı. Tedbir olarak, iki arkadaşımızı yollara keşif için çıkarmıştık. Suçüstü yakalanan mühendis ve yardımcısının etrafı, onları hemen linç etmeye hazır iki bin kızgın serseri tarafından çevrildi. Tren o sırada gelmeseydi sağ kalmazlardı.

Çilemiz daha bitmemişti. Şehir sakinleri acelelerinden yeterince uzun bir tren meydana getirmeyi akıl edememişlerdi. İki bin adamı yerleştirecek yer yoktu. Böylece şehir halkı ve serseriler kardeşçe sohbet ettikten ve birlikte şarkı söyledikten sonra ayrılmak zorunda kaldılar: Council Bluffs halkı Onaha'ya dönmek için ele geçirilmiş trenlerine tekrar bindiler. Ertesi sabah, iki yüz on kilometre uzaklıktaki Des Moienes'e yok yere gitmek üzere yola koyulduk. Ondan sonra Kelly ordusu bir daha trene binmedi. Bölükler bunun kendilerine pahalıya mal olacağını biliyorlardı ama bunu prensip olarak kabul ettikleri için yerine getirdiler ve sonunda bu oyunda kazandılar.

Underwood, Leola, Menden, Avoca, Walnut, Marno, Atlantic, Wyoto, Anita, Adair, Adam, Casey, Stuart, Dexter, Carlham, De Soto, Van Meter, Boonevil-le, Comerce, Valley, Yunction, Iowa'nın verimli toprakları üzerinde kat ettiğimiz yolu yeniden görebilmek için haritayı incelerken, bütün bu şehirleri tek-

rar hatırlıyorum. Ya Iowa'nın konuksever çiftçileri! Arabalarıyla önümüze çıkıyorlar ve yüklerimizi taşıyorlardı; öğlenleri yol kenarında bize sıcak yemekler ikram ediyorlardı; düzenli küçük şehirlerin belediye başkanları hoş geldiniz söylevleri veriyorlar ve gidiş saatimizde iyi yolculuklar diliyorlardı; temsilci seçilen genç kızlar bizi karşılıyor ve sokaklara dökülen halkın bir kısmı bizimle kolkola ana caddede yürüyorlardı. Bir kente girdiğimizde sevinçle karşılanıyorduk. Böylece her gün yeniden bayram başlıyordu çünkü şehirler sayıca çok ve birbirine yakındılar.

Akşamları konak yerimiz neşeli şehir halkı tarafından istila ediliyordu. Her grup ateş yakıyor ve bu ateşlerin etrafında neşeyle eğleniliyordu. Şarkıcı ve dansözler bölüğünün, yani bizim bölüğün süksesinde aşçıların da büyük payı vardı. Konak yerinin bir başka köşesinde "Neşe kulübünün" korosu dinleniyordu. Yıldızlardan biri, L. bölüğünden bir "Dişçi"ydi ve bundan çok gurur duyuyorduk. Ordudaki bütün ağızlar onun kerpeteninden geçmişti, dişler genellikle yemek saatinde söküldüğü için sindirimimiz bir yığın komik olay arasında kolaylaşıyordu. Dişçinin anestezi ilacı yoktu ama ameliyat edilecek kimseyi sıkıca tutacak iki kişi her zaman çıkıyordu.

"Neşe kulübünün" ve bölük eğlencelerinin dışında

genellikle dini hizmetlere de yardım ediyorduk. Kentlerin din adamları kilisede ayin yapıyorlar ve vaazları bol miktarda siyasi söylevler izliyordu. Bu haliyle ortalık, neşesi son kertesine ulaşmış bir panayıra benzetilebilirdi. İki bin serseri arasından pek çok yetenekler çıkabilirdi. Şehir takımıyla pazar günleri karşılaşılan ünlü bir beyzbol ekibimiz olduğunu hatırlıyorum. Çoğu kez, arka arkaya iki kere yenerdik.

Geçen yıl, bir konferans dönüşünden sonra, Des Moines'den, Pullman'da, bir "kaydıraçlı Pullmann" da değil ama gerçek bir lüks vagonla geçtim. Şehrin dolaylarında eski maden ocağını yeniden gördüm ve kalbim hızla çarpmaya başladı. On iki yıl önce burada, bu maden ocağında Kelly'nin adamları konaklamış ve ayakları yara içinde kaldığından artık yürümemeye büyük yemin etmişlerdi. Maden ocağını ele geçirmiş ve Des Moines halkına, kentlerine yürüyerek girdiysek bunun aynı şekilde çıkıp gideceğimiz anlamına gelmediğini de bildirmiştik. Des Moines konuksever bir şehirdi ama bu sefer gerçekten çok ileri gitmiştik. Şöyle bir hesaplayın, okuyucu dostum: iki bin serseri üç öğün kuvvetli yemek yerse, bu günde altıbin, haftada kırk iki bin ve takvimdeki en kısa ayda yüz altmış sekiz bin öğün yemek yapar. Bu sınırı aşmak oluyordu. Tek kuruşumuz yoktu. Bizi beslemek için bir ça-

re bulmak halkın bileceği işti.

Şehir korkudan deliye dönmüştü. Kampın içinde dolaşıyor, politika konuları tartışıyor, dini şarkılar konseri veriyor, dişleri söküyor, beyzbol oynuyor ve Des Moines'ların masrafını çektiği günde altı bin öğün yemeği silip süpürüyorduk. Belediye demiryolları kumpanyasına, yardıma gelmesi için rica etti, ama kumpanya gözlerinin yaşına bakmadı; bize tren vermeyeceğini açıkladı; bu son sözüydü. Hiçbir şekilde geçmiş bir örneği uygulamak istemiyordu. Bu arada biz yemeye devam ediyorduk. Durum korkunç bir hal almaya başlamıştı. Waşhington'a gitmek istiyorduk. Des Moines'lar özel bir tarife uygulansa bile biletlerimizi ödemek için bağış kampanyası açmıştı.

Adamın biri dahiyane bir fikirle sorunu çözdü. Mademki biz yürüyerek gitmeyi reddediyorduk; o halde gemiyle gidecektik. Des Moines'dan Keokuk'a Missisipi'ye çıkan beş yüz kilometre uzunluğunda Des Moines Irmağı akıyordu, sağlam bir gemi temin edilirse, diye belirtiyordu bizim dahi, Misssipi üstünden Ohio'ya kadar gidebilir ve sonra da dağların üstünde kısa bir yolculuktan sonra Washington'a ulaşabilirdik.

Böylece Des Moines şehri bir yardım kampanyası açtı. Cömert şehir halkı buna binlerce dolarla katıldılar. Kalafatlamak için hazırı sayılır miktarda tahta, çi-

vi, halatlar ve üstüpü alındı, Des Moines Irmağı kenarında gerçek bir tersane törenle açıldı. Aslında Des Moines Irmağı haksız yere "ırmak" rütbesine yükselmiş kötü bir akarsuydu. Bizim batıda bunun gibilere "derecik" denirdi. Şehrin yaşlıları başlarını sallayarak bu ırmakta yüzemeyeceğimizi, bizi taşımak için yeterli su olmadığını bildiriyorlardı. Des Moines yüksek yetkilileri buna önem vermiyorlardı; başlıca amaç bizden kurtulmaktı; ve bizler de başaracağımızdan öyle emin ve öyle iyimserdik ki buna pek aldırmıyorduk.

9 Mayıs 1894, bir çarşamba günü büyük bir şevkle yola koyulduk. Sonunda, Des Moines şehri bizden kurtulmuştu ve onu da çıkmazdan kurtaran hemşerisine bronz bir heykel borçluydu. Gemi masraflarının onlar tarafından karşılandığı bir gerçekti ve ocağında altmış bin kap yemek tüketmiştik, ayrıca çorak bölgelerde aç kalma olasılığı olduğundan on iki bin kap yemek fazladan aldığımız da bir gerçekti. Bir de Des Moines'da on bir gün yerine on bir ay kaldığımızı düşünün! Ayrılmadan önce, ırmak bizi taşımazsa geri döneceğimize yemin ettik.

Yanımıza on iki bin kap yemek alma fikri en azından erzak gemisinin "açıkgözleri"ne göre, harika bir fikirdi; gerçekten de pek çabuk ortadan kayboldular ve bir daha onları görmedik.

Yolculuk başlar başlamaz gruplar dağıldı. Bütün insan toplulukları içinde belli bir oranda kaytarıcılar, yeteneksizler, vasat insanlar ve kurnazlar bulunur. Bizim gemide, L. bölüğünün kalburüstü on kişisiydik. İki nedenden dolayı bu manganın içindeydim: birincisi yiyecek bulmakta benden daha beceriklisi yoktu ve sonra da adım Tayfa Jack değil miydi? Gemileri ve denizciliği biliyordum. L. bölüğündeki kırk arkadaşımızı dert edinmeksizin, yiyeceklerimiz azaldığı anda kendi olanaklarımızı kullanarak elde etmeye karar verdik. O zaman küçük donanmanın bütün gemilerini arkada bırakarak bütün ırmağı tek başımıza geçtik, şuradan buradan ne yiyecek olursa topluyorduk ve maalesef! İtiraf etmek zorundaydım ki, zaman zaman çiftçilerin ardımızdaki ordu emrine ayırdıkları erzağı çekip alıyorduk.

Bu beş yüz kilometrelik yolculuğumuzda genellikle, ordudan yarım gün veya tam gün önde oluyorduk. Birkaç Amerikan bayrağı elde etmeyi başardığımızdan küçük bir şehre yaklaştığımızda ya da kıyıda bir köylü grubu fark ettiğimizde, direğe çekiyor, kendimizi levazım subayları gibi tanıtıyor ve Kelly ordusu adına hazırlanmış erzakları görmek istiyorduk. Derhal, önümüze seriliyordu. Hareket tarzımızda bayağı hiçbir şey yoktu: taşıyamayacağımız kadarını asla almıyor-

duk. Ama en iyisini çekip alıyorduk. Örneğin, insancıl bir çiftçi oldukça değerli bir tütün bağışında bulunursa, hepsini kaldırıyorduk, aynı şekilde şeker, tereyağı, kahve ve konservelerini de; ama fasulye ve un çuvalları ya da kesilmiş iki üç dana hediye edince almaktan kesin olarak sakınıyor ve erzağın bizi izleyen levazım gemilerine aktarılması emrini vermeyi ihmal etmeksizin yolumuza devam ediyorduk.

Allahım! ne bolluk içinde yaşıyorduk bu bereket ülkesinde! General Kelly boşuna bizi geçmeye uğraşıyordu. Bizi yakalamak ve korsanlıklarımıza son vermek için çift kürekli hafif bir sandalla iki kişi yolladı. Gerçekten bize ulaştılar, bu gerçek, ama on kişiye karşı iki kişiydiler. Bize generalin onlara bizi tutuklamayı emrettiğini bildirdiler. Bizi götürme isteklerinin kabul edilmemesi üzerine şehrin yüksek yetkililerinden yardım istemek amacıyla bir sonraki şehre doğru yola koyuldular. Onlar gittikten sonra karaya indik, hafif bir yemek yedik ve karanlıktan yararlanarak şehri ve polisini geçtik.

Yolculuğun bu kısmında günlük tuttum, şimdi onu yeniden okurken sürekli aynı lafı yazmış olduğumu görüyorum. "Nefis yemek" Hiç şüphesiz bir elimiz yağda bir elimiz baldaydı! Kahvemizi kaynar suyla da pişirmeye tenezzül etmiyorduk... Saf süt kullanıyor-

duk ve yanılmıyorsam, bu şahane içkiyi "Solgun Viyana" adı altında vaftiz etmiştik.

Ülkenin en iyi ürünlerini toplayarak önde giderken ve erzak gemisi de kaçıp gittiğinden ordunun büyük bir kısmı açlıktan ölüyordu. Bunun için acı bir durum olduğunu itiraf ediyorum, ne yazık ki, onumuz da açıkgöz ve cesur bireycilerdik. Besinin, ilk önce varanların ve "Solgun Viyana"nın güçlülerin hakkı olduğuna inanıyorduk. Bir defasında ordu kırk sekiz saat boyunca yemek bulamadı; sonra yaklaşık olarak üç yüz nüfuslu bir köye, Red Rock'a geldi. Burada da, ordunun bütün geçtiği yerlerde olduğu gibi bir savunma komitesi kurulmuştu. Aile ortalamasını beş kişi olarak alırsak, Red Rock Köyü altmış hanelikti. Bu savunma komitesi, gemilerini kıyı boyunca iki üç sıra halinde demirleyen iki bin aç serserinin aniden gelişiyle büyük bir kaygıya kapılmıştı. General Kelly iyi bir adamdı. Hiçbir şekilde köylülere yük olmak istemiyordu. Bu altmış ailenin onlara iki bin kişilik yemek hazırlamasını da beklemiyordu. Ayrıca, ordunun belli bir bütçesi de vardı.

Fakat Red Rock savunma komitesi iyice şaşırmıştı. "İşgalciler desteklenmeyecek" diyorlardı. General yiyecek satın almak için görüşmeye gelişinde, komite açık bir şekilde satmayı reddetti. Ellerinde satacak

hiçbir şey yoktu ve General Kelly'nin parasını ne yapacaktı. Böyle olunca, bizimki en büyük kozu kullandı. Boru çalınmasını emretti. Ordu gemilerden indi ve kıyı boyunca olayı seyreden komitenin önünde, savaş duruşuna geçti.

Generalin söylevi kısa oldu.

- Çocuklarım, dedi, ne zamandan beri yemek yemediniz?

- Evvelki günden beri!

Aç mısınız?

İki bin gırtlaktan çıkan onaylayıcı haykırış yeri göğü titretti. Sonra general, Red Rock komitesine döndü.

Baylar durumu anlıyor musunuz? Kırk sekiz saatten beri çocuklarımın kursağına tek lokma girmedi. Onları şehre salarsam, olacaklardan sorumlu değilim. Dayanma güçlerinin sonlarına geldiler. Yiyecek satın almayı kendim önerdim ama satmayı siz reddettiniz. Size bildirdiğim rica değil, bir emirdir. Düşünmeniz için beş dakika veriyorum. Ya altı dana kesip, dört bin tayın sağlarsınız ya da adamlarımı salarım. Beş dakikanız var baylar!

Savunma komitesi üyeleri korku içinde iki bin aç serseriye baktılar ve hemen teslim oldular. Daha kötüsünü göze alamayacaklardı. Altı süt danası kesildi

ve tayınların dağıtımı hemen başladı. Böylece ordu o akşam yemek yiyebildi.

Bu arada, hırslı on bireyci önde olma durumlarını koruyorlar ve gözlerine kestirdiklerini topluyorlardı. Ama General Kelly bizden baskın çıktı. Gelişimize karşı çiftçileri ve şehirlileri uyarmak için kıyı boyunca atlıları koşturdu. Bu görev çok iyi yerine getirildi. O ana kadar gayet konuksever olan çiftçiler, bizi buz gibi soğuk karşılamaya başladılar. Üstelik kıyıda çok oyalandığımız zaman, arkamıza köpeklerini salmaları için polislere haber veriyorlardı. Bazı şeyler biliyordum. Bir gün beni ırmaktan ayıran bir dikenli tel çitinin önünde bu çoban köpeklerinden ikisine yakalandım. "Solgun Viyana" hazırlamak için iki kova süt taşıyordum. Çite bir şey olmadı ama adi suyla yapılmış "fakir kahvesi" içmek zorunda kaldık ve bana da yeni bir pantolon dilenmek düştü. İki elde birer kova sütle böyle bir çiti aşmayı deneyiniz bir kez sevgili okuyucum! O günden beri dikenli tel örgülere karşı aldığım tavrı hâlâ sürdürüyorum ve bu konuda size yararlı bilgiler verebilirim.

General Kelly geldiğimizi bildirmek üzere iki atlıyı gönderdiği müddetçe açlığımızı dindirmenin olanağı yoktu, bu yüzden orduya yeniden katıldık ve gerçek bir isyanı körükledik. Bu önemsiz bir olaydı ama ikin-

ci tümenin L. bölüğünü dağıtmayı reddetti, bize kaçak, hain, dönekmişiz gibi davrandı ve L. bölüğünün tayınları geldiğinde bizim payımızın verilmesini yasakladı. Bu yüzbaşının, adamlarının değerini bilmediği bir gerçekti.

Üsteğmene oyun oynamakta gecikmedik. Bu subay, gemisindeki on adamla birlikte bize katıldı. Biz de ona "M. bölüğü yüzbaşısı" rütbesini verdik. Bunun üzerine L. bölüğünün yüzbaşısı zıvanadan çıktı. General Kell, Albay Speed ve Albay Baker bu ise karşı çıktı. Fakat yirmi kişilik küçük bölüğümüz iyi direndi ve sonunda kazandık.

Bundan böyle levazım başkanlığına baş eğmiyorduk. Uyanıklarımız köylülerden en iyi yiyecekleri çalıyordu. Bu arada yeni şefimize hiç güven vermiyorduk. Gittiğimizi görünce, bir daha bizi göreceğinden hiç de emin değildi. Böylelikle işi sağlama almak için bir demirci çağırdı. Bizim geminin kıç tarafına iki halka ve kendisininkinin ön tarafına iki çengel taktırdı. İki gemi uç uca getirildi, çengeller halkalara takıldı ve bir güzel bağlanmış olduk. Bundan böyle yüzbaşımızı kaybetmek olanaksızdı. Ama hiçbir şey bizim yaratıcı gücümüzü yok edemezdi. Bağlanmış olmamıza karşın donanmadaki bütün gemileri geçmeye yarayacak bir strateji bulmayı başardık.

Bütün büyük keşifler gibi, bizimki de rastlantı sonucu olmuştu. Küçük bir akıntıda ilk kez bir kütüğe çarptığımızda baştaki gemi demir atmış gibi takılıp kaldı, arkadaki ise akıntı yüzünden fır fır dönüyordu; dönerken de öndeki gemiyi beraberinde sürüklüyordu. Arkadaki geminin dümenindeydim. Kurtulmaya çalışmak boşunaydı. Bunun üzerine baştaki geminin adamlarına arkadaki gemiye gel meleri emredildi. Birinci gemi hemen takıldığı yerden kurtuldu, adamlar tekrar yerlerine döndüler.

Bu deneyden sonra ağaç gövdeleri, sığ yerler, kara ve kum yığınları bizi hiç korkutmadı. Öndeki gemi bir engele çarptığı zaman, on adam arkadaki gemiye atlıyordu. Birinci gemi kurtulduğu zaman ikinci gemi takılıyordu. Şartlanmış gibi, yirmi adam öndeki gemiye atlıyordu ve böylece arkadaki gemi de kurtulmuş oluyordu.

Ordunun gemileri hep birbirine benziyordu. Seri halde yapıldıklarından, altı ayak genişliğinde, on ayak uzunluğunda ve bir buçuk ayak derinliğinde, düz ve dikdörtgen şeklindeydiler. Birbirine bağlanmış iki geminin kıç tarafından dümenine geçtiğimde yirmi ayak uzunluğunda, her türlü alet, edavatla dolu bir gemiyi ve devamlı kürek çeken yirmi kuvvetli serseriyi görüyordum.

Bir türlü rahat duramadığımızdan General Kelly'nin başına yine iş açtık. Önde yan yana giden, önlerine kimsenin geçmesine izin vermeyen üç polis gemisini süvarilerine emanet etmişti. M. bölüğünü taşıyan ikili gemi, polis gemilerini yandan sıkıştırmıştı. Onu rahatlıkla geçebilirdik ama bu, kuralları çiğnemek olurdu. Böylece, olayların gelişmesini bekleyerek belirli bir uzaklıkta durduk.

İlerde, henüz serserilerin el sürmediği bir kırsal bölgenin uzandığını biliyorduk. Bütün istediğimiz, su üstünde kapışmaktı. Irmağın bir dönemecini döndüğümüz ve uzakta bir anafor fark ettiğimiz anda olacakları önceden anlıyorduk. Bing! Bir numaralı kotra sığ bir yere girmiş ve kaza yapmıştı. Bum! iki numara onu taklit ediyordu. Bang! üç numara da aynı olayla karşılaşıyordu. Tabii ki bizim gemi de engele çarpacaktı. Ama... bir, iki! öndeki geminin adamları arkadakine atlıyorlar, bir iki! yeniden öne geçiyorlardı, bir, iki! arka gemideki adamlar oraya geliyorlardı... ve yolumuza devam ediyorduk.

Hey, ! Durun orada! diye bağırıyorlardı polisler.

Ne yapabilirdik? Bu, Allahın cezası akıntının hatasıydı. Erzak depomuzu doldurmak için ne bulursak toplayacağımız cömert köye kadar, bizi gözden kaçırtan insafsız akıntı tarafından sürüklenerek kaçarken

inleme taklidi yapıyorduk. Yine "solgun Viyana" içiyorduk ve yemeklerin, önce varanların hakkı olduğu görüşünü destekliyorduk.

Zavallı General Kelly! Yeni bir taktik uyguladı. M. bölüğü sıradaki gerçek yerini aldı, yani en sona kondu ve bütün donanma önümüze geçti. Hemen ertesi gün, işleri karıştırdık. Önümüzde kırk kilometre uzunluğunda akıntı, sığ yerler, birikintiler, kum yığınları ve sığlıklar uzanıyordu. Des Moines ihtiyarları başlarını, yolculuğun bu kısmı için sallamışlardı. Önceden akıntıya kapılmış iki yüze yakın gemi arapsaçına dönmüş bir halde iç içe girmişlerdi. Tereyağından kıl çeker gibi bu beceriksiz donanmanın arasından kayıp gittik. Kayalıklar, kum yığınları ve ağaç gövdelerinden kaçınmak imkânsızdı... Onları aştık

Bir iki! bir, iki! öndeki gemi, arkadaki gemi, arkadaki gemi, öndeki gemi! Herkes arkaya! Herkes arkaya! Herkes öne! yine arkaya! O gece tek başımıza konakladık ve ertesi gün, diğerleri gemilerinin avaryalarını onanırlarken biz konak yerimizde yan geldik yattık.

Becerikliliğimizi frenlemek imkânsızdı. Bir direk dikip örtülerden yelken yaptık; ordunun bize ulaşmak için canı çıkarken, bu bizim kısa sürede çok yol almamıza yarıyordu. Bizler, tartışmasız, Des Moines Irmağı'ndan geçmiş olan en kuvvetli beyinlerdik. Polis ge-

mileri gözden kaybedildi ve bizim yanımıza Albay Speed verildi. Bu değerli subayla Missisipi üstünde Keokuk'a birinci varma şerefine eriştik.

General Kelly ve Albay Speed'e burada hemen hiç gecikmeden, saygılarımı sunmak isterim. Kahramandınız, ikiniz de, insandınız! M. bölüğünün verdiği sıkıntıların hiç olmazsa yüzde onu için suçlarımı halk önünde ceza olarak açıklıyorum.

Keokuk'ta bütün donanmanın, gemileri birbirine bağlanmış ve büyük bir sal oluşmuştu. Bütün gün tatlı bir meltem tarafından itilerek, Missisipi'nin uzun bir gemisi tarafından, İllinois'de Quincy'e kadar yedeğe alınmış ve orada ırmağın ortasında konaklamıştık.

Sal fikrinden vazgeçilince gemiler dörtlü kümeler halinde toplanmış ve güverte yapılmıştı. Birleşmiş Devletler'in en zengin kentinin Quincy olduğunu birisi söylemiş olduğundan, içimi dayanılmaz bir şekilde oraya gidip dilenme arzusu kapladı. Bir gerçek profesyonel, böylesine verimsiz bir bölgeden hiçbir şey izlemeden gidemezdi. Şehre gitmek için küçük bir kayıkla bütün ırmağı geçtim; dönüşte, büyük bir gemiye binim, dilenerek elde ettiklerimin ağırlığı gemiyi küpeştelerine kadar suya batırıyordu. Tabii ki geçiş parasını ödedikten sonra kalan para nın hepsini kendime saklıyordum; şapkalar, çoraplar, giysiler,

modası geçmiş gömlekler, ceketleri ayırdım sonra M. bölüğü bütün istediklerini aldığı zaman yine de geriye hatırı sayılır bir yük kalıyordu, onu da L. bölüğüne hediye ettik. Çok yazık! o zamanlar genç savruktum! Quincy'deki iyi kalpli insanlara bin bir maval okuyordum ve bunların her biri şahaneydi; dergilerde yazdığımdan beri, o günlerde Quincy'de, İllinois'da boş yere harcadığım üretken gücüme öykülerin zenginliğine çok kez acırım.

Missouri'de bulunan Hanibla'da galip on adam birbirinden ayrıldı. Dağılış çok sade bir şekilde uygulandı. Bakırcı ve ben gizlice sıvıştık. Aynı gün İskoçyalı ve Davy, İllinois'ya kaçtılar; Mac Avoy ve Balık da aynı şekilde kaçmayı başardılar. İşte başı çekenler bunlardı. M. bölüğündeki diğer dört kişi ne yaptı? Hiç öğrenemedim.

Demiryolu üstündeki yaşantımızdan size bir eşantiyon sunmak isterim. Kelly ordusundan kaçışımı izleyen günler boyunca anı defterimde belirtilenleri açıklıyorum:

"25 Mayıs Cuma. Bakırcıy'la birlikte adadaki kampı terk ediyoruz. Bir sandalla İllinois kıyısına geçerek karaya ayak bastık ve on kilometrelik yürüyüşten sonra Wabash üzerindeki Hull'a ulaştık. Orada, orduyu aynı şekilde terk eden Mac Avoy, Balık İskoçyalı ve

Davy'le karşılaştık.

"26 Mayıs Cumartesi. Sabahın saat ikisinde, bir demiryolu geçidinde yavaşlayan Cannon - Ball ekpresini yakaladık. Scotty ve Davy kovuldular. Bizim dörtlü buradan altmış kilometre ötede sarp yalılarda çukura atıldı. Ağzımıza bir iki lokma yemek koymak için öğleden sonra, şehirde dolaşırken Balık ve Mac Avoy bir marşandiz trenine atladılar.

"27 Mayıs Pazar. Sabah 3.21 Cannon Ball trenine atlayarak orada posta vagonunda Scotty ve Davy'ı bulduk. Sabahın alaca karanlığında, Jacksonville'den kovulduk. C. ve A. oradan geçiyorlardı, ona bindik. Bakırcı'yı görmez olduk; hiç şüphesiz bir yük trenine binmeyi başarmış olsa gerek.

"28 Mayıs Pazartesi. Bakırcı'dan haber yok. Bir köşede uyumak için giden Scotty ve Davy, 3.30'da hareket edecek olan yolcu trenine binmek için zamanında gelmediler. Gün doğuşundan sonra, Masson City'e (yirmi beş bin nüfuslu) ulaştım. Akşam hayvanları taşımaya yarayan bir trene bindim ve bütün gece yolculuk yaptım.

"29 Mayıs Salı. Sabahın sekizinde Şikago'ya gelerek...

Çok sonraları, Çin'de kaldığım bir sıra Des Moines Irmağı'nın akıntılarında kullandığımız tekniğin -bir,

iki! bir, iki! birinci gemi, arkadaki gemi! yöntemi - yeni olmadığını öğrendim. Söylendiğine bakılırsa Çinli kayıkçılar, tehlikeli su akıntılarında gidebilmek için binlerce yıldır bu yöntemi kullanıyorlarmış. Yine de iyi bir buluş. Zaferini biz elde etmemiş olsak bile, Doktor Jordan'ın "Bu işe yarar mı? Hayatınızı ona emanet edebilirmisiniz" özdeyişi, mükemmel bir gerçeği bulmaya ne güzel karşılık.

IX

"AYNASIZLAR" (*)

Birleşik Devletler'de "serserilik" binlerce kişinin ekmeğini namuslu bir şekilde kazanmasını; çoçuklarının iyi huylu ve çalışma aşkıyla dolu olarak büyümesini sağlıyordu. Ne dediğimi birazdan anlayacaksınız. Bir ara babam polislik yapıyordu ve geçimimizi sağlamak için hoboları yakalıyordu. Toplum, yakaladığı serseri başına o kadar çok ödül veriyordu ki, üstelik sanırım yol tazminatı da ödüyordu ona. İnsanın iki yakasını bir araya getirmesi sorundu o zamanlar. Yemekte et, yeni bir çift pabuç, bir günlük gezinti ya da okul kitapları, hepsi babamın bu insan avındaki şansına bağlıydı. Kısaca, serseriliğin birden kayboluşun birçok aileyi sefalete düşürebilirdi.

Her sabah, gece avlarının sonucunu, toplanan serserilerin sayısını ve ne kadar ceza yiyeceklerini öğrenmek istediğimi çok iyi hatırlıyorum. Çok sonrala-

(*) Bulls: Amerikan serseri argosunda, polis görevlisi.

rı, kendim serseri olunca, açlıktan nefesi kokan birkaç polisten kaçabilmiştim ama kaçmama rağmen babalarının eve dönüşünü bekleyen ufak kız ve erkek çocukların geleceğine acıyordum.

Dolaylı yoldan, bu çocukların yaşam sevinçlerini dolaylı olarak çalıyormuşum gibi geliyordu bana.

Ama her şey düzenli. Serseriler topluma meydan okuyorlar ve toplumun çoban köpekleri, serserilerden ekmek kazanıyorlardı. Bazı serseriler, daha çok kışın, kendilerini polise yakalatmaya çalışıyorlardı. Doğal olarak, hapishanelerinde angarya olmayan yerleri ve yemeklerinin iyi olduğu küçük köyleri seçiyorlardı. Belki ödüllerini yakaladıkları serserilerle paylaşan tahtakozlar da vardı. Bu gibilerinin koşturmaya ihtiyaçları yoktur. Düdük çalarlar ve sanki armut pişer ağızlarına düşer. Meteliksiz zavallı şeytanların bir insanı geçindirmeleri şaşırtıcıdır!

Bütün güney bölgesinde, en azından haytalık yaptığım devirlerde, para ödeyen çiftçilerin çalıştırdığı tutuklu ya da tarım kamplarına rastlanıyordu. Ama Vermont'daki taş ocaklarında olduğu gibi kötü kullanılan zavallıların ve saygı duyulmayan enerjilerinin, bu esir tüccarlarının yararına kullanılarak kapılarda ya da yollarda tüketildiği yerlerin konuşulduğunu da duydum.

Ben, Ruthland taş ocaklarını hiç görmedim ve bundan oldukça memnunum, çünkü orada da işçileri kışkırtmam gerekecekti. Serseriler genellikle duyduklarını birbirlerine aktarırlar, bunu ilk kez Indiana'da yol aldığım gün öğrendim. Henüz İngiltere'ye gelmiştim, devamlı olarak rezilce bir ceza sayılan taş ocaklarına karşı dikkatim çekiliyordu "Taş ocaklarında el emeğine ihtiyaç duyuluyor" hobo yolculuk sırasında. "Yakalanırsan, en azından doksan gün bir yere kıpırdayamıyorsun." New Hampshire'i geçtiğim zaman bundan farksız yerden nasıl sakınmam gerektiğini biliyordum ve bu yüzden fren memurlarından, gar polislerinden ve "aynasız" lardan sakınmak için çaba harcadım.

Bir akşam gitmekte olan bir yük treni gördüm. Concorde şehir garında iniyordum o sırada. Boş bir büyük vagonu buldum ve yan kapısını açarak tırmandım... Ruthland'ın yaklaşık olarak bin kilometre uzağında bulunan Vermont'a götürecek olan White River'i sabah geçmeyi ümit ediyordum; ama sonra kuzeye doğru yönelince tehlikeyle aramdaki uzaklığı çoğaltmaktan başka bir şey yapmayacaktı. Vagona girer girmez beni görünce aşırı korkak bir "çaylağa" rastladım. Beni fren memuru sanıyordu. Kendisi gibi bir serseri olduğumu öğrenince Ruthland'daki taş ocakla-

rından çok korktuğunu açıkladı. Genç bir köylü çocuğuyla ve küçük, yerel hatlardan başka bir yerde kaçak yolculuk yapmamıştı. Katar harekete geçti. Vagonun bir kenarına uzandık ve uyuduk. İki üç saat sonra, bir istasyonda, yavaşça açılan sağ kapının gürültüsüyle uyandım "Acemi çaylak" uyumaya devam ediyordu. Hiç kıpırdamadan gözlerimi araladım, neler olup bittiğini gözkapaklarımın arasından görebiliyordum. Kapının yanında önce bir fener, sonra fren memurunun kafası gözüktü. Öfkeli bir bağırış veya alışılagelmiş "İnin, sarhoşun köpekleri"ni bekliyordum. Oysaki dikkatle feneri geri çekti ve usulcacık kapıyı kapadı, şaşırmıştım. Bu adamın tavırlarında karanlık olduğu kadar olağanüstü oyunlar seziyordum. Kulak kabarttım, dış sürgünün yavaşça mandalı üstüne düştüğünü duydum. Kapı dışardan kapanmıştı. İçerden açmak olanaksızdı. Kaçış şanslarımız kaybolmuştu. Hay aksi şeytan! İşler karışıyordu.

Birkaç saniye bekledim, sol kapıya kadar süründüm ve onu açmaya çalıştım. Henüz sürgüyle kapanmamıştı. Kapıyı açtım sahanlığa atladım ve kapıyı kitlemeyip yalnızca kapattım. İki vagonun arasından dolaşarak sağ tarafa geçtim ve görevlinin kapadığı kapıyı açtıp, geri döndüm ve arkamdan yine kapattım. Yeniden iki çıkış yeri de serbestti, bu arada "acemi çay-

lak" hâlâ uyuyordu.

Tren yola koyuldu. Bir sonraki istasyonda yol üstünde ayak sesleri fark ettim. Sonra sol kapı gürültüyle açıldı. "Acemi çaylak" uyandı ve ben de onu taklit ettim. Yerimizde doğrularak gözlerimizi memurlara, fenere diktik. Öbürü konuşarak zaman yitirmedi.

"Üç dolar verin!" dedi.

Ayağa kalkarak ona danışmak için yaklaştık. Kesinlikle ve en içten dileklerle bu üç doları kendisine vermek için yanıp tutuşuyorduk ama, kara bahtımız, onu memnun etmeyi engelliyordu; bu yüzden çok üzüntülüydük. Bizimle uzlaşmaya çalıştı. İki dolara razı olacaktı. Ne yazık ki iyice yolsuzduk. Pek hoş olmayan sözlerle karşılık verdi, it muamelesi yaptı ve aynı cinsten küfürlere boğdu. Sonra tehditlere geçerek, parayı ödemek istemiyorsak, yetkililere teslim etmek için Wite River'e kadar bizi vagonda kapalı tutacağını bildirdi. Ruthland taş ocakları hakkında uzun ve ayrıntılı bilgiler verdi.

Bu çıkarcı üçkâğıtçı namussuz herif bize böyle davranmakta haklı olduğunu sanıyordu. Kapılardan birini kontrol altında tutmuyordu ve birkaç dakika önce diğerini de dışardan kapamamış mıydı? Taş ocaklarından söz edildiğini duyunca acemi çaylak korkarak ka-

pıya doğru yürüdü. Gözcü kahkahalarla kaba kaba güldü:

- Kaçmaya çalışma, dedi, son istasyonda onu kapadım.

Kendinden o kadar emindi ki ses tonu hiç kuşku bırakmıyordu. Acemi çaylağın dizlerinin bağı çözüldü ve umutsuzluğa kapıldı.

Gözcü kesin kararını bildirdi. Ya iki dolar verecektik ya da bizi hapsedecek ve White River polisine teslim edecekti, bu da bizim için taş ocaklarında doksan gün zorunlu hizmet demekti.

Sevgili okuyucum; bir an sol kapının kapalı olduğunu farzet; insan hayatının güvensizliğini düşün. Bir dolar yüzünden taş ocaklarına layık görülüyordum ve üç ay boyunca bir köle gibi çalıştırılacaktım. Acemi çaylak da öyle. Benden söz etmeyelim, ben nasıl davranacağımı biliyordum. Ama arkadaşımı düşün. Bu doksan günlük sersemleştirici çalışmadan sonra serseri bir hayata adanmış olarak hapisten çıkacaktı. Daha sonra, parana el koymak için sopayla senin beynini -evet seninkini! ya da savunusuz bir başka yaratığınkini- patlatabilirdi.

Oysa öteki kapı kapalı değildi ve bunu yalnız ben biliyordum. Arkadaşımla birlikte gözcüyü insafa getirmeye çalıştık, kendi rica ve sızlanmalarımı kurnazca

acemi çaylağınkilere ekledim. Hatta daha da fazlasını yaptım. En taş yürekli insanı bile yumuşatacak bir öykü uydurdum, ama bu açgözlü görevliyi hiçbir şey etkilemiyordu. Meteliğimizin olmadığını anlayınca kapıyı kapatıp sürgüledi ve sonra, belki de ona oyun oynamaktan vazgeçip fidyemizi vereceğimizi umarak bekledi.

O zaman öfkemi kontrol etmekten vazgeçtim. Ona mendebur bir adama yapılan muameleyi yapma sırası bendeydi ve kendi bölgemin renkli ve galiz küfürlerini karıştırarak hakaretlerini iade ettim. Bana küfür edilmesine ve New England'ın sıradan bir demiryolunda yüksekten atan bu namussuz fren memuruna yenilmeye göz yummayacaktım. İlk önce kahkahalarla gülerek beni sindireceğini sandı. Ardından altta kalmamak gibi bir hata işledi. O zaman zıvanadan çıktım ve her şeyi göze alarak en ağır hakaretleri savurmaya başladım. Aşırı duyarlığım yalnızca kapris veya laf olsun diye değildi; bir dolarım olmadığı için beni üç ay zindan hayatına zorlayacak bu aşağılık yaratığa karşı başkaldırıyordum. Üstelik, polisin aldığı primlerden de komisyon alıyor gibi bir düşünceye saplanmıştım.

Ama öcümü aldım. Binlerce dolar değerindeki gururunu kırdım. Gelirse bağırsaklarımı deşeceği tehdidini savurarak beni yıldırmaya çalıştı. Bunun karşılı-

ğında, vagona binmeye cesaret ederse, suratının ortasına bir tekme atacağımı söyledim. Üstünlüğün benim tarafımda olduğunu anlayarak kapıyı bir daha açmadı ve diğer görevlileri yardıma çağırdı. Yol kenarında ona doğru koştuklarını duyuyordum. Bütün bu olaylar sırasında, diğer kapının mandalı açıktı ve bunu hiç hesaba katmıyorlardı, acemi çaylağa gelince neredeyse korkudan ölecekti.

İşte böyle, arkamdaki güvenilir ricat yeriyle bir kahraman gibiydim. Ona ve arkadaşlarına hakaret etmeye devam ettim. O kapıyı açtıklarında fenerlerin ışığında kızgın yüzlerini gördüm. Onlara göre iş basitti! bizi vagonun içinde kıstırmışlardı ve kalabalık gelip pestilimizi çıkaracaklardı. Şimdiden tırmanmaya başlamışlardı... Kimsenin suratının ortasına tekme atmadım. Bir vuruşta arka kapıyı açtım ve acemi çaylakla birlikte yola atladık. Ekip bizi kovalamaya başladı.

Yanılmıyorsam bir taş duvara tırmandık. Fakat atladığımız yeri gayet iyi anımsıyorum. Karanlıkta ayağım bir mezar taşına takıldı. Acemi çaylak da bir diğerinin üstüne serildi. Ondan sonra bu mezarlıkta hızlı bir koşu başladı. Ölülerin ruhları, bizi zincirinden boşanmış şeytanlar zannedebilirdi. Takipçilerimizin de düşüncesi aynen böyle olmalıydı ki, yola devam etmek ve karanlık bir ormana dalmak üzere bu uğursuz yerden

çıktığımızda, avı bıraktılar ve trenlerine döndüler.

Aynı gece, acemi çaylakla birlikte tesadüfen bir çiftlik kuyusuna rastladık. Ne nimet! Zaten biz de su içmek istiyorduk. Kuyunun bir yanından ince bir ip sarkıyordu. Yukarı çektik ve ucunda en azından beş kilo kaymakla dolu büyük bir kova bulduk.

Bakın Vermont'da, Ruthland'daki taş ocaklarına nasıl gitmeyi başardığımı da anlatayım.

Serseri kardeşler size şu veya şu şehirde "aynasızlar, kırmızı görmüş boğa gibi" derlerse bu şehirlerden sakının ya da ordan geçmek zorundaysanız tetik durun; nasıl önlem alınacağı bilinemez. Örneğin Union Pacific hattı üzerindeki Cheyenne şehrinin bütün ülkede böyle kötü bir ünü vardır. Ve bu, Jeff Carr isminde bir patavatsız yüzündendir. Bu Jeff Carr bir bakışta hobonun ne mal olduğunu anlardı. Asla hoboyla tartışmaya girmezdi. Onu şöyle bir incelerdi ve elinde taşıdığı herhangi bir araç ya da copla adamın ellerinin üstüne vururdu. Adamcağızı mat ettikten sonra bir daha eline düşecek olursa daha beter edeceğini söyleyerek onu şehirden çıkarırdı. Jeff Carr mesleğini, zanaatını çok iyi biliyordu. Kuzeyde, güneyde ve batıda en uzak yerlere kadar Kanada ve Meksika da dahil olmak üzere Birleşik Devletler'de bu şekilde kaba ve sert muamele görmüş bütün serseriler, hempa-

larına Cheyenne'dan vebadan kaçar gibi kaçmalarını öneriyorlardı. Bereket versin ki Jeff Carr'a hiç rastlamadım. Cheyenne'i bir kar fırtınasında diğer yirmi dört serseriyle birlikte geçtim. Sayıca fazla olduğumuzdan bir çok tehlikeyi umursamıyorduk ama Jeff Carr'ın korkusu beynimizi uyuşturuyor, yiğitliğimizi yok ediyordu. Bütün çete, onun bir köşeden çıkıverdiğini görme düşüncesiyle korku içindeydi.

Çok kez, kafa dengi olmadığı zaman polislerle uzlaşmaya çalışmak gereksizdir. Uygulayacağınız tek taktik, tabana kuvvet kaçmakta. Bunu geç anladım. Bu konuda son eğitimimi veren bir New York polisi oldu. O zamandan beri, bu heriflerden biri bana doğru yönelince, otomatik olarak sıvışırım. Bu olay o kadar yerleşti ki kurtulmayı asla başaramıyorum. Sanki içimde bir yay vardı ve istediği anda geriliyordu. Herhalde seksen yaşında koltuk değnekleriyle yalpalaya yalpalaya gidebilen bir yaşlı haline geldiğimde bile ansızın karşımda bir polis görsem, koltuk değneklerini bir yana fırlatır ve bir zebra gibi kaçarım.

Olay, New York'ta bir hafta süren bir sıcak dalgasının sürdüğü bir yaz gününde geçti. Sabahları dilenmeyi ve öğleden sonraları Şehir Oteli'nden ve Newspaper Row'dan pek uzak olmayan küçük bir parkta geçirmeyi alışkanlık haline getirmiştim. Bu çevreler-

de, birkaç yüzlük karşılığında seyyar satıcılardan baskı ya da cilt hataları yüzünden indirimli satılan yeni kitaplar alabiliyordum. Aynı parkta bardağı bir sente elde edilen, kaynatılarak mikrobu kırılmış ve enfes bir şekilde soğutulmuş pastörize değil, üstelik kaymaklı süt satılan büfeler vardı. Her öğleden sonra okumak için bir banka oturuyor ve gerçek bir süt ziyafetine dalıyordum. Günde beş on bardak içiyordum. Gerçekten dayanılmaz bir sıcaklık vardı.

İşte böyle çalışkan, sakin, süt içen bir serseriydim. Fakat... sonrasını bekleyiniz. Bir öğleden sonra koltuğumun altında bir kitap, korkunç derecede susamış bir halde parka doğru yöneldiğim sıra, yolun geçmek zorunda olduğum yerinde, Şehir Oteli'nin karşısında, bir kalabalık gördüm. Merak ederek durdum. İlk önce hiçbir şey görmedim. Bölük pörçük konuşmalarla şöyle bir göz atarak New York caddelerinde oynanması yasak olan bilya oynayan birkaç ufaklık olduğunu öğrendim. O zamanlar bunu bilmiyordum, ama öğrenmekte gecikmedim. Ufaklıklardan biri "polisler!" diye bağırınca belki otuz saniye duraladım. Ufaklıklar usta taktikçiydi: kanatlanıp uçtular. Ben ı ıh!

Birden kalabalık dağıldı ve iki kaldırıma yayıldı. Oraya buraya dağılmış elli kişiyle birlikte, park tarafındaki kaldırıma doğru ilerliyordum. Gri üniforma

giymiş, iriyarı, kuvvetli bir aynasızın, acele etmeden salına salına yol ortasına doğru yürüdüğünü gördüm. Üstelik benim düz olarak ulaştığım noktaya o eğilimli olarak ilerliyordu. Kaçınılmaz bir şekilde çarpışacaktık; kendimi o kadar masum hissediyordum ki "aynasızlar"ın yöntemleri hakkında tecrübe sahibi olmama karşın, niyetlerini asla tahmin edemeyeceğim bu adamdan hiç kuşkulanmıyordum? Kanuna olan saygımdan, yolunu kesmemek için tümüyle durmaya hazırlanıyordum? Gerçekten de durdum, ama kendi isteğim dışında bu, geri geri giderek yapılan bir duruş olmuştu. Hiç haber vermeksizin "aynasız" birden üstüme atılmıştı ve soyuma sopuma bir alay küfür yollarken, yumrukları göğsümü dövüyordu.

Damarlarımdaki özgür Amerikan kanı ancak bir kere dolaşabildi. Bağımsızlığa susamış bütün atalarım ruhumda isyan ediyorlardı. "Benden ne istiyorsunuz?" diye sordum. Dikkat ediniz; bir açıklama getirilmesini istiyordum. Yanıt geldi: Bang! Copu kafama indi. Sarhoş gibi sallanıyordum, seyircilerin yüzleri denizdeki dalgalar gibi çevremde alçalıp yükseliyordu, değerli kitabım çamurlara düştü, üstelik aynasız başka bir vuruşa hazırlanıyordu. Bu şaşkınlık anında, bir düş gördüm; cop defalarca kafama inip kalkıyordu; kan içinde, aşağılanmış bir halde mahkemeye çı-

karılıyordum ve mübaşir güvenlik kuvvetleri görevlisine hakaret, itaatsizlik ve diğer suçları okuyordu. Bir de Blackwell Adası'na sürüldüğümü de gördüm. Ah! başıma gelecekleri biliyordum. Artık bir açıklama yapılmasını düşünmüyordum. Kitabımı toplama zahmetine bile katlanmadım ve topuklarımın üstünde geriye döndüm. Tabana kuvvet kaçmaya başladım; o kadar berbat bir haldeydim.

Aynasızın biri coplarla konuşmak istediği anda tabanları yağlayacağım. Hayatımın sonuna kadar da kaçacağım. Serserilik günlerimden çok sonra Kaliforniya Üniversitesi'nde okuduğum sıralarda, bir akşam sirke gittim. Gösterilerden sonra, o gece gidecek olan bu büyük sirkin taşınmasını seyretmek için oyalandım. Bir ateşin çevresinde sirk arabalarıyla gitmeyi tasarlayan yirmi çocuğun arasına düştüm. Ama cambazlar bu çocuk çetesini başlarına dert etmek istemiyorlardı. Saat dokuzdan sonra gece çıkma yasağına uymadıkları için bu çocuk sürüsünü tutuklattırmak amacıyla karakola edilen bir telefon, oraya on polisin gelmesine yetti. "Aynasızlar" ateşin çevresini sardılar ve karanlıktan yararlanarak yaklaştılar. Tek bir işaretle çocukların üstüne atıldılar ve bir sepette kaçmak için kaynaşan yılanbalıklarını toplarcasına bir hızla, onları toparladılar.

O ana kadar polisin geldiğinden haberim yoktu. Bu madeni düğmeli üniformaların birdenbire ortaya çıkışıyla, benliğimin bütün güçleri uyarıldı. Yapabileceğim tek bir iş vardı: kaçmak. Ve koşmaya başladım. Daha önce de söylediğim gibi, bu içgüdüsel bir hareketti. Kaçmam için bir neden yoktu. Bir serseri değil, doğduğum şehrin üniversitesinde okuyan bir yurttaştım. Herhangi bir kötü hareketle suçlandırılamazdım. Hatta adım gazetelerde yayımlanmıştı, üstümde iyi cins giysiler vardı ve onlarla uyuşmuyordum. Yine de kovalanan bir geyik gibi şuursuzca, çılgıncasına kaçıyordum. Epey ev geçtikten sonra koştuğumun farkına vardım. Kendimi frenleyebilmem için somut bir çaba harcamam gerekti.

Hayır! Benden daha güçlü olan bu alışkanlığı hiç alt edemeyecektim. Bir "aynasız" yaklaştığı zaman, hop! hemen toz oluyordum. Üstelik, kendimi hapse tıktırmak için felaket bir şekilde kolaylık da gösteriyordum. Normal bir hayat yaşadığımdan beri, kaçak yolculuk yaptığım zamanlardan daha sık içeri tıkılmıştım. Bir pazar sabahı, bir genç kızla bisiklet gezintisi yapıyordum. Şehir sınırlarını aşmadan önce kaldırımda bir yayayı ezmekle suçlanmış, işte yine yakalanmıştım.

Bundan böyle dikkatli olmaya karar verdim. Bir ak-

şam, bisikletimin asetilen lambası iyi çalışmıyordu. Trafik kurallarına karşı gelmemek için dikkatle, bu ağır aksak alevin bitmemesine özen gösterdim. Çok acelem vardı, ama lambamı söndürmemek için salyangoz gibi ilerliyordum. Belediyenin sınırları dışına çıkınca kaybettiğim zamanı yakalamak için bütün hızımla pedal çeviriyordum. Ve sekiz yüz metre ötede "aynasız" beni enseliyordu, dolayısıyla ertesi gün karakolda ceza yemek zorunda kalıyordum. Hain kent kapıları kırlık alana bir kilometre daha ileriye gitmişti ve ben bunu bilmiyordum, işte bütün neden buydu.

Sakin insanlar karşısında özgürce konuşma hürriyetimden yararlanarak, bir gün bir sabun sandığının üstüne çıktım ve beynime üşüşen bütün düşünceleri sayıp döktüm, o zaman "aynasız" beni indirdi ve nezarete attı, ordan ancak kefalet karşılığı çıkabildim. Ne kadar dikkat edersem edeyim hiçbir işe yaramıyordu. Kore'deyken aşağı yukarı her gün enseleniyordum, Mançurya'da öyle. Japonya'da son kalışımda casuslukla suçlanarak hapse atıldım. Suçsuz olduğumu kanıtlamıştım ama yine de içeri tıkılmıştık, durumum umutsuzdu. Yazgım, tutuklu Chillon'un kaderine benziyordu. Alınyazım değişmemişti.

Bristol New Jarsey'de bir "aynasız" beni yakaladı ve hemen bırakmak zorunda kaldı. Buna ben mi neden

oldum Allah bilir! Ona öylesine kötü çarpmıştım ki, herhalde hayatta öyle bir çarpışma başına gelmemişti. Bakın olaylar nasıl meydana geldi? Gece yarısına doğru, Philadelphia'dan gelen bir trene atladım. Tren karmakarışık demiryolunu geride bıraktığı sırada fren memurları beni çukura attı. Yeniden bindim yeniden attılar. Şunu da bilmelisiniz ki bütün kapılar kapatılmış ve sürgülenmiş olduğunda trenin dışında yolculuk yapacaktım.

İkinci kez indirilirken görevli bana küçük bir vaaz verdi. Ona göre, bu ekspresin üstüne çıkmakla hayatımı tehlikeye atıyordum. Bunun beni korkutmadığını söyledim ama söylediklerimin hiçbirini dinlemek istemedi ve intihar etmeme göz yummayacağını bildirdi. O zaman sahanlıkta kalmaya göz yumdum. Üçüncü kez iki vagon arasındaki tamponlara yerleştim. Anlatmak istediğim tamponlar birbirine zincirlerle bağlanmış ve dayanıp sürtünerek gıcırdayan hakiki demir tamponlar değil; doğrudan doğruya tamponların üstüne yerleştirilmiş desteklerdi.

Üstünde yolculuk yaptığım destekler o zamanın furgonlarında bulunan destekler gibi geniş ve enli değildi. Tam tersine çok dardı, yaklaşık dört beş santim enindeydi. Oraya güç bela koşabiliyordum ve ellerimle tutunabileceğim hiçbir yer yoktu. Gerçekten

de furgonların köşelerinden, hiçbir yeri olmayan kaygan satıhlardan, faydalanamazdım. Vagonların düz yerlerine yalnızca ellerimi dayayabilirdim. Ayaklarımı koyduğum destekler yeterince geniş olsalardı bu da yeterdi.

Katar Philadelphia garından çıkarak hızlanmaya başladı. Fren memurunun uyarılarını o zaman anladım. Tren gitgide hızlanıyordu. Pensilvanya'nın bu hattı birbirine paralel dört yoldan meydana gelmişti ve Doğuya giden trenim batıya gidenleri şaşırtmayacaktı. Ona tek bir hat ayrılmıştı, ayaklarım yan basıyordu, ellerimi öne arkaya, yukarı aşağı sarsılan vagonların duvarlarına umutsuzca bastırıyordum. Güvensiz bir durumdaydım.

Dört nala giden iki atın sırtında, dengede durmaya çalışan bir sirk cambazını hiç gördünüz mü? Eh işte, şimdi, daha değişiğiyle durumum böyleydi. Cambaz kendini tutabilmek için dizginlerden faydalanırdı ve bense hiçbir nesneye tutunmuyordum; o, sıkı basarak dururdu bense ancak yan taraflarla basabiliyordum. O, bacaklarını ve vücudunu rahat bir şekilde eğip bükebilir, dayanıp gerinebilir ve bu şekilde ağırlık merkezini düşürerek daha çok güç ve dayanıklılık kazanırken ben dimdik durmak ve bacaklarımı kasmak zorundaydım; sirk cambazı öne doğru bakardı ama be-

nim suratım yana dönüktü; ayrıca yuvarlanırsa oldukça iyi bir şekilde talaşların üstüne düşerdi, ben ise, aynı şartlar altında trenin tekerlekleri altında ezilirdim.

Üstelik bu trenin oldukça hızlı gittiğine inanmanızı rica ederim. Dönemeçlerde, bir deli gibi bağırıp çağırıyor, gıcırdıyordu, asma köprüleri gök gürültüsüne benzeyen bir gürültüyle geçiyordu; bir vagon havaya kalkarken, diğeri iniyor ya da bir tanesi sola yatarken diğeri sağa doğru itiliyordu. Bu arada ben de trenin durması için dua ediyordum. Duam pek de çabuk kabul olmadı. Tren ara istasyonlarda durmuyordu. Bu seferde bu tür yolculuğa iyice doymuştum. Tamponları terk ederek yandaki merdivenlerden birine ulaşmayı başardım; bu kolay bir iş değildi çünkü asılmaya yarayacak yerleri bu kadar kısıtlı bir vagon görmemiştim.

Birinci düdük sesinde trenin yavaş yavaş hızını azalttığını anladım. Durmayacaktı; biraz daha yavaşlasa şansımı denemeye kararlıydım. Yolculuğun bu noktasında tren bir dönemece giriyor sonra bir kanal üstündeki köprüyü ve Bristol kentini geçmek zorunda kalıyordu. Merdivene tutundum ve olacakları beklemeye başladım.

Ne pahasına olursa olsun inmek istiyordum. Karanlıkta, konabileceğim bir yer seçmeye çalışıyordum.

Trenin arkasına doğru bir yerde bulunuyordum ve henüz bizim vagon şehre girmeden lokomotif garın bir kısmını geçmişti ve hızını artırmaya başlamıştı.

O sırada bir cadde fark ettim. Genişliğini veya karşımda ne olduğunu anlayamayacak kadar yoğun bir karanlık vardı. Oysa ki ayak üstü düşerken yere değmek isteyince bütün bir yol genişliğini bilmem gerekiyordu. Evlerin yanına gelince vagondan atladım. Görünüşte kolay bir deneme ama bakın bu gerçek akrobasi numarası nelerden oluşuyor: ilk önce, merdivenin üstünde, geri çekilebilmek için hız alırken, vücudumu olabildiğince uzağa, tren yönünde eğerim. Sonra kafamın arkasıyla toprağa dokunmak istercesine kendimi arkaya doğru atarak sallanırım... sonra kendimi bırakırım. Bütün bu çabalar trenin vücudumda önceden yarattığı kasılmaları etkisiz kılmak amacıylaydı. Ayaklarım yere değdiği zaman yolla benim aramda kırk beş derecelik bir açı meydana geliyordu. Öne itimi ayarlamayı başarmıştım ve hemen yüzüstü taşların üstüne düşmedim. Aslında ayaklarım yere değdiği zaman kaybettiğim direnci vücudumda koruyordum. Sonunda ayaklarımı hızla kaldırmak ve ne pahasına olursa olsun koşmak zorundaydım yoksa beyin üstü düşebilir ve suratıma ciddi bir zarar verirdim.

Elimde olmadan yolun diğer yanında ne olduğunu merak ediyor, duvar veya telgraf direği olmamasını diliyordum. Aynı anda bir şeylere çarptım. Felaket! Onu çok az önce gördüm, karanlıklar içinde ayakta duran bir "aynasız"dı. Üst üste yere yuvarlandık ve bu belalı herifteki tepki o kadar içgüdüsel oldu ki, düşerken beni yakaladı ve bırakmamak istercesine sıkıştırdı. İkimiz de "knocked out" (*) olmuştuk; buna rağmen ilk anlardan sonra bile kuzu gibi uysal bir serseriyi kucağında tutmaya devam ediyordu:

Eğer bu aynasızın biraz hayal kurma yeteneği olsaydı, beni boşluklardan düşen bir yolcu, doğrudan doğruya Merih gezege- ninden gelme biri olarak değerlendirirdi; çünkü gecenin karanlığı içinde trenden atladığımı görmemişti.

Nereden geliyorsun? diye sordu. Yanıt vermeye fırsat kalmadan, seni deliğe tıkmayı pek istiyorum, dedi.

Çok eminim ki bu son cümle ağzından istemeden çıkmıştı. Aslında iyi bir aynasızdı; kendime göre doğru olan öykümü anlatınca ve üniformasının tozlarını silkelemeye yardım edince, bundan sonraki yük treniyle şehri terk etmemi emretti. İki şart koştum: bi-

(*) *Knocked out* Nakavt.

rincisi, trenin doğuya gitmesi ve sonra kapıları sıkıca kapalı sürgülü bir ekspres olmaması. Polis koşullarımı kabul etti ve işte böylece Bristol anlaşması sayesinde hapisten kurtuldum.

Ülkenin bu yöresinde başka bir aynasıza rastladığım bir geceyi anımsıyordum.

O zamanlar, Washington'da bir ahırda kalıyordum. Kendime ait bir bölme ve sayısız örtü sahibiydim. Bu kadar rahat bir meskende kalmaya karşılık her sabah bir dizi ata bakıyordum. Aynasızlar olmasaydı kesinlikle hâlâ orada olurdum.

Bir gece, saat dokuza doğru yatmaya gidiyordum. O gün panayır kurulmuştu; zencilerin parası boldu ve kendilerini kâğıt oyununa kaptırmışlardı.

Ahırın her caddede kapısı vardı. Ön kapıdan girdim, büroyu geçtim ve bina boyunca ilerleyerek öbür yola açılan iki dizi bölmenin arasına geldim. Yarı yolda, bir gaz lambasının altında kırk kadar zenci toplanmıştı, kalabalığa katıldım.

Meteliksizdim ve oyuna katılamazdım. Zencilerden biri üçkâğıtçılık yapıyor, kazancı artıyordu ve oyuna katılamazdı. Şansı yardım ediyordu, her elde paraları topluyordu. Bozuk paralar yerde sağa sola dağılıyordu ve de heyecan son kertesindeydi. Her elde para ar-

tırılıyordu. O sırada büyük bir gürültü, arka yola açılan büyük kapıyı sarstı.

Zencilerin bir kısmı ters yöne atıldılar. Yere saçılmış paraları aşırmak için bir an durakladım. Bu bir hırsızlık değil ama yalnızca bir alışkanlıktı; kaçmayan herkes paraları toplayabilirdi, kapılar gürültüyle ardına kadar açıldı ve polisler içeri daldı. Biz diğer yandan kaçtık. Büronun içi karanlıktı ve dar kapı iki kişinin geçmesine izin vermiyordu. Bunu bir tıkanıklık izledi. Zencilerden biri pencereden geçti, diğerleri onu taklit ettiler ve böylece giriş kısmı açılmış oldu. Aynasızlar arkamızda kalanları tutukluyorlardı. İriyarı bir Arap ve ben aynı anda kapıya doğru atıldık. O da iriyarı olduğu için omuzlarımdan tutarak beni döndürdü ve birinci olarak çıktı. Çıkar çıkmaz da kafasına bir cop indi ve iki seksen yere uzandı. Bir manga polis de dışarda bizi bekliyordu. Kaçışımızı başka türlü durduramayacaklarını bildiklerinden sırayla kocaman sopaları yapıştırıyorlardı. Bu sarsak zencinin üstüne yuvarlandım ve eğilerek vuruşu atlattım ve aynasızın bacakları arasından kaydım. Sonunda kurtulmuştum! O zaman tabanları yağladım. Önümde küçük bir melez koşuyordu; onu izledim çünkü şehri benden iyi tanıyordu ve gittiği yerde güvende olabilirdim. Ama o, beni bir aynasız sanarak arkasına

bakmadan koşuyordu. Ciğerlerim kuvvetliydi ve o kadar iyi koştum ki, bizimki şişti. Sonunda diz çöktü ve teslim oldu. Polis olmadığımı fark ettiği anda, sıfırı tüketmemiş olsaydı beni öldürebilirdi, bu yüzden Washington'u terk ettim, melezin yüzünden değil ama aynasızlardan sakınmak için.

Gara döndüm ve ilk Pensilvanya ekspresine yöneldim.

Tren Baltimor garına girdi. Doğudaki büyük şehirlerin âdetlerine göre, demiryolları, caddelerin daha aşağısında yapılıyordu. Tren istasyona ışık içinde girince, posta vagonunun çatısına olabildiğince yapıştım. Ama nöbetçi polis beni gördü ve kovalamaya başladı; diğer ikisi ona katıldılar. Gardan çıkınca, yol üstüne indim. Bir çeşit kapana sıkıştım. Her yanda dimdik duvarlar yükseliyordu, oraya tırmanmaya çalışır ve düşersem doğrudan doğruya polislerin eline geçecektim. Duvarların üstüne çıkabilecek uygun bir yer araya araya koşmaya başladım. Bir köprüyü geçtikten sonra nihayet aradığımı buldum. El ve ayaklarım yardımıyla dik yokuşu tırmandım, üç polis ise peşimdeydi.

Tepeye gelince, kendimi bir duvarla yoldan ayrılmış geniş bir alanda buldum. Düşünmeye zamanım olmamıştı. Duvara yaklaştım ve üstünden atladım. O anda, hayatımdaki en büyük şaşkınlığa uğradım;

genellikle bir duvarın her iki yanında da yükseklik aynıdır ama bu kez istisna oluyor ve geniş alan yoldan çok daha yüksekte kalıyordu. Bir uçuruma düşer gibi oldum. Üstümde, kaldırımın üstünde, bir sokak lambasının ışığıyla aydınlanan bir aynasız duruyordu. Onun üstüne düşeceğimi sandım; ayaklarım yere değeceği anda elbiselerim onu sıyırdı geçti. Korkudan ölmediğine şükrettim; çünkü geldiğimi duymamıştı ve bir kere daha Merih'ten düşen adama benziyordum. Polis birden sıçradı sonra bir atın otomobilden ürkmesi gibi benden sakındı ardımdan koştu. Ona bir şeyler anlatmak için durmadım. Bu özeni, duvarı bin bir tedbirle inen izleyicilere bırakmıştım. Ama yine de sıkıştırdılar. Yola çıktım, bir diğerini indim, dönemeçlerde saklandım ve sonunda izlenmekten kurtuldum.

Kumardan arta kalan paraların bir kısmını harcadıktan ve bir saat kadar dolaştıktan sonra, garın çevresine yaklaştım; ışıkların dışında durup bir trenin geçmesini bekledim. Koşudan kızışan kanım sakinleşmişti. Ama sırılsıklam ıslanan giysilerimin içinde korkunç titriyordum. Sonunda bir tren gara geldi. Karanlıkta gizlenerek onu yakalamayı başardım, ama bu kez ikinci posta vagonuna tırmanmaya dikkat ettim. Benim içim havada başka su yoktu! İlk duruştan evvel

altmış kilometre kadar gitti. Bana garip bir şekilde tanıdık gelen bir garda indim.. Washington'a dönmüştüm! Baltimor kaçışımın heyecanı içinde, bilinmeyen yolları kat edip, bin bir kere dönüp dolaşıp izleyicilerimi atlatmak için, garın diğer yanına gelmiştim. Ters yola giden bir trene binmiştim. Bir geceyi uykusuz geçirmiş, sırılsıklam olmuş ve postu kurtarmak için koşmak zorunda kalmıştım. Ve bütün bu zahmetlerin karşılığında da başladığım yere gelmiştim.

Evet! Demiryolu serserilerinin tüm yaşamlarının çok renkli geçmediğine inanmanızı isterim. Bu pisliğe bir daha bulaşmadığıma göre, bu her zaman böyle olmayacaktı. Bu şartlarda bir sonraki treni yetişip Baltimor'da yemek yiyecektim. İyi bir ganimet elde etmiş olan ben artık siyahilere hesap vermeye gerek görmüyordum.

- SON -

DEMİRYOLU SERSERİLERİ

Yoksul bir çocukluktan sonra bütün işlere girip çıktı. Küçük yaşta okumaya merak saldı. 19 yaşında Oakland okuluna, sonra Kaliforniya Üniversitesi'ne girdi. Marx ve Engels'i inceledi. 1896'da altın arayıcılarına katıldı. Birçok hikâyesinin konusunu bu hayat deneylerinden çıkardı. Gemilerde çalıştı, dünyayı gezdi. Yayımladığı hikâyelerle adını duyurdu. Çağının en zengin ve en ünlü yazarı oldu. Yoksul halkın savunucusu olarak sosyal düzene karşıydı. Dünyanın, hayatın sertliğine karşı, kurtuluşu canına kıymakta buldu.
Başlıca Yapıtları:
Vahşetin Çağrısı (1903);
Hayatı Sevmek (1907);
Demir Ökçe (1907);
Martin Eden (1909);
Güney Denizi Hikâyeleri (1911);
On Şans Kabaresi (1913);
Elinore'deki İsyan (1914);
Büyük Evin Küçük Hanımı (1916);
Adaların Jerry'si (1917).

Demiryolu Serserileri'yle, Jack London, Amerika'nın sevmediği, onun efsanesine uymayan, unutmak ve unutturmak için büyük çaba harcadığı bir dönemin yüzünü göstermeyi sürdürüyor: Sefaletin yüzünü. İşsiz olan ***Jack London,*** kendilerine "sanayi ordusu" adını veren çapulcu takımına karışır. Elinizdeki kitap, 1894 yılında yük trenlerine atlayan ve zaman zaman en ıssız yerlerde dışarı atılan ve iş istemek amacıyla başkente doğru yola çıkan binlerce kişinin romanıdır.

JACK LONDON
(1876-1916)